

A stylized globe composed of thick, hand-drawn blue lines. A white silhouette of a hand is shown pointing towards the map of Denmark on the right side of the globe. The background is a gradient from light blue at the top to dark blue at the bottom.

DANMARK I DEN GLOBALE ØKONOMI

Konkurrenceevneredegørelse 2011

DANMARK I DEN GLOBALE ØKONOMI

Konkurrenceevneredegørelse 2011

Danmark i den globale økonomi

Konkurrenceevneredegørelse 2011

Udarbejdet af Økonomi- og Erhvervsministeriet i samarbejde med
Finansministeriet, Undervisningsministeriet, Ministeriet for Videnskab,
Teknologi og Udvikling samt Beskæftigelsesministeriet

Publikationen kan bestilles hos:

Schultz Information

Herstedvang 10

2620 Albertslund

Telefon: 43 22 73 00

Fax: 43 63 19 69

E-mail: distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk

Publikationen kan hentes på www.oem.dk

Omslag: Datagraf

Oplag: 1.000

Pris: 150,00 inkl. moms

ISSN: 1901-7502

ISBN: Trykt udgave 978-87-786-2334-8

ISBN: Elektronisk udgave 978-87-786-2335-5

Redaktionen er afsluttet den 23. august 2011

Trykt i Danmark, september 2011 af: Rosendahls · Schultz Grafisk

Økonomi- og Erhvervsministeriet

Slotsholmsgade 10-12

DK-1216 København K

Telefon: 33 92 33 50

E-mail: oem@oem.dk

Hjemmeside: www.oem.dk

Trykt af Rosendahls-Schultz Grafisk, som har licens til brug af svanemærket,
er ISO 14001 miljøcertificeret og ISO 9002 kvalitetscertificeret.

Forord	5
Sammenfatning	7
1. Velstand og produktivitet	15
2. Arbejdsudbud	19
3. Folkeskolen	23
4. Ungdomsuddannelser	27
5. Videregående uddannelser	31
6. Virksomhedernes forskning, udvikling og innovation	35
7. Offentlig forskning og universiteter	39
8. Iværksættere	43
9. Konkurrence	47
10. Fleksibelt arbejdsmarked	51
11. Sund samfundsøkonomi	55
12. Effektiv offentlig service og regulering	59
13. Velfungerende finansielle markeder	63
14. Åbenhed over for omverdenen	67
15. Klima, energi og miljø	71
16. Sammenhængskraft	75
Appendiks 1 – Målemetode	79
Appendiks 2 – Større initiativer de seneste 10 år	85
Appendiks 3 – Status for regeringens mål	101

Forord

Danmark skal være en vækstnation. Et dynamisk erhvervsliv udgør fundamentet for samfundets udvikling. Indtjening og arbejdspladser i den private sektor skaber grundlaget for, at der er råd til velfærdssamfundets kerneydelser som uddannelse, sygehuse og ældrepleje. Derfor skal erhvervslivet have gode betingelser, så det er attraktivt at skabe nye job og være virksomhed i Danmark.

Danmark har på en række områder et godt afsæt for at skabe fornyet vækst. Vi har gennemført ambitiøse reformer af arbejdsmarkedet og på skatteområdet, hvor bl.a. skatten på den sidst tjente krone er sænket. Vi har investeret massivt i uddannelse, forskning og innovation. Vi har styrket adgangen til risikovillig kapital og til eksportmarkederne, øget konkurrencen og nedbragt de administrative byrder.

Det danske samfund har også en række fundamentale styrker, som vi trækker på. Vores samfund er præget af åbenhed, frihed, lighed, kreativitet og tryghed. Det har været med til at sikre, at Danmark er et af de mest velstående samfund i verden. Der er dog også udfordringer, der skal håndteres, hvis Danmark skal blive en vækstnation.

Svag tillid sætter i øjeblikket sit præg på verdensøkonomien, og det kan selvfølgelig ikke undgå at svække vækstudsigterne for en lille åben økonomi som den danske. Regeringen har derfor netop præsenteret ”Holdbar vækst”, der stimulerer efterspørgslen og understøtter boligmarkedet, og som dermed kan medvirke til at skærme Danmark fra et internationalt tilbageslag.

Det er aftalerne om Reformpakken 2020, der sikrer troværdighed og væksten i Danmark på lidt længere sigt. Reformerne vil, når de er gennemført, øge arbejdsudbuddet og styrke produktiviteten og dermed sikre rammerne for en holdbar velstandsudvik-

ling, hvor der er styr på den offentlige økonomi.

Tilbagetrækningsreformen sikrer, at virksomhederne får den arbejdskraft, der skal til for at skabe vækst. Reformpakken 2020 øger samlet set beskæftigelsen med op mod 75.000 personer i 2020 og styrker samtidig vækstpotentialet med op mod ½ pct. årligt fra 2014 til 2020.

Regeringens kontante svar på den finanspolitiske udfordring er med til at sikre balance i de offentlige indtægter og udgifter i 2020 og dermed fastholde udlandets tillid til dansk økonomi. Tillid til økonomien er med til at skabe et godt investeringsklima for erhvervslivet.

Regeringen har dermed i tide imødegået centrale udfordringer, som vi ved, venter forude. Uden handling vil Danmark blive et lavvækstsamfund med offentlige underskud, så langt øjet rækker.

Med det økonomiske grundlag på plads har regeringen ligeledes taget det næste skridt i form af en lang række vækstinitiativer, der skal sætte gang i væksten i den private sektor.

Aftalen om Danmark som vækstnation indeholder vækstinitiativer, der bl.a. skal skabe mere eksport til vækstmarkederne, tiltrække flere investeringer og virksomheder til Danmark, gøre det nemmere at drive virksomhed og styrke det offentlig-private samarbejde i Danmark inden for velfærd og de grønne områder.

De reformer og vækstinitiativer, som regeringen har gennemført det seneste år, er et væsentligt skridt i retning af at skabe fornyet vækst og realisere visionen om Danmark som vækstnation.

Regeringen

Danmark som væksthation

Danmark har på mange måder et godt afsæt for at skabe ny vækst og nye private arbejdspladser.

Vejen mod varig vækst er dog ikke uden udfordringer. Produktivitetsudviklingen i Danmark har været lav i en årrække, og lønudviklingen er højere end i de lande, vi handler mest med. Samtidig knytter der sig i øjeblikket stor usikkerhed til den internationale økonomiske udvikling og dermed også til vækstudsigterne for dansk økonomi.

Den økonomiske krise har vist, at evnen og viljen til at tage hånd om finanspolitiske udfordringer er et vigtigt element i en holdbar vækstpølitik. Lande med store offentlige underskud og en høj gæld oplever stigende renter og usikkerhed om fremtidige vækstvilkår. Det svækker investeringsniveauet, skaber højere arbejdsløshed og får efterspørgslen til at falde.

De offentlige underskud såvel som den offentlige gæld er fortsat lavere i Danmark end i de fleste andre OECD-lande. Samtidig er der aftalt reformer, som vil styrke de offentlige finanser væsentligt på længere sigt.

Reformerne giver en kontant gevinst. Når finansmarkederne har tillid til den økonomiske politik, svarer de igen med lave renter. Reformerne skaber også visse handlemuligheder i den økonomiske politik, som gør, at der nu kan gennemføres initiativer, som skærmer Danmark mod et internationalt tilbageslag. Det er reformerne, der skaber

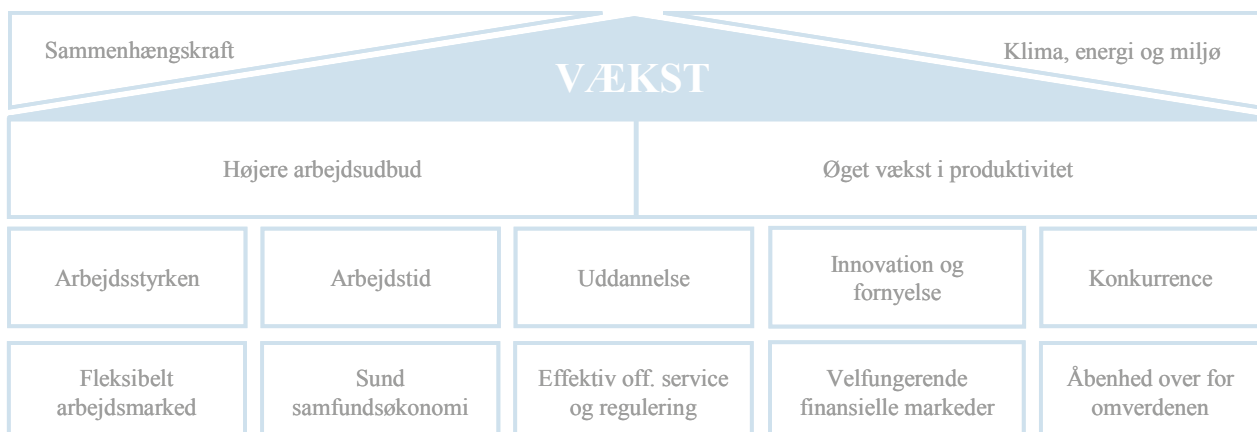
væksten på lidt længere sigt. Vækstmulighederne er samtidig afhængige af, at erhvervslivet kan sælge sine produkter til en høj pris på de internationale markeder. Dansk erhvervsliv oplever styrket global konkurrence fra de nye vækstøkonomier i Asien og Sydamerika, der ikke længere kun konkurrerer på lave omkostninger, men også på uddannelse, viden og fornyelse.

Mange internationalt orienterede virksomheder finder det derfor meget attraktivt at investere og skabe arbejdspladser i disse lande. Det gælder ikke kun produktionsvirksomheder, men i stigende grad også videnintensive virksomheder.

Nye, små og mellemstore virksomheder får derfor stigende betydning for vækst og jobskabelse i Danmark. Det er derfor vigtigt, at virksomheder med vækspotentiale har gode forudsætninger for at vokse og skabe højproduktive job.

Udviklingen udfordrer Danmark, men den skaber også nye muligheder. Globaliseringen har givet vigtige vækstbidrag til dansk økonomi, og det vil også være tilfældet fremadrettet, så længe Danmark kan tilbyde virksomhederne konkurrencedygtige vækstvilkår.

Konkurrenceevneredegørelse 2011 tager temperaturen på de danske vækstvilkår: Hvordan ligger Danmark i forhold til andre OECD-lande? Hvordan har vækstvilkårene udviklet sig det seneste årti? Og hvilke vækstinitiativer har regeringen gennemført?

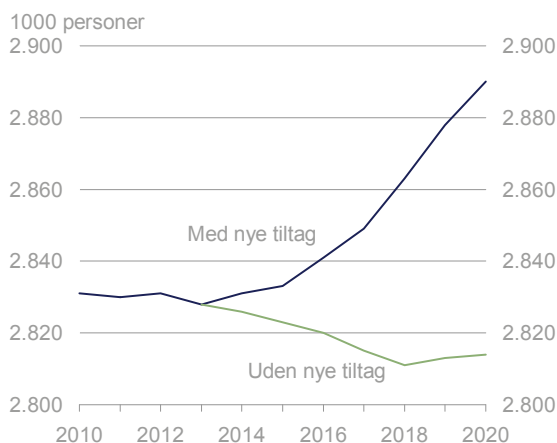
Resultater og udfordringer

Danmark er fortsat blandt de rigeste lande, men vi er udfordret på de to områder, der bestemmer vores velstand på længere sigt. Hvor stort et arbejdsudbud, vi kan præstere, og hvad vi får ud af vores arbejdsindsats (produktiviteten).

Der er løbende gennemført reformer, der styrker arbejdsudbuddet og understøtter vækst i produktiviteten – senest med aftalerne om Reformpakken 2020, herunder Danmark som vækstnation. Disse reformer og initiativer vil virke med stigende styrke de kommende år.

Et løft i udbuddet af arbejdskraft er et nødvendigt skridt for at sikre tilstrækkelig og kvalificeret arbejdskraft til både den private og den offentlige sektor. Regeringen har indgået aftale om Reformpakke 2020, der samlet set kan øge beskæftigelsen med op mod 75.000 personer i 2020 og styrke vækstpotentialet med op mod ½ pct. årligt i 2014-20, se figur.

Strukturel beskæftigelse med og uden tiltag, 2010-2020

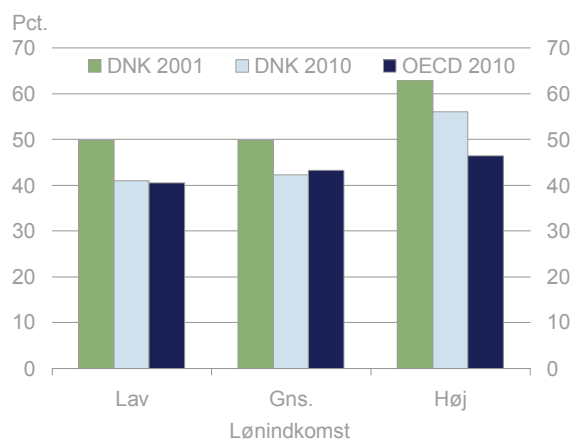
Kilde: Finansministeriet.

Den øgede beskæftigelse kommer især i aldersgruppen 60-64-årige, hvor den danske erhvervsdeltagelse i 2010 lå markant under niveauet i fx Sverige og Norge. Beskæftigelsen øges ligeledes igennem en reform af

fleksjob-ordningen, samt en justering af SU'en.

På trods af en høj erhvervsdeltagelse for de øvrige aldersgrupper ligger det samlede danske arbejdsudbud kun omkring OECD-gennemsnittet. Det skyldes, at arbejdstiden pr. beskæftiget er relativ lav. For at styrke arbejdsudbuddet er **skatten på den sidst tjente krone reduceret** med 5-10 pct.point for stort set alle lønmodtagergrupper, se figur. Det øger ikke kun tilskyndelsen til at arbejde flere timer, men også til at dygtiggøre sig og påtage sig et større ansvar.

Marginalbeskatning af lønindkomst, 2001 og 2010

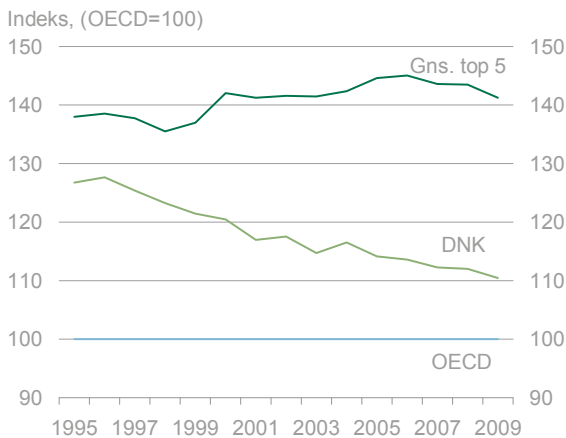

Anm.: Lav og høj lønindkomst er hhv. 67 pct. og 167 pct. af en gennemsnitlig arbejders løn. Beregnet for en enlig fuldtidsbeskæftiget uden børn.

Kilde: Stat.OECD og egne beregninger.

Danmark har haft en svag udvikling i produktiviteten siden 1990'erne. Produktiviteten i Danmark ligger fortsat et godt stykke over OECD-gennemsnittet, men forspringet er indsnævret siden midten af 1990'erne. De fem OECD-lande, der har den højeste produktivitet, skaber næsten 30 pct. mere værdi pr. arbejdstime end Danmark, se figur.

Produktivitetsniveau, 1995-2009

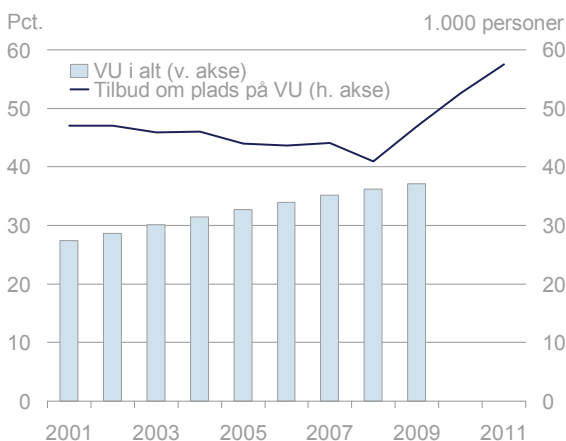

Kilde: Stats.OECD.

Der har i mange år været fokus på at styrke de forhold, der er afgørende for vækst i produktiviteten, herunder uddannelse, forskning, innovation, iværksættere og konkurrence. Konkurrenceevneredegørelse 2011 viser, at der er sket klare fremskridt på en række af disse områder. Der er dog også områder, hvor indsatsen endnu ikke er slået igennem, eller hvor der skal mere til.

Flere får en uddannelse. Ca. 37 pct. af en ungdomsårgang havde i 2009 en videregående uddannelse. Det er omkring 10 pct.point flere end for ti år siden, se figur.

25-34-årige med videregående uddannelse og tilbud om plads, 2001-2011

Anm.: VU i alt er registeroplysninger, ekskl. indvandrere.

Kilde: UNI-C Statistik & Analyse og KOT.

Den positive udvikling forventes at fortsætte. Over 49 pct. af en ungdomsårgang forventes at få en videregående uddannelse, og i 2011 fik 57.000 tilbud om en plads på en videregående uddannelse. Det er 5.000 flere end i 2010. Regeringen er dermed allerede nu tæt på at indfri målsætningen om, at 50 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse i 2015.

Samtidig har stadig flere unge fået en ungdomsuddannelse. Andelen, der forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse, er steget med 2,1 pct.point fra 2008 til godt 87 pct. i 2009.

Kvaliteten af folkeskolen er afgørende for de unges videre uddannelsesforløb. Eleverne i 4. klasse har vist fremskridt i læsefærdighederne, men mere end hver syvende elev forlader i dag folkeskolen uden funktionelle læsekompetencer. For at styrke folkeskolen har regeringen fremlagt udspillet ”Faglighed og frihed”. Danmark er blandt de OECD-lande, der har de højeste udgifter pr. elev i folkeskolen. Disse investeringer skal omsættes til en bedre skole med højere faglighed, der skal lægge grunden til videre uddannelse og gode beskæftigelsesmuligheder på arbejdsmarkedet.

Investeringerne i forskning og innovation er øget markant. De private investeringer i forskning og udvikling udgør mere end 2 pct. af BNP, og de offentlige investeringer mere end 1 pct. af BNP. Det gør Danmark til et af de mest ambitiøse lande på området.

Dansk forskning er af høj international kvalitet. Forskning og viden overføres til erhvervslivet bl.a. igennem de forskningsbaserede uddannelser, hvor antallet af ph.d.’er er fordoblet fra 2001 til 2010. Danmark er desuden i dag blandt de OECD-lande, der har flest europæiske patentansøgninger pr. indbygger.

Bedre adgang til risikovillig kapital er vigtig for vækstmulighederne i mange små

og mellemstore virksomheder. Det danske venturemarked er styrket i flere omgange og senest med aftalen med pensionssektoren om øget adgang til risikovillig kapital.

Der er behov for at **styrke konkurrencen** i både den private og offentlige sektor yderligere. Øget konkurrence betyder bl.a., at arbejdskraften flyttes til områder med højere produktivitet, at virksomhederne får større incitament til at innovere, samt at virksomheder og forbrugere får et lavere prisniveau. Regeringen har derfor indgået en aftale om en Konkurrencepakke med en række initiativer, der skal skabe øget konkurrence i bl.a. byggeriet og detailhandlen, samt øge konkurrencen om de offentlige opgaver.

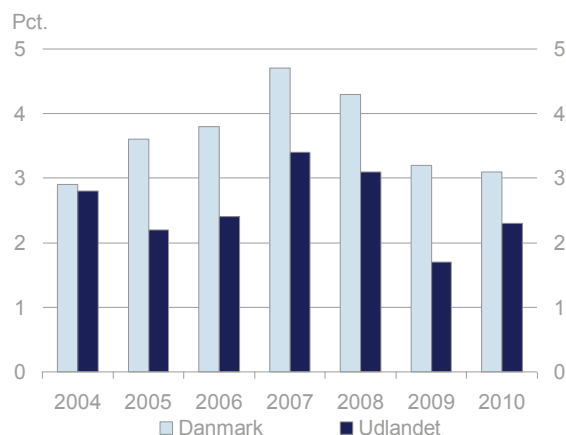
Danmarks eksport er tilbage på niveauet før krisen. I en række lande, som Sverige og Nederlandene, ligger eksporten dog på et højere niveau end før krisen. Samtidig er dansk erhvervslivs eksport til bl.a. de nye vækstmarkeder i Latinamerika og Asien lavere end mange andre landes.

Rammerne for dansk eksport til vækstmarkederne styrkes med aftalen om Danmark som vækstnation. Det sker bl.a. ved at udarbejde eksportstrategier for BRIK-landene og udnævne særlige eksportambassadører for de nye vækstmarkeder. Derudover styrkes virksomhedernes mulighed for at få eksportkautions og eksportlån.

Danske og udenlandske virksomheders tilskyndelse til at investere og skabe arbejdspladser i Danmark er styrket, bl.a. fordi **selskabsskatten er sænket fra 30 pct. til 25 pct.** Med aftalen om Danmark som vækstnation i Reformpakken 2020 nedsættes et udvalg, der skal se på mulighederne for at finansiere en yderligere nedsættelse.

De gennemsnitlige danske lønomkostninger ligger blandt de højeste i verden og er kun overgået af Norge. De danske løn- og arbejdsomkostninger er også i 2010 steget mere end i udlandet, se figur.

Stigning i løn og andre arbejdsomkostninger, 2004-2010

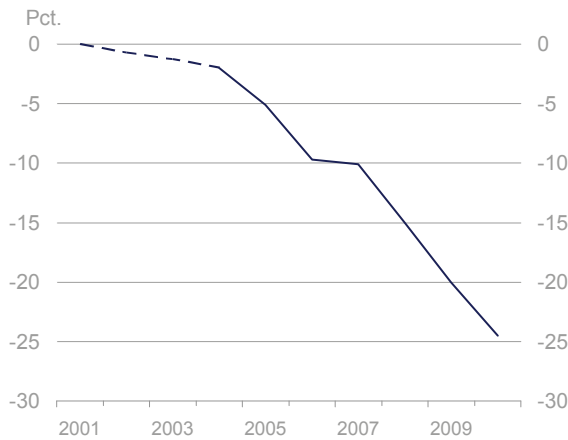
Anm.: Der er anvendt effektive kronkursvægte til sammenvæjning af lønudviklingen i udlandet (de 21 OECD-lande, Danmark handler mest med).

Kilde: Finansministeriet, Økonomisk Redegørelse, august 2011.

De høje lønstigninger i Danmark afspejler ikke en stærkere opgang i produktiviteten. Det betyder, at **Danmarks lønkonkurrenceevne er svækket med omkring 15 pct. siden 2000.** Stigningerne i løn og andre arbejdsomkostninger udgør således en væsentlig barriere for den danske eksport og for at tiltrække investeringer og arbejdspladser til Danmark.

Erhvervslivets byrder er reduceret med godt 7,6 mia. kr. om året eller næsten 25 pct. i forhold til niveauet i 2001, se figur. Med aftalen om Danmark som vækstnation reduceres erhvervslivets byrder med yderligere 10 pct. i 2015, og der indføres et treårigt regelstop, der fritager nye og små virksomheder fra ny bebyrdende national lovgivning.

Ændring i virksomhedernes administrative byrder, 2001-2010

Anm.: Opgjort ved hjælp af AMVAB-metoden, som måler, hvor lang tid virksomhederne bruger på at efterleve krav i love og bekendtgørelser.

Kilde: Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

En sund og stabil samfundsøkonomi er et afgørende vækstvilkår. Det er derfor vigtigt, at der er fokus på at føre en ansvarlig økonomisk politik, der håndterer de økonomiske udfordringer i tide, og gennemføre de nødvendige reformer.

Senest er der med Genopretningspakken og aftalerne om Reformpakke 2020 sikret **balance på de offentlige finanser i 2020**. Genopretningspakken og Reformpakken 2020 forbedrer de offentlige finanser med ca. 47 mia. kr. i 2020.

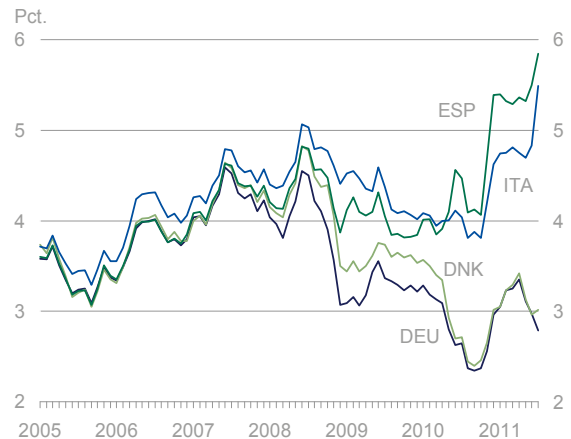
I Danmark er de offentlige underskud såvel som den offentlige gæld fortsat lavere end i

Udvalgte initiativer de seneste 10 år

2011	Reformpakken 2020, Konkurrencepakke, Energistrategi 2050, Pensionsaftale om risikovillig kapital
2010	Folkeskoleudspil, Bankpakke III, Genopretningsaftale
2009	Erhvervspakke, Ungepakke I-III, Grøn Vækst, Lavere skat på arbejde (Forårspakke 2.0), Kreditpakke
2008	Bankpakke I, Jobplan
2007	2015-plan, Kvalitetsreform, Lavere selskabsskat, Lavere skat på arbejde
2006	Velfærdsreform, Globaliseringsaftale
2005	Kommunalreform, Lavere selskabsskat
2004	Flere i beskæftigelse – lavere ledighed (Forårspakken)
2003	Færre regler – flere muligheder, Vækst med vilje
2002	Flere i arbejde, Konkurrenceevnepakke
2001	Skattestop

de fleste andre lande. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at Danmark har et relativt lavt renteniveau, se figur.

Renten i udvalgte lande (10-årig statsobligation), 2005-2011

Anm.: Der har i løbet af 2010 været ændringer i benchmark for de tyske statsobligationer, hvilket kan have påvirket rentespændet mellem DNK og DEU.

Kilde: Nationalbanken.

Danmark er et af de mest energieffektive lande i OECD, og andelen af vedvarende energi har været stigende siden midten af 1990'erne.

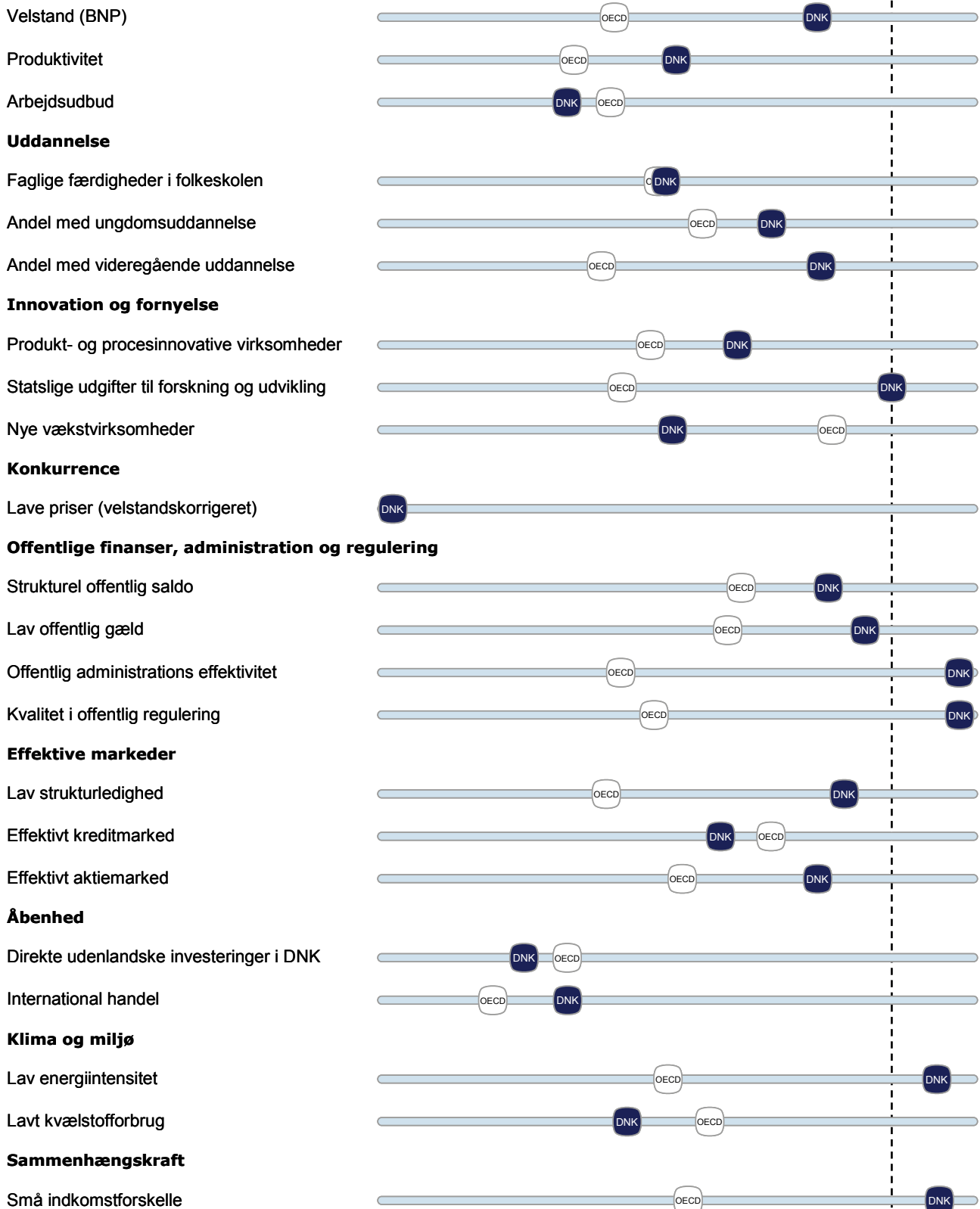
Regeringens energistrategi frem mod 2050 tager et yderligere skridt i retning af at gøre Danmark til et grønt bæredygtigt samfund med en stabil energiforsyning. Udspillet er samtidig finansieret krone for krone og tager det nødvendige hensyn til konkurrenceevnen.

Større vækstinitiativer det seneste år

- **Danmark som vækstnation.** Regeringen har i maj 2011 indgået en aftale med Dansk Folkeparti og Pia Christmas Møller om Danmark som vækstnation. Aftalen indeholder bl.a. initiativer, der skal øge eksporten til vækstmarkederne, tiltrække og fastholde flere virksomheder og arbejdspladser i Danmark og gøre det lettere at være virksomhed. Der nedsættes et udvalg af relevante eksperter og med bred repræsentation fra erhvervslivet, som skal udarbejde forslag til finansiering inden for erhvervsområdet af en reduktion af selskabsskatten fra 25 til 20 pct. Med aftalen styrkes endvidere det offentlig-private samarbejde inden for velfærdsteknologi og Danmark som grøn vækstøkonomi. Der er igangsat en forsøgsordning med skattefradrag for lønudgifter til hjælp og istandsættelse i hjemmet.
- **Konkurrencepakke.** Regeringen indgik i april 2011 en aftale om Konkurrencepakken med Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Kristendemokraterne. Aftalen indeholder 40 initiativer, der skal fremme konkurrencen og produktiviteten i både den private og offentlige sektor. Initiativerne retter sig primært mod byggeriet og servicesektoren, der er kendetegnet ved særlig svag produktivitetsudvikling.
- **Øget arbejdsudbud.** Som et hovedelement i aftalerne om Reformpakken 2020 indgår en tilbage-trækningsreform, der betyder, at beskæftigelsen øges med godt 65.000 i 2020. Dertil kommer en målretning af fleksjob-ordningen, samt en justering af SU'en, der ligeledes bidrager til at øge arbejdsstyrken. Aftalerne øger samlet set beskæftigelsen med op mod 75.000 personer i 2020 og styrker samtidig vækstpotentialet med op mod ½ pct. årligt fra 2014 til 2020.
- **Nye vækstinitiativer i finansloven 2011.** Vækstinitiativerne i finansloven 2011 betød blandt andet, at staten i januar kunne indgå en aftale med pensionssektoren om at styrke markedet for risikovillig kapital med op til 10 mia. kr. Derudover blev beskatningen af unoterede porteføljeaktier (iværksætterskatten) justeret for at forbedre mulighederne for tilførsel af kapital til nystartede vækstvirksomheder. Turismen blev styrket ved at indføre en momslettelse på hotelydelser og et højere bundfradrag ved udlejning af sommerhuse. Endelig blev multimediaskatten lempet og bruttoskatteordningen omlagt for at tiltrække højt kvalificeret udenlandsk arbejdskraft.
- **Folkeskoleudspil.** Regeringen offentliggjorde i december 2010 sit folkeskoleudspil *Faglighed og frihed – regeringens udspil til en bedre folkeskole*, som indeholder syv mål for folkeskolen. Udspillet sigter mod en folkeskole med høj faglighed, så danske skolebørn bliver blandt de fem bedste internationalt i læsning, matematik, naturfag og engelsk. Initiativerne omhandler blandt andet et læseløfte, initiativer til at øge inklusionen af elever med særlige behov i den almindelige undervisning og øger friheden for skoler og kommuner. Som led i regeringens arbejde for en styrket folkeskole indgår desuden initiativer til at øge talentudviklingen.
- **Energistrategi 2050.** Energistrategi 2050 lægger sporene for, at Danmark kan være uafhængig af fossile brændsler i 2050, og at vedvarende energi i 2020 kan udgøre 33 pct. af det samlede energiforbrug. Blandt de væsentligste initiativer i strategien er yderligere udbygning med vindenergi, øget anvendelse af biomasse og fremme af biogas samt en målretning af energiselskabernes energispareforpligtelser. I strategien indgår bl.a. også en række Nordsø-initiativer. Energistrategi 2050 er regeringens udspil til en ny energiaftale for perioden efter 2011, hvor den nuværende energiaftale udløber.

Mål

OECD nr. 5

Anm: ”DNK” angiver Danmarks placering, og ”OECD” angiver OECD-gennemsnittet for de OECD-lande, der er data for. Der er i alt 33 OECD-lande (ekskl. LUX). Det 5. bedst placerede OECD-land er sat til indeks 100. Den nederste del af skalaen er skåret væk for bedre at illustrere afstanden mellem Danmark og OECD-toppen, se appendiks 1 for en detaljeret beskrivelse. Markeringer yderst til venstre er udtryk for, at placeringen sprænger skalaen.

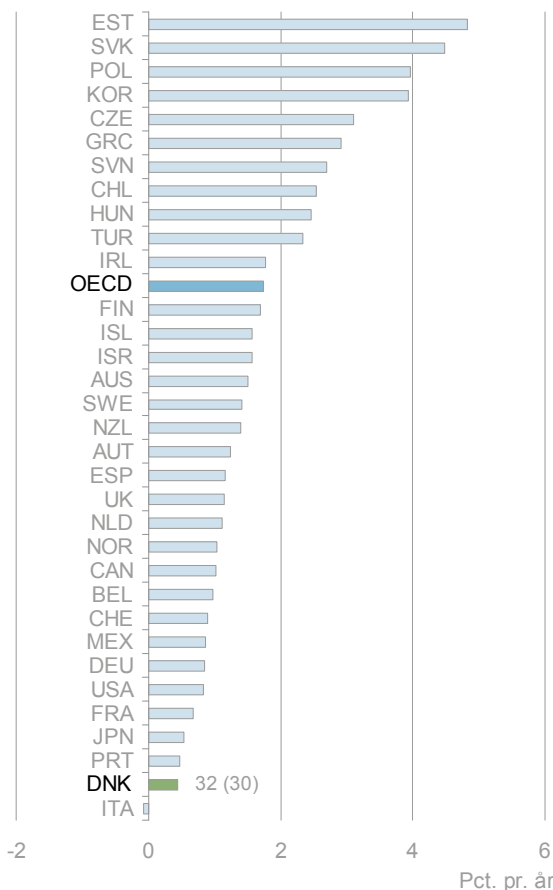

Velstand

Væksten i BNP pr. indbygger i Danmark har siden midten af 1990'erne været lav i forhold til de øvrige lande i OECD, se figur 1.1.

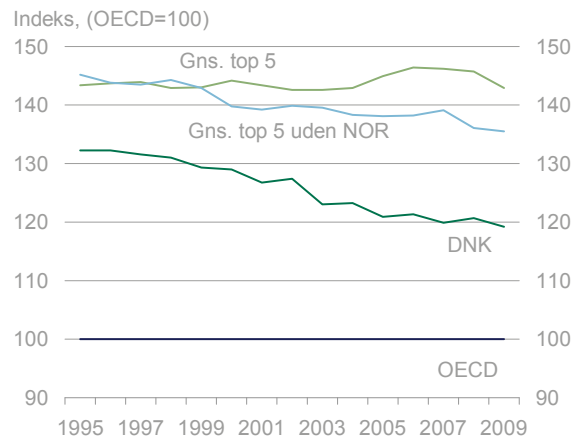
Figur 1.1 Gennemsnitlig årlig realvækst i BNP pr. indbygger, 1999-2009

Anm.: Danmarks placering i 1999-2009 (32) er sammenlignet med væksten for perioden 1998-2008 (30). Kilde: Stats.OECD.

Det velstandsforspring, som Danmark har i forhold til OECD-gennemsnittet, er dermed blevet indsnævret. Det afspejler blandt andet, at vækstpotentialt er højt i en række mindre velstående lande, herunder de østeuropæiske lande. Afstanden til de rigeste lande er samtidig øget, hvilket udfordrer Danmarks position blandt de mest velstående lande i OECD, se figur 1.2.

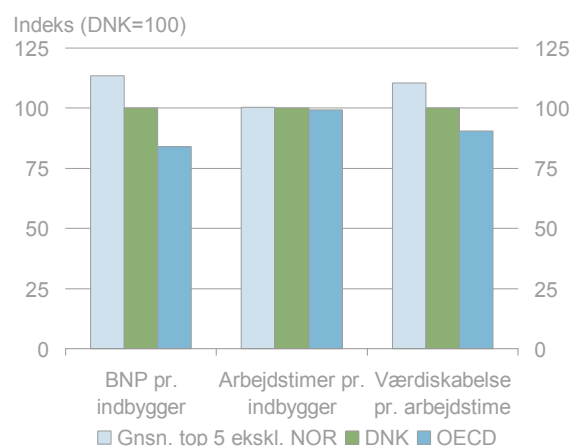
Figur 1.2 BNP pr. indbygger, 1995-2009

Anm.: Købekraftskorrigeret BNP pr. indb. i årets priser. Gns. for OECD er baseret på de 33 lande, hvor der er data for hele perioden. Gns. for top 5 er påvirket af en betydelig stigning i norsk BNP pr. arbejdstime, hvilket især skyldes den norske olieproduktion. Kilde: Stats.OECD.

Et lands velstand afhænger både af arbejdsindsatsen pr. indbygger og den værdi, der skabes pr. arbejdstime (produktiviteten). Når Danmarks velstand pr. indbygger er lavere end i de rigeste lande, skyldes det især, at vi skaber mindre værdi pr. arbejdstime end de bedste lande, men også, at arbejdsindsatsen er lidt lavere end hos top 5, se figur 1.3.

Figur 1.3 BNP, arbejdstimer og værdiskabelse, 2009

Anm.: Købekraftskorrigeret BNP målt i US-dollars. Værdiskabelse pr. arbejdstime er købekraftskorrigeret BNP pr. arbejdstime. Arbejdstime er udbuddet af arbejdstimer. I top 5 uden NOR indgår NLD, USA, CHE og AUS. Kilde: Stats.OECD.

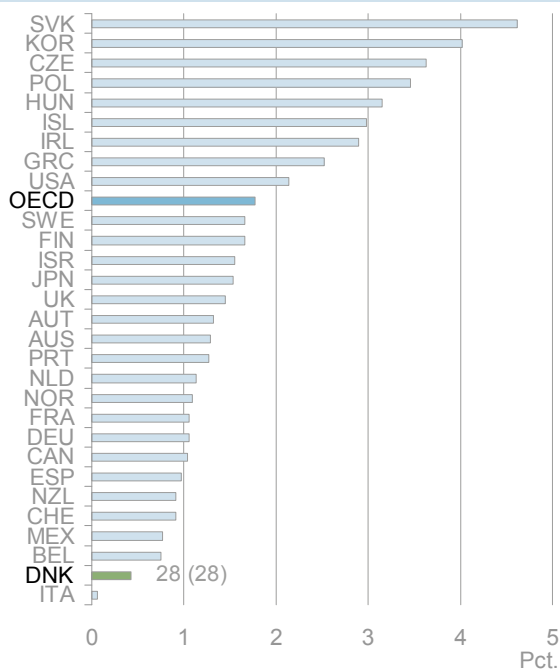
Produktivitet

Vækst i BNP pr. indbygger kan enten skabes ved at øge arbejdsindsatsen eller ved at skabe mere værdi pr. arbejdstime, dvs. øge produktivitetensvæksten.

Frem til 2008 blev arbejdsindsatsen i Danmark øget ganske kraftigt. Den svage vækst i det seneste årti skyldes således primært en svag vækst i produktiviteten i Danmark.

Den danske produktivitet har udviklet sig svagt siden midten af 1990'erne. I de seneste ti år har Danmark haft den næstlaveste realvækst i produktiviteten i OECD. Det er kun Italien, der har haft en svagere udvikling i produktiviteten, se figur 1.4.

Figur 1.4 Realvækst i produktiviteten, 1999-2009

Anm.: Vækst i bruttoværditilvækst i faste priser per arbejdstime. Rangordningen er gennemsnit for OECD baseret på de 29 lande, hvor der er data for hele perioden.

Kilde: Stats.OECD.

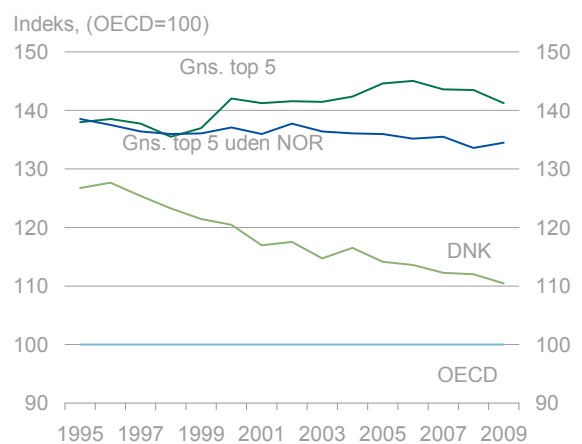
Den kraftige højkonjunktur i Danmark i årene op mod 2008 kan have medført en svagere produktivitetensvækst. Blandt andet investeringerne havde svært ved at holde trit med den kraftige vækst i beskæftigelsen.

Det betyder, at der i denne periode kun var et beskedent bidrag fra kapital til realvæksten i produktiviteten.

Den svage realvækst i den danske produktivitet betyder, at de bedste lande har øget deres forspring til Danmark. De fem lande, der har den højeste produktivitet, skaber i dag næsten 30 pct. mere værdi pr. arbejdstime end Danmark.

Set i forhold til gennemsnittet for OECD er Danmark også faldet tilbage siden midten af 1990'erne. I 1995 lå produktiviteten i Danmark næsten 30 pct. over gennemsnittet i OECD, mens produktiviteten i dag kun er godt og vel 10 pct. højere end gennemsnittet, se figur 1.5.

Figur 1.5 Produktivetsniveau, 1995-2009

Anm.: Produktiviteten måles som PPP-korrigeret BNP pr. arbejdstime i løbende priser relativt til det danske niveau. Gennemsnittet for OECD er umejet og består af de 29 lande, hvor der er data for hele perioden. Gennemsnittet for top 5 er påvirket af den betydelige stigning i norsk BNP pr. arbejdstime de seneste år, hvilket hovedsageligt skyldes den norske olieproduktion.

Kilde: Stats.OECD.

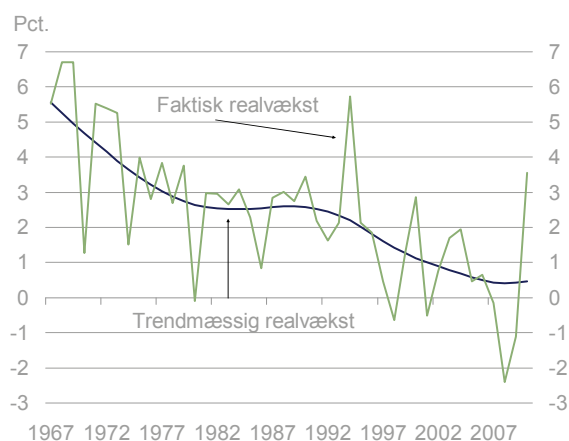
Det danske produktivetsniveau er et stykke efter de fleste af vore store samhandelspartnere. USA, Tyskland, Frankrig og Nederlandene har alle et produktivetsniveau, der er mere end 10 pct. højere end Danmarks, mens produktivetsniveauet i Sverige og UK er omtrent det samme som i Danmark.

I det seneste år har der været en kraftigere vækst i den danske produktivitet. Denne vækst følger et meget kraftigt fald i produktiviteten i 2007-2009. Det er normalt, at produktiviteten falder i starten af en lavkonjunktur, da det tager tid for virksomhederne at tilpasse deres kapacitet til den lavere efterspørgsel. Tilsvarende vil der efter bunden af en lavkonjunktur ske en vis genopretning af produktiviteten, der dermed i en kortere periode vokser kraftigere end normalt.

Der har i forbindelse med tidligere konjunkturomsving været kraftige udsving i produktiviteten i et enkelt år. Det gjorde sig særligt gældende i 1994, hvor produktiviteten voksede kraftigt efter en lang lavkonjunktur.

Renset for de kortsigtede udsving i produktiviteten, der skyldes konjunkturerne, er der endnu ikke klare tegn på, at den underliggende trendmæssige vækst i produktiviteten er på vej op. Det vil først være muligt at afgøre, om den trendmæssige vækst er på vej op, hvis der også i de kommende år er en positiv udvikling i produktiviteten, se figur 1.6.

Figur 1.6 Trendmæssig realvækst i produktiviteten, 1967-2010

Anm.: Den trendmæssige realvækst i produktiviteten er fundet ved at udskille de kortsigtede udsving i produktivitetsniveauet ved at anvende et hp-filter på det faktiske produktivitetsniveau. Derefter er den faktiske og den trendmæssige realvækst i produktiviteten fundet ved at beregne år-til-år væksten i produktivitetsniveauet. Produktivitetsniveauet er i beregningen fremskrevet til 2012 på baggrund af oplysninger i Økonomisk Redegørelse, august 2011.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, Økonomisk Redegørelse, august 2011 og egne beregninger.

Samlet arbejdsudbud

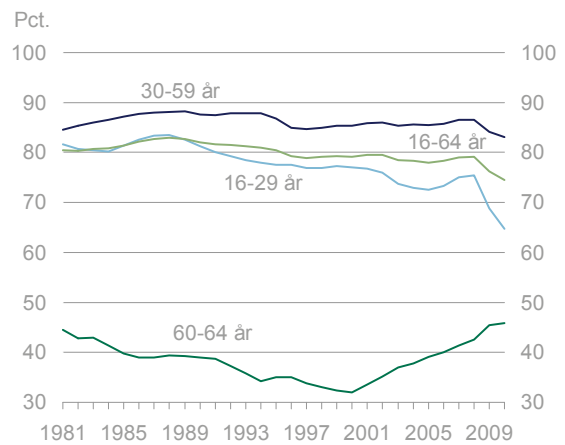
Det danske arbejdsudbud er gennemsnitligt i forhold til andre OECD-lande og et stykke efter de førende lande. Dette dækker over, at erhvervsfrekvensen er høj for de fleste grupper i Danmark, mens arbejdstiden er lav, se figur 2.1.

I de sidste tyve år har de 16-64-åriges erhvervsfrekvens ligget forholdsvis stabilt på omkring 80 pct., se figur 2.2.

Blandt de 16-29-årige har erhvervsfrekvensen dog været faldende siden slutningen af 1980'erne, hvilket blandt andet afspejler et stigende antal unge under uddannelse.

Derimod har erhvervsfrekvensen for de 60-64-årige været stigende siden efterlønsreformen i 1998, men arbejdsmarkedsdeltagelsen ligger imidlertid stadig væsentligt under de andre aldersgrupper.

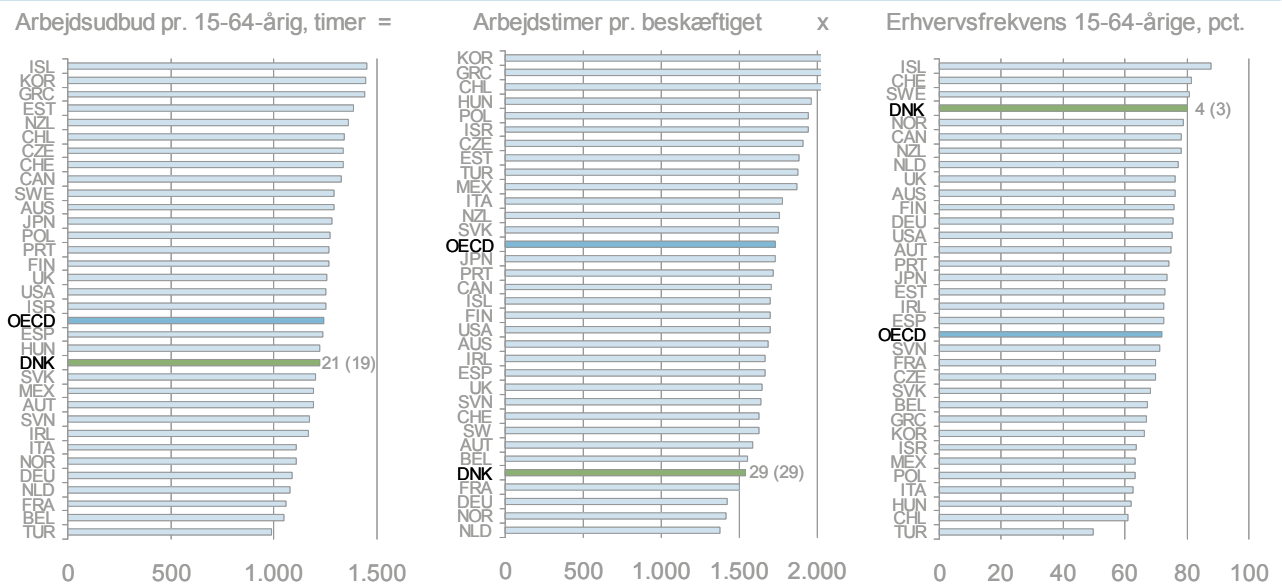
Figur 2.2 Erhvervsfrekvens i Danmark, 1981-2010

Anm.: Erhvervsfrekvensen i figur 2.2 er opgjort på baggrund af RAS, hvorimod erhvervsfrekvensen i figur 2.1 bygger på arbejdskraftundersøgelsen (AKU). Derfor er erhvervsfrekvensen fra de to opgørelser ikke fuldt sammenlignelige. Der er databrud i RAS i 2003 og 2009. Databrudet i 2009 indebærer, at beskæftigelsesniveauet for lønmodtagere bliver lavere, hvilket ligeledes mindsker erhvervsfrekvensen. Ændringerne er størst for aldersgruppen 16-29-årige.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 2.1 Samlet arbejdsudbud, arbejdstimer pr. beskæftiget og erhvervsfrekvens, 2010

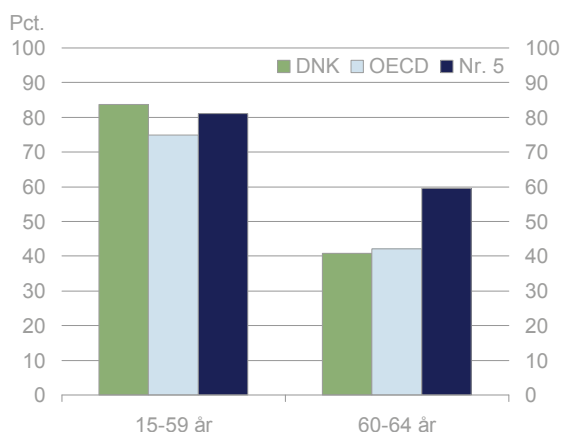

Anm.: Erhvervsfrekvensen er opgjort på baggrund af arbejdskraftundersøgelsen (AKU). I beregningen af det samlede arbejdsudbud antages det, at ledige udbyder samme gennemsnitlige antal arbejdstimer som beskæftigede. Beskæftigede er inkl. orlov fra beskæftigelse.

Kilde: Stat.OECD og egne beregninger.

Mens Danmark, sammen med Norge og Sverige, er helt i top i OECD, hvad angår erhvervsfrekvensen for de 15-59-årige, er erhvervsfrekvensen blandt de 60-64-årige lav i international sammenhæng. I denne aldersgruppe ligger Danmark både under Norge, Sverige og OECD-gennemsnittet, se figur 2.3.

Figur 2.3 Erhvervsfrekvens i Danmark og OECD, 2010

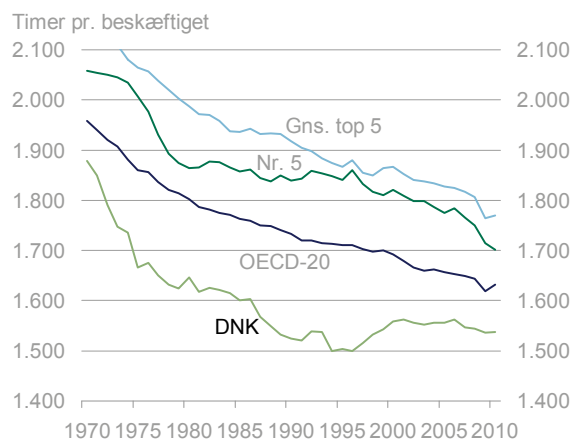
Anm.: Erhvervsfrekvensen er opgjort på baggrund af arbejdskraftundersøgelsen (AKU).

Kilde: Stat.OECD og egne beregninger.

Arbejdstiden blandt de beskæftigede i Danmark er væsentligt lavere end i de fleste andre OECD-lande. Siden midten af 1990'erne er forskellen mellem Danmark og OECD-gennemsnittet dog indsnævret, se figur 2.4.

En høj andel af deltidsbeskæftigede er en væsentlig årsag til den lavere arbejdstid i Danmark. Dertil kommer en lav aftalt arbejdstid samt flere feriedage end i de fleste andre OECD-lande.

Figur 2.4 Årlig arbejdstid pr. beskæftiget, Danmark og OECD, 1970-2010

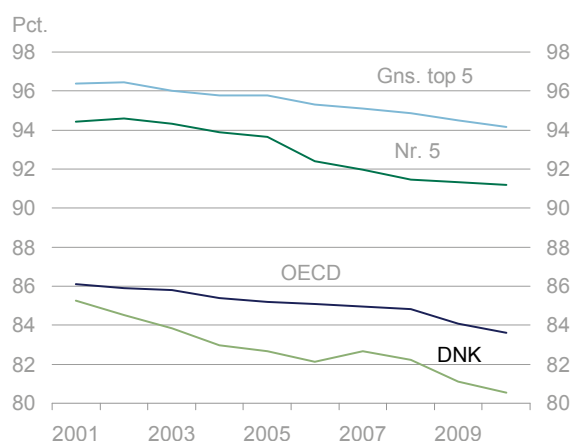

Anm.: Arbejdstimer pr. beskæftiget inkl. beskæftigede på orlov. OECD-20 er et uvægtet gennemsnit for de 20 lande, hvor der er oplysninger for alle år.

Kilde: Stat.OECD og egne beregninger.

I 2010 var det kun 81 pct. af de beskæftigede i Danmark, der arbejdede fuldtid. Andelen af fuldtidsbeskæftigede er generelt faldet i OECD siden 2001. Faldet har dog været kraftigere i Danmark, som har flyttet sig længere væk fra gennemsnittet i OECD, se figur 2.5.

Figur 2.5 Beskæftigede, som arbejder fuldtid, 2001-2010

Anm.: Opgørelsen er baseret på en fælles definition af fuldtids- og deltidsbeskæftigelse.

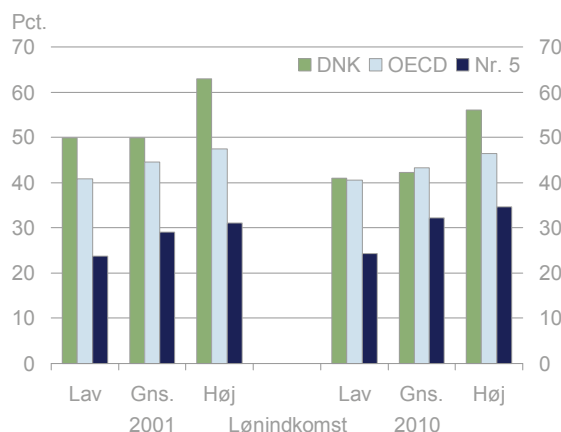
Kilde: Stat.OECD og egne beregninger.

Indretningen af skattesystemet er et af de forhold, der har betydning for arbejdstiden. Jo højere skat på den sidst tjente krone

(marginalskatten), jo mindre er den økonomiske gevinst ved at øge arbejdstiden. Skattereformerne i 2004, 2007 og 2009 har sænket marginalskatten for både lavt-, mellem- og højtlønnede.

I 2001 var marginalskatten på alle løniveauer højere i Danmark end gennemsnittet i OECD. I 2010 ligger marginalskatten for lav- og mellemindkomster omkring OECD-gennemsnittet. Marginalskatten er også faldet markant for højtlønnede, men den er stadig noget over gennemsnittet i OECD-landene, se figur 2.6.

Figur 2.6 Marginalbeskatning af lønindkomst, 2001 og 2010

Anm.: Lav og høj lønindkomst er hhv. 67 pct. og 167 pct. af en gennemsnitlig arbejders løn. Beregnet for en enlig fuldtidsbeskæftiget uden børn. Nr. 5 er det land med den femte laveste marginalskat i OECD. Kilde: Stat.OECD og egne beregninger.

Større initiativer de sidste 10 år

ØGET DELTAGELSE PÅ ARBEJDSMARKEDET

- **Senere tilbagetrækning.** Velfærdsaftalen fra 2006 indebærer, at efterlønsalderen og folkepensionsalderen hæves med ½ år ad gangen fra henholdsvis 2019 og 2024. Fra 2025 stiger aldersgrænserne i takt med levetidsudviklingen. Med Jobplanen fra 2008 blev der indført et skatnedslag for 64-årige, der arbejder fuldtid.
- **Hurtigere igennem uddannelse.** Som følge af Velfærdsaftalen fra 2006 tilgodeser optagelsessystemet nu unge, der starter tidligere på en videregående uddannelse.
- **Flere i arbejde.** Aftale om flere i arbejde fra 2002 med et loft over ydelser, som kontanthjælp og boligstøtte, betyder, at det bedre kan betale sig at arbejde.

ØGET ARBEJ DSTID

- **Skattereformer, der markant har sænket skatten på arbejde.** Med skatteaftalerne i 2004, 2007 og 2009 er den højeste marginalskat sænket med 7,5 pct.point. Der er indført et beskæftigelsesfradrag, bundskattesatsen er sænket, mellemskatten er afskaffet, og topskattegrænsen er forhøjet.
- **Fra deltid til fuldtid.** Jobplanen fra 2008 justerede reglerne for supplerende dagpenge, så fuldtidsarbejde blev mere attraktivt.
- **Intensiveret indsats over for sygefravær.** Initiativerne i Regeringens handlingsplan fra 2008 omfatter fx krav til samtaler mellem arbejdsgiver og syge medarbejdere inden for fire uger.

ØGET REKRUTTERING FRA UDLANDET

- **Udvidelse af Green Card, Jobkortordningen og Østaf-talen.** Udvidelse af Green Card, Jobkortordningen og Østaf-talen. Regeringens Jobplan fra 2008 nedsatte indkomstgrænsen i jobkortordningen og udvidede listen af omfattede uddannelser. Lettere adgang til det danske arbejdsmarked for østeuropæiske arbejdstagere.
- **Ændring af forskerskatteordningen.** Regeringen har ad flere omgange udvidet forskerskatteordningen og mulighederne for koncernopholdstilladelser. Senest er der i 2010 indført en enstregnet skatteordning med en skat på 26 pct. i op til 5 år og større målretning ved en længere karenperiode.

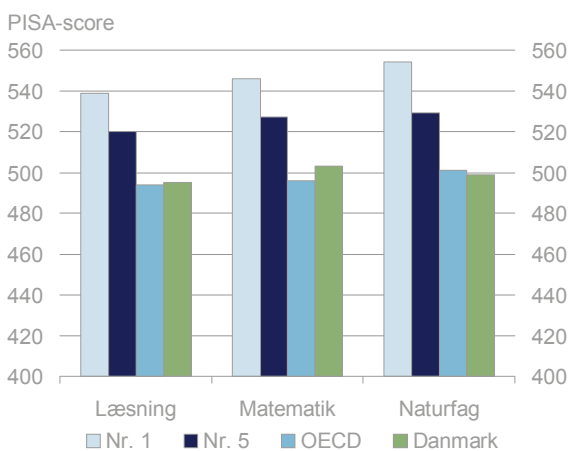

Folkeskolen¹

Danske 15-åriges faglige færdigheder er gennemsnitlige sammenlignet med jævnaldrende i andre OECD-lande, og der er et godt stykke op til landene i top 5. Det viser den seneste PISA-undersøgelse fra 2009.

I læsning og naturfag ligger færdighederne på niveau med gennemsnittet for OECD-landene. I matematik ligger færdighederne lige over gennemsnittet, se figur 3.1.

Figur 3.1 PISA-score i læsning, matematik og naturfag, 2009

Kilde: OECD, PISA 2009.

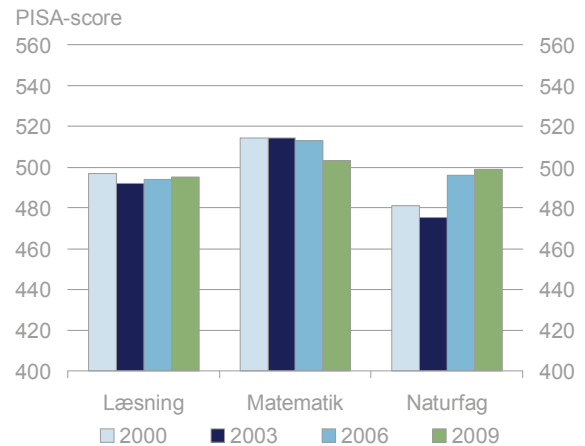
Siden 2000 er PISA-undersøgelsen gennemført hvert tredje år. Danske elevers PISA-score i læsning har stort set været uændret siden den første undersøgelse, se figur 3.2.

I matematik har Danmark hvert år ligget over OECD-gennemsnittet, men uden for top 5. Fra 2006 til 2009 er danske elevers PISA-score i matematik faldet med ti point.

I naturfag viste danske elever fremgang fra 2003 til 2006. De faglige færdigheder blev forbedret fra en plads i bunden til en placering på niveau med OECD-gennemsnittet. Denne fremgang er fastholdt i den seneste undersøgelse.

¹ Folkeskolen er anvendt synonymt med grundskolen, dvs. indikatorerne omfatter både folkeskoler, frie grundskoler og efterskoler.

Figur 3.2 PISA-score i læsning, matematik og naturfag, 2000-2009

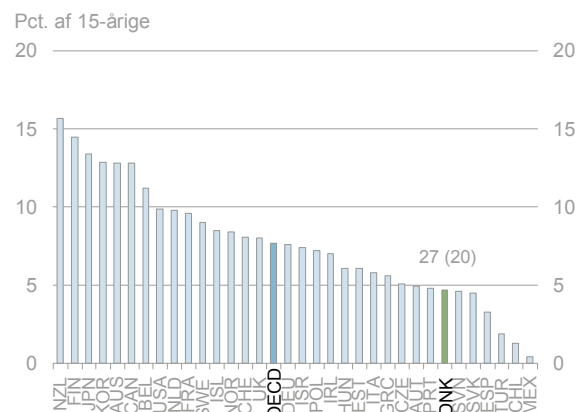
Kilde: OECD, PISA 2000, 2003, 2006 og 2009.

De dygtigste elever

I PISA-undersøgelserne inddeles eleverne efter såkaldte kompetenceniveauer. Et højt kompetenceniveau i læsning indebærer, at en elev har stærke faglige færdigheder i forhold til at ”fortolke, reflektere over og vurdere en tekst”.

I Danmark har ca. 5 pct. af eleverne et højt kompetenceniveau i læsning. Andelen af meget dygtige læsere ligger under gennemsnittet for OECD-landene og under lande som Norge og Sverige, se figur 3.3.

Figur 3.3 Elever med højt kompetenceniveau i læsning, 2009

Anm.: Andel elever med en score svarende til det næsthøjeste kompetenceniveau (niveau 5) eller derover.

Kilde: OECD, PISA 2009.

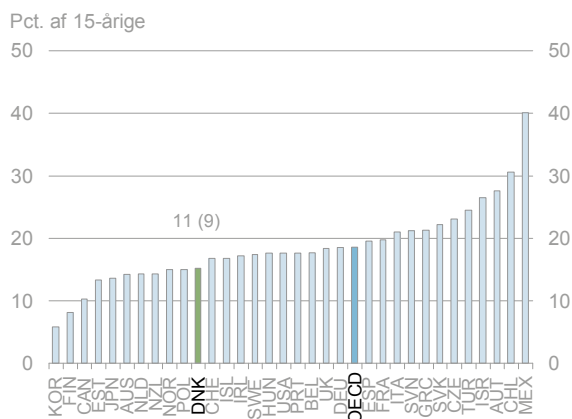
Sammenlignet med den første PISA-undersøgelse fra 2000 er der blevet færre danske elever med højt kompetenceniveau i læsning. I matematik og naturfag ligger andelen af danske elever med højt kompetenceniveau på niveau med gennemsnittet for OECD. Det samme gør andelen af elever i de andre nordiske lande med undtagelse af Finland, hvor andelen ligger i top 5 på begge fagområder.

De svageste elever

Danmark har en mindre andel af elever med svage læsefærdigheder end mange andre OECD-lande. I 2009 var ca. 15 pct. af de danske elever uden funktionelle læsekompetencer, se figur 3.4.

Hertil kommer dog usikkerhed om læsekompetencerne hos elever, der var undtaget for deltagelse i PISA-undersøgelsen på grund af psykiske, fysiske eller sociale handicap. Danmark havde den højeste undtagelsesprocent blandt deltagerlandene i 2009.

Figur 3.4 Elever med lavt kompetenceniveau i læsning, 2009

Anm.: Andel elever med en score svarende til det laveste kompetenceniveau (niveau 1) eller derunder.
Kilde: OECD, PISA 2009.

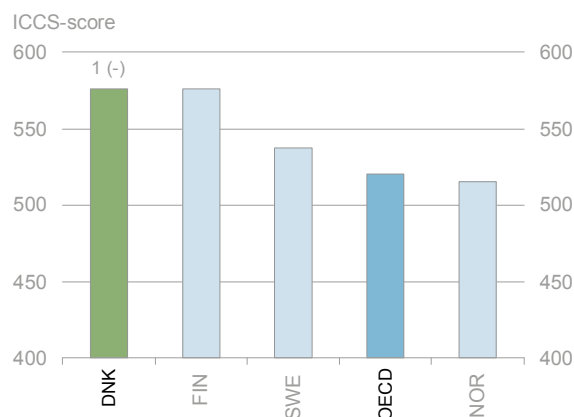
At mere end hver syvende elev har utilstrækkelige læsefærdigheder ved afslutningen af folkeskolen udgør en væsentlig udfordring i forhold til at løfte andelen af unge, der gennemfører en ungdomsuddannelse, se kapitel 4.

I matematik har Danmark også en forholdsvis lille andel af elever med lavt kompetenceniveau, mens andelen i naturfag ligger på niveau med OECD-gennemsnittet.

Andre færdigheder

Ud over faglige færdigheder skal folkeskolen blandt andet fremme elevernes alsidige udvikling og forberede dem til deltagelse i et demokratisk samfund. Danmark er sammen med Finland det land, hvor elever i 8. klasse scorer højest i ICCS-undersøgelsen, der tester elevernes demokratiske dannelse og samfundsforståelse, se figur 3.5.

Figur 3.5 ICCS-score i demokratisk dannelse og samfundsforståelse, 2009

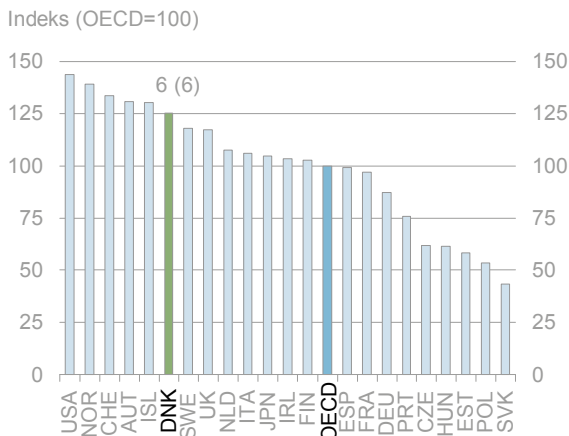

Anm.: Demokratisk dannelse og samfundsforståelse omfatter elevernes kundskaber, færdigheder, holdninger og værdier som samfundsborgere.
Kilde: IEA, International Civic and Citizenship Education Study (ICCS), 2009.

Blandt de lande, hvor eleverne scorer højt i ICCS-undersøgelsen, klarer en række lande sig også godt i PISA-undersøgelsen. Det gælder fx Finland. Eleverne i disse lande har således et højt fagligt niveau samtidig med tegn på en stærk alsidig udvikling.

Udgifter til folkeskolen

Danske 15-åriges faglige færdigheder står ikke mål med de midler, som samfundet investerer i folkeskolen. Danmark er et af de lande, der bruger flest penge på folkeskolen målt på udgifter pr. elev, se figur 3.6.

Figur 3.6 Udgifter pr. elev, 2007

Anm.: 1.-10. klasse. Købekraftskorrigeret.

Kilde: OECD, Education at a Glance, 2010, Eurostat og egne beregninger.

Beregninger foretaget af OECD² indikerer, at en mere effektiv anvendelse af folkeskolens ressourcer ville kunne løfte danske elevers PISA-score svarende til, at Danmark lå i top 5 i læsning i 2009.

Danske læreres undervisningstid ligger under OECD-gennemsnittet. Danske tal viser, at folkeskolelærerne i 2009/10 brugte 33,5 pct. af deres arbejdstid på undervisning³.

En undersøgelse fra Undervisningsministeriet⁴ viser, at knap en tredjedel af de samlede udgifter til folkeskolen går til specialundervisning. Heraf går størstedelen til tilbud i specialskoler og specialklasser. Sammenlignet med Sverige og Finland udskiller Danmark flere elever til specialundervisning uden for elevens normale klasse.

Større initiativer de seneste 10 år

FAGLIGHED

- **Bindende mål og minimumstimetal i folkeskolen.** Der er i 2003 indført bindende nationale trin- og slutmål samt minimumstimetal inden for udvalgte fag og fagblokke.
- **Flere timer i folkeskolen og udvidet undervisningspligt.** Der er i skoleårene 2003/04-2009/10 gradvist indfaset flere timer i dansk, matematik, engelsk, historie, idræt og fysik/kemi. I 2009 er undervisningspligten udvidet fra 9 til 10 år ved, at børnehaveklassen er gjort obligatorisk.
- **Frit skolevalg.** Med ændringen af folkeskoleloven i 2005 har forældre fået mulighed for at få deres barn optaget i en skole efter eget valg i bopælskommunen eller i anden kommune, hvis der er plads.
- **Obligatoriske afgangsprøver i folkeskolen.** Der er fra 2006 indført obligatoriske afgangsprøver ved afslutningen af 9. klasse og flere prøvebundne fag.
- **Målretning af 10. klasse i folkeskolen.** Fra 2008/09 er 10. klasse målrettet elever med behov for faglig kvalificering og afklaring af uddannelsesvalg for at gennemføre en ungdomsuddannelse.

EVALUERING

- **Styrket evaluering i folkeskolen.** Der er i 2006 indført elevplaner og kommunale kvalitetsrapporter, og der er fra 2010 gennemført obligatoriske nationale test med offentliggørelse af landsresultater.

LÆRERUDDANNELSE OG FYSISKE RAMMER

- **Reform af læreruddannelsen.** Med reformen i 2007 er der indført færre og større linjefag, linjefag i specialpædagogik og aldersspecialisering af linjefagene dansk og matematik.
- **Investeringer i fysiske rammer.** Med kommuneaftalen for 2009 og kvalitetsreformen er der afsat 22 mia. kr. til forbedringer af de fysiske rammer på velfærdsområderne, herunder folkeskolen.

² OECD 2008, Economic Policy Reforms 2008: Going for Growth.

³ UNI-C Statistik & Analyse 2010, Folkeskolelærernes undervisningsandel (kommuner med arbejdstidsaftale 2008).

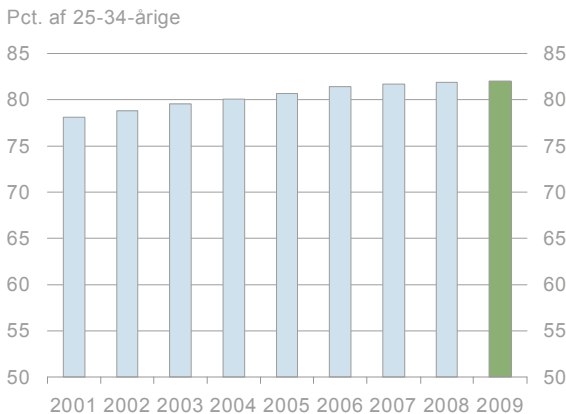
⁴ Undervisningsministeriet m.fl. 2010, Specialundervisning i folkeskolen – veje til en bedre organisering og styring.

Ungdomsuddannelser

Stadig flere gennemfører en ungdomsuddannelse. I 2009 havde 82 pct. af de 25-34-årige gennemført mindst en ungdomsuddannelse. Det er 4 pct.point flere end i 2001, se figur 4.1.

Figur 4.1 25-34-årige med mindst en ungdomsuddannelse, 2001-2009

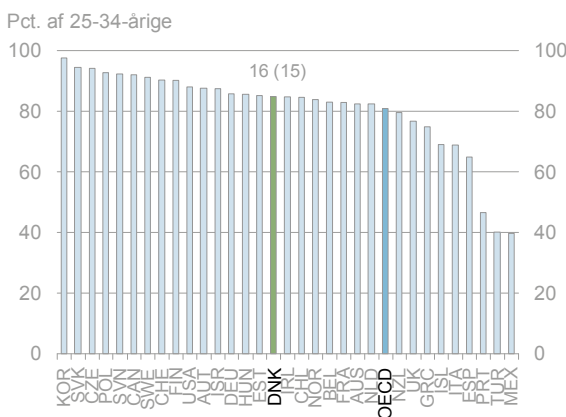

Anm.: Registeroplysninger. Ekskl. indvandrere, da den seneste undersøgelse af indvandreres medbragte uddannelse kun dækker personer indvandret til og med 2006.

Kilde: UNI-C Statistik & Analyse.

I international sammenligning ligger danske unge i midterfeltet, når det gælder andelen af 25-34-årige med mindst en ungdomsuddannelse, se figur 4.2.

Figur 4.2 25-34-årige med mindst en ungdomsuddannelse, 2008

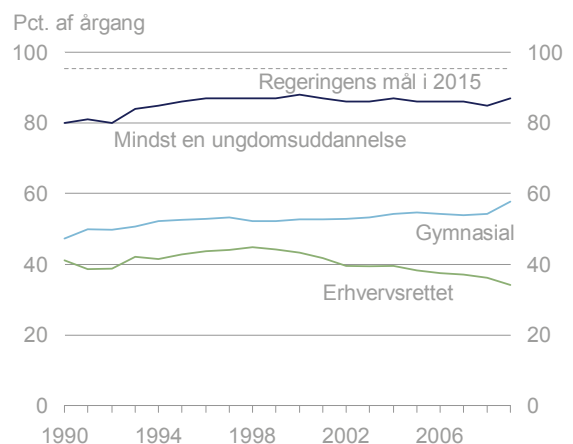

Anm.: De internationale tal er ikke fuldt sammenlignelige med de danske registeroplysninger i figur 4.1. Kilde: OECD, Education at a Glance 2010.

Forventet andel med ungdomsuddannelse

Af ungdomsårgangen, der afsluttede 9. klasse i 2009, forventes godt 87 pct. at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse inden for 25 år, givet den nuværende uddannelsesadfærd. Andelen, der forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse, er steget med 2,1 pct.point fra 2008 til 2009, se figur 4.3.

Figur 4.3 Forventet gennemførelse 25 år efter 9. klasse, 1990-2009

Anm.: Baseret på profilmodellen 2009. Gymnasial og erhvervsrettet ungdomsuddannelse summer ikke til mindst en ungdomsuddannelse, da ca. 10 pct. forventes at gennemføre begge uddannelser, og ca. 4 pct. forventes at tage en videregående uddannelse uden først at have gennemført en ungdomsuddannelse.

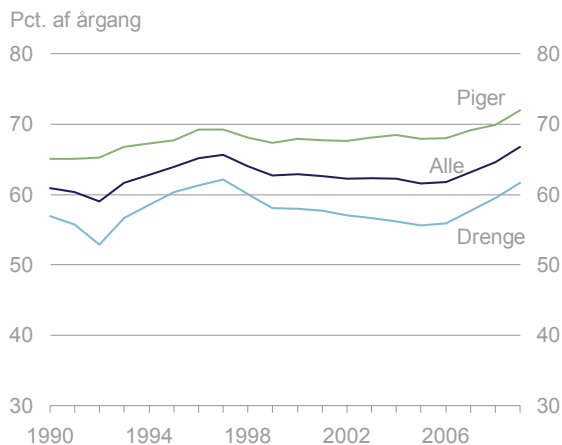
Kilde: UNI-C Statistik & Analyse.

Den økonomiske krise kan have fået flere unge til at søge ind på uddannelserne og dermed bidraget til stigningen i 2009. De foregående års højkonjunktur kan ligeledes have betydet, at nogle unge har udskudt uddannelse til fordel for erhvervsarbejde.

Udviklingen blandt de helt unge tyder imidlertid på, at der er tale om en generel positiv tendens i uddannelsesmønsteret. Fx har andelen, der forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse inden for fem år efter 9. klasse, været stigende siden 2006.

Det gælder både for piger og drenge, se figur 4.4.

Figur 4.4 Forventet gennemførelse 5 år efter 9. klasse, 1990-2009

Anm.: Gennemførelse af mindst en ungdomsuddannelse. Baseret på profilmodellen 2009.

Kilde: UNI·C Statistik & Analyse.

Andelen, der forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse inden for fem år efter 9. klasse, steg i 1990'erne. Fra slutningen af 1990'erne og frem til 2005 udviste andelen en faldende tendens, hvorefter den igen har været stigende.

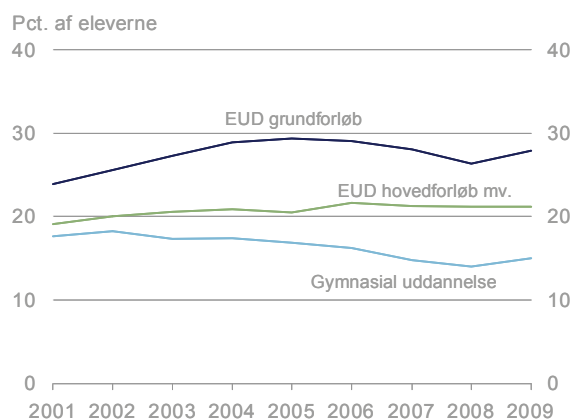
Frafald

Næsten alle unge går før eller siden i gang med en ungdomsuddannelse. På de gymnasiale ungdomsuddannelser fuldfører langt hovedparten af eleverne deres uddannelse. På de erhvervsrettede ungdomsuddannelser er det derimod op mod halvdelen, der falder fra.

De erhvervsrettede ungdomsuddannelser udgøres i det væsentligste af erhvervsuddannelserne (EUD), som typisk består af et indledende grundforløb på skole efterfulgt af et hovedforløb, hvor der veksles mellem praktik i en virksomhed og skoleundervisning.

Den største del af frafaldet på erhvervsuddannelserne sker på grundforløbet. Frafaldet på grundforløbet og hovedforløbet er hver især større end frafaldet på de gymnasiale uddannelser, se figur 4.5.

Figur 4.5 Frafall på ungdomsuddannelserne, 2000-2009

Anm.: Andel, der er påbegyndt en uddannelse et givent år og ikke forventes at fuldføre. Afbrud med efterfølgende start inden for 15 mdr. på samme uddannelsesgruppe regnes ikke som frafald. EUD hovedforløb mv. omfatter også egu og øvrige erhvervsuddannelser.

Kilde: UNI·C Statistik & Analyse.

Det høje frafald på de erhvervsrettede ungdomsuddannelser skal blandt andet ses i lyset af, at eleverne set under ét har ringere faglige forudsætninger med fra folkeskolen.

En undersøgelse fra 2006 viser fx, at hver sjette af de 16½-årige elever i erhvervsuddannelserne var uden funktionelle læsekompetencer i 2006.¹ Det samme var tilfældet for mindre end 1 pct. af gymnasieeleverne i samme aldersgruppe.

Praktikpladser

Gennemførelsen af en erhvervsrettet ungdomsuddannelse kan også afhænge af mulighederne for at få en praktikplads til gennemførelse af hovedforløbet.

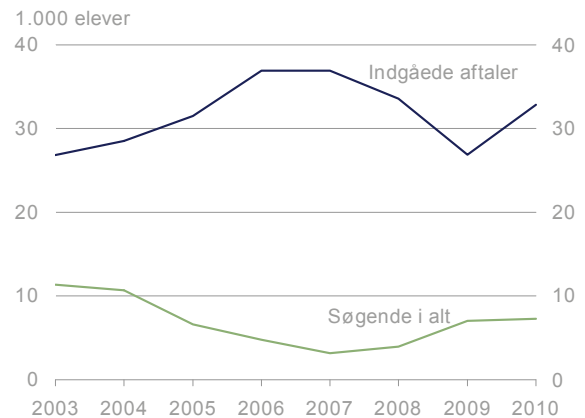
¹ Egelund (2008), "PISA og ungdomsuddannelserne 2006".

Antallet af indgåede praktikpladsaftaler faldt i både 2008 og 2009 i forhold til det historisk høje niveau i 2007. Udviklingen skal ses i lyset af den økonomiske krise.

I 2010 blev der i alt indgået ca. 33.000 praktikpladsaftaler, hvilket er en markant stigning i forhold til 2009.

Ved udgangen af 2010 var der ca. 7.200 praktikpladssøgende elever, og antallet har været faldende gennem anden halvdel af 2010. Det er dog for tidligt at vurdere, om den negative udvikling på praktikpladsområdet som følge af krisen er ved at være vendt, se figur 4.6.

Figur 4.6 Indgåede aftaler og praktikpladssøgende, 2003-2010

Anm.: Indgåede aftaler i løbet af året (ekskl. elever på social- og sundhedsuddannelser). Søgende i alt er opgjort ultimo året og er inkl. elever i skolepraktik.

Kilde: UNI-C Statistik & Analyse.

Større initiativer de seneste 10 år

KVALITET OG FLEKSIBILITET

- **Gymnasiereform og reform af erhvervsuddannelserne.** Med gymnasiereformen fra 2003 blev de naturvidenskabelige fag og sprogfagene styrket, og den hidtidige linjedeling i det almene gymnasium blev ophævet. Med ændringen af erhvervsuddannelsesloven i 2007 blev erhvervsuddannelserne bl.a. samlet i 12 indgange med trin- og niveaudeling på de fleste uddannelser og med uddannelsesgaranti inden for den valgte indgang.
- **Øget internationalisering.** Med lov om undervisning i udlandet fra 2003 har elever i de gymnasiale uddannelser bl.a. fået mulighed for at modtage undervisning i udlandet. Desuden har unge under 18 år fået mulighed for at få udbetalt stipendium til udvekslingsophold af et skoleårs varighed.
- **Ny mesterlære.** Med ordningen om ny mesterlære fra 2006 blev det muligt at tage første år af en erhvervsrettet ungdomsuddannelse i en virksomhed og supplere med nødvendig skoleundervisning.
- **Eux.** Med virkning fra august 2010 er der indført erhvervsuddannelsesforløb med eksamen på gymnasialt niveau (eux), der giver studiekompetence og dermed adgang til de videregående uddannelser.
- **10. klasse på erhvervsskole.** Fra skoleåret 2010/11 kan erhvervsskolerne udbyde 10. klasse, og der er etableret mulighed for et særlig 10. klasse-forløb med 20 uger i en folkeskole og 20 uger på en erhvervsskole.

PRAKTIKPLADSER

- **Praktikpladsaftaler.** Der er i 2009 og 2010 blevet indgået en række aftaler i globaliseringsforligskredsen for at afhjælpe nedgangen i antallet af praktikpladser.

VEJLEDNING MV.

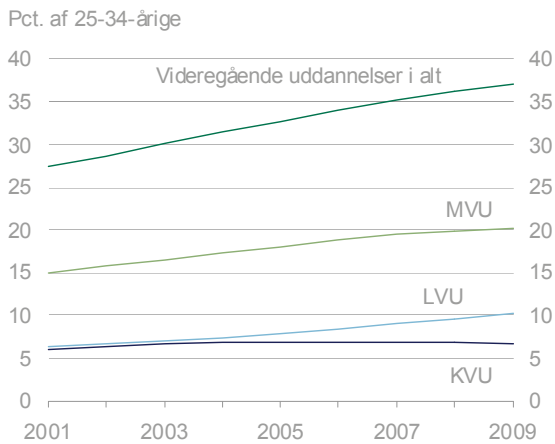
- **Vejledningsreform.** Der blev i 2003 indgået en aftale om institutionsuafhængige vejledningscentre, UU og Studievalg og oprettet Uddannelsesguiden.dk med landsdækkende uddannelsesinformation.
- **Aftale om flere unge i uddannelse og job.** Der blev i november 2009 indgået en aftale i globaliseringsforligskredsen, der styrker mulighederne for at vejlede og fastholde unge i uddannelse og job.

Videregående uddannelser

Stadig flere tager en videregående uddannelse. I 2009 havde ca. 37 pct. af de 25-34-årige en videregående uddannelse mod ca. 27 pct. i 2001, se figur 5.1.

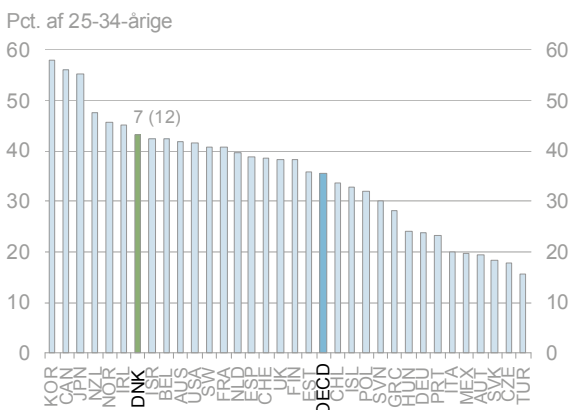
Figur 5.1 25-34-årige med en videregående uddannelse, 2001-2009

Anm.: Registeroplysninger. Ekskl. indvandrere, da den seneste undersøgelse af indvandreres medbragte uddannelse kun dækker personer indvandret til og med 2006. MVU er inkl. universitetsbachelor. Kilde: UNI-C Statistik & Analyse.

I international sammenligning ligger Danmark i den øvre ende af midterfeltet, når det gælder andelen af 25-34-årige med en videregående uddannelse. Danmark er rykket fem pladser frem fra 2007 til 2008, men er fortsat uden for top 5, se figur 5.2.

Figur 5.2 25-34-årige med en videregående uddannelse, 2008

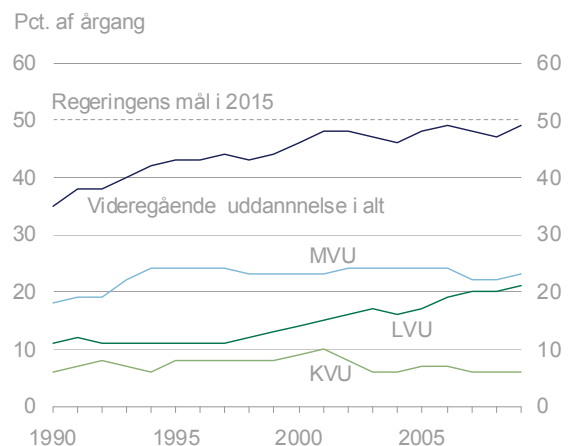

Anm.: De internationale tal er ikke fuldt sammenlignelige med de danske registeroplysninger i figur 5.1. Kilde: OECD, Education at a Glance 2010.

Forventet andel med videregående uddannelse

Af ungdomsårgangen, der afsluttede 9. klasse i 2009, forventes godt 49 pct. at gennemføre en videregående uddannelse inden for 25 år, givet den nuværende uddannelsesadfærd. Andelen er steget med 2,2 pct.point fra 2008 til 2009. Målet om, at mindst 50 pct. af en ungdomsårgang skal have en videregående uddannelse i 2015, er dermed tæt på at være indfriet, se figur 5.3.

Figur 5.3 Forventet gennemførelse 25 år efter 9. klasse, 1990-2009

Anm.: Baseret på profilmodellen 2009. MVU er inkl. universitetsbachelor. Kilde: UNI-C Statistik & Analyse.

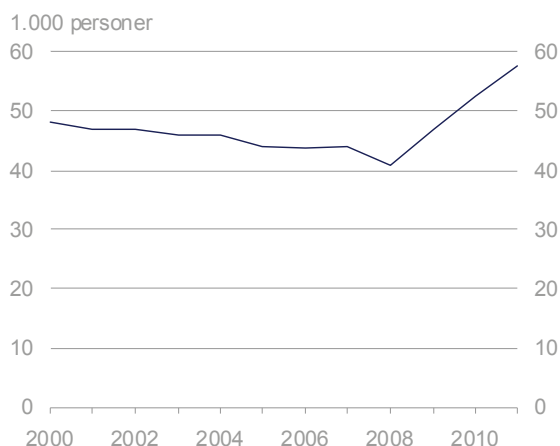
Markant flere forventes fremover at tage en lang videregående uddannelse. Af ungdomsårgangen, der afsluttede 9. klasse i 2009, forventes ca. 21 pct. at tage en lang videregående uddannelse mod ca. 14 pct. i 2000.

Der er også fremgang at spore blandt unge af udenlandsk herkomst. Fx var 41 pct. af 20-24-årige kvindelige efterkommere med ikke-vestlig baggrund i gang med en videregående uddannelse i skoleåret 2010/11. Det er en stigning på 18 pct.point i forhold til 2000/01, se Factbook.dk.

Tilbud om plads

I både 2009, 2010 og 2011 er antallet af personer, der bliver tilbudt en plads på en videregående uddannelse, steget kraftigt, se figur 5.4.

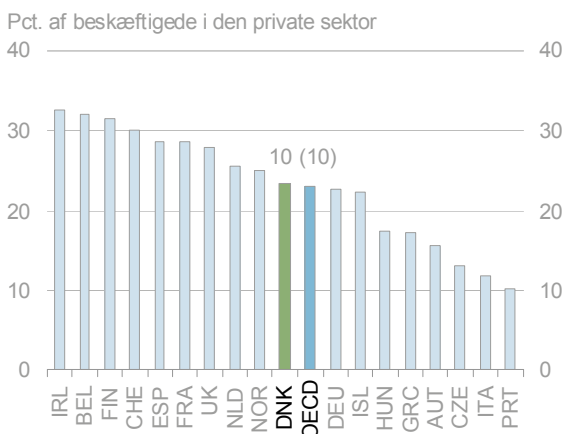
Figur 5.4 Tilbud om plads på videregående uddannelse, 2000-2011

Kilde: Den Koordinerede Tilmelding, KOT.

Stigningerne skal blandt andet ses i lyset af, at den økonomiske krise kan have fået flere til at søge ind på en videregående uddannelse frem for at tage erhvervsarbejde.

Adgang til kvalificeret arbejdskraft

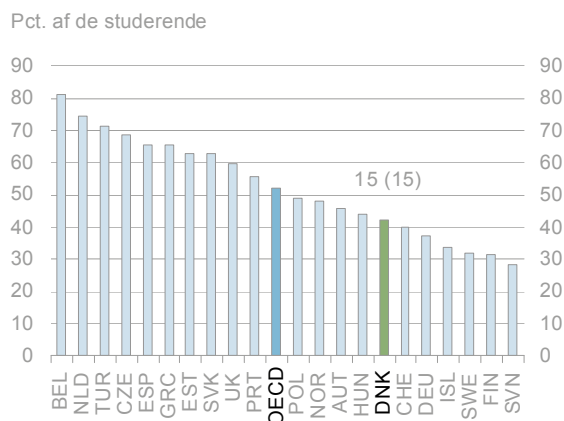
Gennemslaget fra et stigende uddannelsesniveau til vækst i den private sektor afhænger blandt andet af, hvor mange unge, der vælger uddannelser rettet mod erhvervslivet. I den private sektor i Danmark er andelen af beskæftigede med en videregående uddannelse (højtuddannede) lavere end i den private sektor i en række andre europæiske lande, fx Finland, se figur 5.5.

Figur 5.5 Højtuddannede i den private sektor, 2009

Anm.: Tallene dækker kun europæiske OECD-lande.
Kilde: Specialkørsel, Eurostat (Labour Force Survey).

Alder ved færdiggørelse

I de fleste europæiske OECD-lande er hovedparten af de studerende færdige med deres uddannelse, når de fylder 25 år. Det er ikke tilfældet i Danmark, hvor det gælder ca. 42 pct. af de studerende, se figur 5.6.

Figur 5.6 25 år eller yngre ved færdiggørelse, 2008

Anm.: Tallene dækker kun europæiske OECD-lande. Vedrører første gennemførte videregående uddannelse, herunder universitetsbacheloruddannelser. Ekskl. visse korte videregående uddannelser.
Kilde: Eurostat og egne beregninger.

Andelen af danske studerende, der er 25 år eller yngre ved gennemførelse af deres uddannelse, er dog steget de seneste år, og den typiske alder ved påbegyndelse af en videregående uddannelse har udvist en faldende tendens siden 2000.

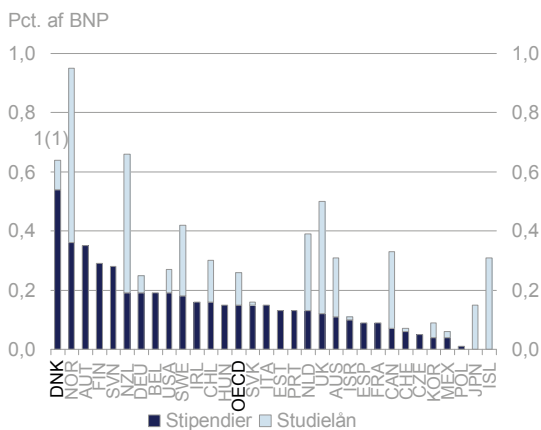
Den relativt sene færdiggørelsesalder skyldes blandt andet, at mange danske unge holder pauser på deres vej gennem uddannelsessystemet. For unge, der afslutter 9. klasse, forventes det ekstra tidsforbrug fx at udgøre omkring 3½ år for en kort eller mellem-lang videregående uddannelse i forhold til den lige vej gennem uddannelsessystemet.

Økonomisk incitament

Danske studerendes færdiggørelsesalder kan også ses i lyset af den relativt høje danske uddannelsesstøtte. Den høje uddannelsesstøtte indebærer, at danske unge har et mindre økonomisk incitament til at færdiggøre

deres uddannelse hurtigt sammenlignet med unge i lande med mere begrænsede støtteordninger, se figur 5.7.

Figur 5.7 Uddannelsesstøtte, 2007

Anm.: Stipendier og studielån til videregående uddannelser.

Kilde: OECD, Education at a Glance, 2010.

Danske studerende har udsigt til et relativt lille økonomisk afkast af deres videregående uddannelse efter endt studium, når der ses bort fra SU, sammenlignet med studerende i andre lande. Det kan ligeledes betyde, at incitamentet til hurtig færdiggørelse er mindre end i andre lande, se figur 5.8.

Større initiativer de seneste 10 år

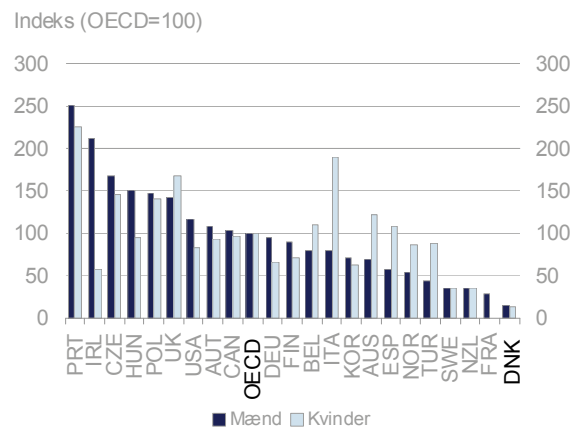
STØRRE OG STYRKEDE INSTITUTIONER

- **Universitetsreform.** I 2003 fik universiteterne selvstændige bestyrelser med eksternt flertal og ansatte ledere. Styrket ledelse, uafhængighed og ansvarlighed i samspil med det omgivende samfund.
- **Universitetsfusioner mv.** I 2007 blev 12 universiteter og 25 forskningsinstitutioner sammenlagt til i alt otte universiteter og tre nationale forskningscentre.
- **Professionshøjskoler og erhvervsakademier.** I 2008 blev professionsbacheloruddannelserne samlet i syv nye regionalt baserede professionshøjskoler. I 2009 blev erhvervsakademiuuddannelserne samlet i ni nye selvstændige erhvervsakademier.

KVALITET OG FLEKSIBILITET

- **Akkrediteringsinstitution.** I 2007 blev et dansk akkrediteringssystem indført, hvorefter akkreditering er en forudsætning for godkendelse af nye og eksisterende uddannelsesudbud.
- **Eliteuddannelser.** I 2008 blev det muligt for universiteterne at etablere eliteuddannelser og elitemoduler, og der blev dette år godkendt 34 eliteuddannelser og -moduler.
- **Udlandsstipendium.** Fra 2008 har studerende fået mulighed for at få udlandsstipendium til betaling af studieafgift til en uddannelsesinstitution i udlandet.
- **Tidligere færdiggørelse.** Fra 2009 er der indført færdiggørelsesbonus og bonus for tidlig studiestart (1,08-reglen) og fra 2007 specialekontrakter med bindende afleveringsfrister.

Figur 5.8 Privatøkonomisk afkast af videregående uddannelse, 2006

Anm.: Beregningerne tager ikke højde for uddannelsesstøtte og indtægter i studietiden i øvrigt. Endvidere indgår moms og rentefradrag mv. ikke.

Kilde: OECD, Education at a Glance, 2010.

Medtages SU, ligger Danmark nærmere OECD-gennemsnittet. Sænkningen af marginalskatten med 7,5 pct.point, som blev vedtaget i 2009, vil øge det fremtidige privatøkonomiske afkast af videregående uddannelse.

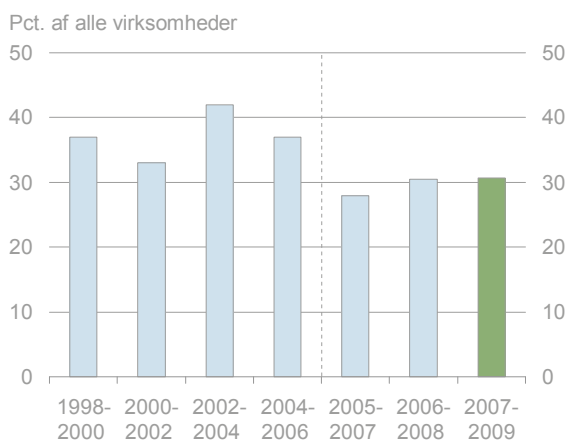
Innovation

Innovation er en central drivkraft for produktivitetsvækst. Virksomheder, der løbende introducerer nye produkter, produktionsprocesser, markedsføringsmetoder eller ny organisering, har højere produktivitet og skaber mere værdi end andre virksomheder.

Innovative virksomheder

I perioden fra 1998 til 2009 har omkring 30-40 pct. af danske virksomheder indført nye produkter og/eller processer over en treårig periode, se figur 6.1.

Figur 6.1 Produkt- og/eller procesinnovative virksomheder, 1998-2009

Anm.: Andel virksomheder, der har indført nye produkter og/eller processer inden for de seneste tre år. Den grå linje markerer databrud.

Kilde: Dansk Center for Forskningsanalyse, CFA, (1998-2006) og Danmarks Statistik (2005-2009).

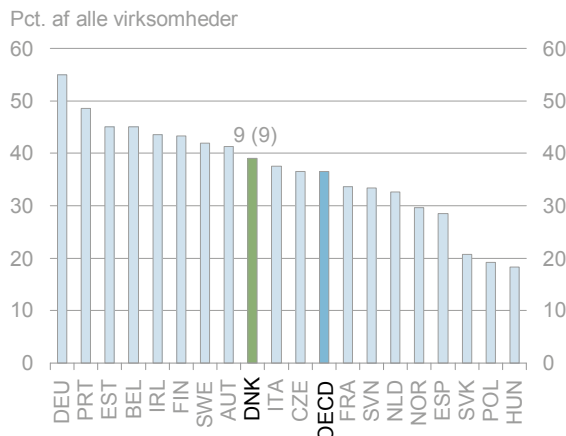
Grundet databrud er det ikke muligt at sammenligne de tre seneste opgørelser med tidligere tal.

Store virksomheder introducerer oftere innovationer end små og mellemstore virksomheder. Ca. 70 pct. af virksomhederne med mindst 250 ansatte har introduceret en innovation inden for en treårig periode. Det er betydeligt flere end blandt virksomheder med under 50 ansatte, hvor knap 40 pct. af virksomhederne er innovative.

Andelen af innovative virksomheder i Danmark var i 2006-2008 højere end gennem-

snittet blandt OECD-landene, men lavere end i de bedste lande, se figur 6.2.

Figur 6.2 Produkt- og/eller procesinnovative virksomheder, 2006-2008

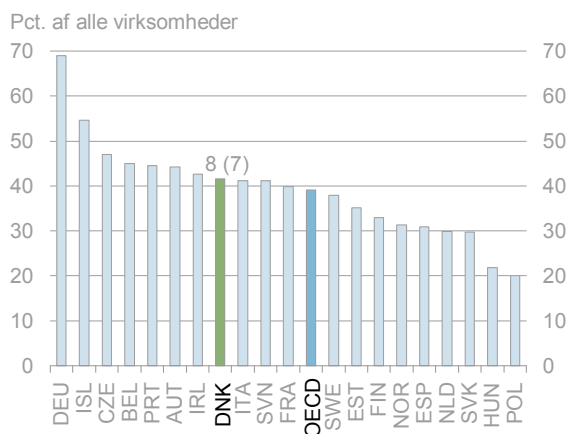

Anm.: Andel virksomheder med mindst 10 ansatte, der har indført nye produkter og/eller processer i perioden 2006-2008. Niveaueet er ikke sammenligneligt med figur 6.1.

Kilde: Eurostats Community Innovation Survey.

Ser man på andelen af organisations- og/eller markedsføringsinnovative virksomheder, ligger Danmark også over gennemsnittet, men uden for top 5, se figur 6.3.

Figur 6.3 Organisations- og/eller markedsføringsinnovative virksomheder, 2006-2008

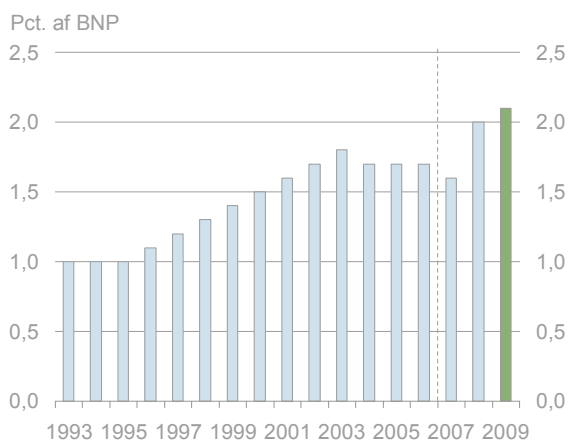
Anm.: Andel virksomheder med mindst 10 ansatte, der har indført organisations- og/eller markedsføringsinnovation inden for de seneste tre år.

Kilde: Eurostats Community Innovation Survey.

Forskning og udvikling

Virksomhedernes egen forskning og udvikling er en vigtig kilde til innovation. De private investeringer i forskning og udvikling er steget betydeligt siden midten af 1990'erne. I 2009 udgjorde de danske virksomheders investeringer i forskning og udvikling ca. 2,1 pct. af BNP, se figur 6.4.

Figur 6.4 Private investeringer i forskning og udvikling, 1993-2009

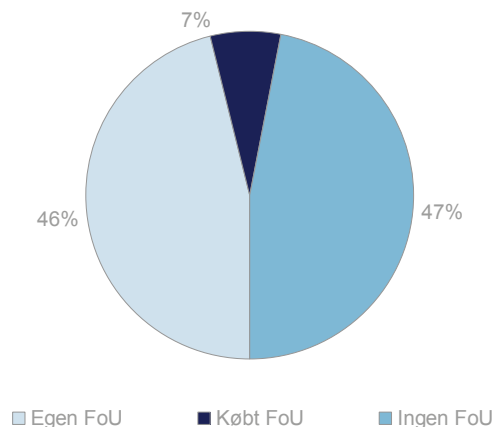

Anm.: Udgifter til egen forskning og udvikling i Danmark. Grundet manglende data er tal for 1994, 1996 og 2000 estimeret som gennemsnittet af det foregående og efterfølgende år. Den grå linje markerer databrud. Tallet for 2007 kan være underestimeret som følge af dette databrud, jf. notatet "Udvikling i FoU-udgifter fra 2007 til 2008" (www.dst.dk/fui). Kilde: Dansk Center for Forskningsanalyse, CFA, og Danmarks Statistik.

De private investeringer i forskning og udvikling ligger noget over OECD-gennemsnittet, men et stykke efter de lande, hvor virksomhederne investerer mest. Det skyldes blandt andet forskelle i branchestrukturen.¹

Forskning og udvikling er en vigtig kilde til innovation, men langt fra den eneste. Knap halvdelen af de innovative virksomheder har ikke udført eller købt forskning og udvikling, se figur 6.5.

Figur 6.5 Forskning og udvikling i innovative virksomheder, 2008

Anm.: Andel af innovative virksomheder, der har udført og købt forskning og udvikling.

Kilde: Danmarks Statistiks innovationsstatistik for erhvervslivet (registerdata) samt egne beregninger.

Andre kilder til innovation

Andre hyppigt anvendte kilder til innovation er samarbejde med leverandører og andre virksomheder samt kortlægning af kunders og brugeres behov mv. Otte ud af ti innovative virksomheder angiver, at de baserer sig på brugerdreven innovation.

Højtuddannede medarbejdere er et centralt rammevilkår for forskning, udvikling og innovation. Selvom uddannelsesniveaue er forholdsvis højt i Danmark, er andelen af højtuddannede i den private sektor lavere end i en række sammenlignelige lande. Det skyldes blandt andet, at forholdsvis mange af de danske højtuddannede er beskæftigede i den offentlige sektor.

Patenter og varemærker

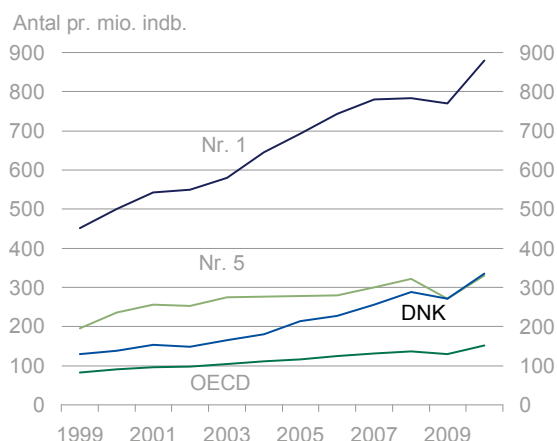
Danske virksomheder på det europæiske marked vil ofte vælge at beskytte teknologiske nyskabelser med et patent hos den europæiske patentmyndighed EPO. Antallet af indgivne EPO-patentansøgninger er derfor en indikator for teknologisk fornyelse, herunder udvikling af nye produkter og processer.

¹ De Økonomiske Råd: Dansk Økonomi – Efterår 2010.

Antallet af danske EPO-patentansøgninger er relativt højt og har været stigende siden 1999. I 2010 blev der indgivet mere end 1.800 danske patentansøgninger til EPO, hvilket placerer Danmark på en fjerdeplads blandt OECD-landene (målt pr. indbygger), se figur 6.6.

Ikke-teknologiske nyskabelser kan beskyttes med varemærker og designrettigheder. Danske virksomheder har i en årrække været blandt dem, der oftest ansøger om EU-varemærker og EU-designrettigheder.

Figur 6.6 EPO-patentansøgninger, 1999-2010

Anm.: Indgivne EPO-patentansøgninger pr. mio. indbyggere. EPO er den europæiske patentmyndighed. Nr. 1 (CHE) ligger markant højere end andre lande, hvilket bl.a. kan skyldes, at det er attraktivt for virksomheder at placere ejerskab af patenter i CHE. Kilde: EPO's patentdatabase samt EPO Annual Report 2009 og OECD Factbook 2010.

Større initiativer de seneste 10 år

VIDENANVENDELSE

- **Markedsmodning.** I 2009 blev Fornyelsesfonden etableret for at understøtte grøn omstilling og erhvervsmæssig fornyelse særligt i små og mellemstore virksomheder.
- **Udvikling og demonstration.** Erhvervslivets muligheder for at teste og demonstrere nye løsninger på energiområdet samt styrke den grønne udvikling inden for landbruget er forbedret ved at etablere Energiteknologisk udviklings- og demonstrationsprogram, EUDP, i 2007 og Grønt udviklings- og demonstrationsprogram, GUDP, i 2009.

VIDENSPREDNING OG VIDENDELING

- **Styrket erhvervssamarbejde.** Rådet for Teknologi og Innovation blev nedsat i 2002 for at styrke grundlaget for teknologiudvikling og innovation i erhvervslivet samt samspillet mellem erhvervslivet og forskningsinstitutioner. Rådet uddelte i 2010 godt 1 mia. kroner til blandt andet Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter (GTS), innovationsmiljøer, innovationskonsortier og ErhvervsPhD-ordningen.
- **Handel med og beskyttelse af viden.** Lanceringen af www.IP-marketplace.dk i 2007 gør det lettere for virksomheder at handle med IP rettigheder, ligesom adgangen til vejledning omkring IPR er blevet styrket i 2007 og igen i 2010. Samtidig er bekæmpelsen af piratkopiering blevet styrket i 2008 og 2009, hvilket forbedrer virksomhedernes muligheder for at beskytte deres innovationer.

VIDENOPBYGNING

- **Højteknologi.** Højteknologifonden blev oprettet i 2004 og investerer i højteknologiske tiltag, der skaber bro mellem virksomheder og offentlige forskningsinstitutioner.

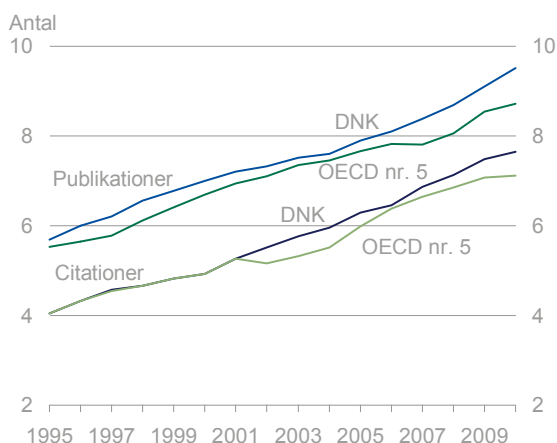

Offentlig forskning

Offentlig forskning er med til at skabe grundlaget for udvikling både i erhvervslivet og i den offentlige sektor. De offentlige forskningsresultater spredes til det øvrige samfund via bl.a. samarbejde med erhvervslivet og forskningsbaseret uddannelse af velkvalificerede kandidater og ph.d.'ere.

Mængden af forskningsresultater, der publiceres og citeres, kan være en indikation for kvaliteten af forskningen. Både antallet af danske publikationer og antallet af citationer er steget over en lang periode. Danmark er blandt de fem OECD-lande med det højeste antal publikationer pr. indbygger og antal citationer pr. publikation, se figur 7.1.

Figur 7.1 Antal citationer og publikationer, 1995-2010

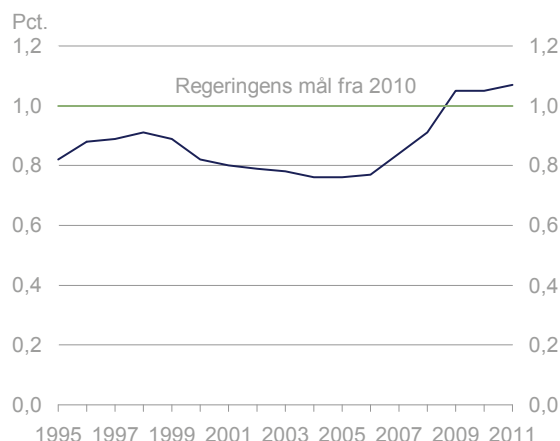

Anm.: Publikationer i antal tusind pr. mio. indbyggere summeret over en femårig periode og sat i forhold til antal indbyggere det seneste år i intervallet (seneste år angivet), samt antal citationer pr. publikation i samme periode. Alle fagområder ekskl. humaniora og jura. Dækker både privat og offentligt ansatte forskere (offentligt ansatte udgør hovedparten). Kilde: Thompson Reuters National Science Indicators, Standard Version 2010 og IMF (indbyggertal).

Bevillinger til forskning og udvikling

Siden 2006 er de offentlige bevillinger til forskning og udvikling steget væsentligt, og bevillingerne har i de seneste år udgjort over én pct. af BNP, se figur 7.2.

Figur 7.2 Offentlige bevillinger til forskning og udvikling, 1995-2011

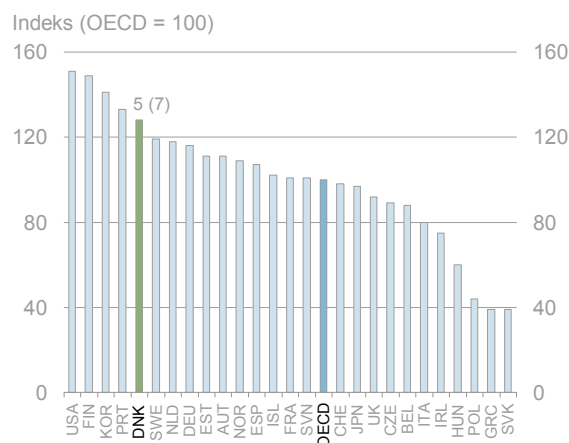

Anm.: Budgettal. Tal for 2010 og 2011 er foreløbige. Opgørelsesmetoden er ændret i 1999, hvilket påvirker sammenligneligheden.

Kilde: Danmarks Statistik.

Danmark har i dag det femte højeste niveau for statslige bevillinger til forskning og udvikling blandt OECD-landene, se figur 7.3.

Figur 7.3 Statslige bevillinger til forskning og udvikling, 2010

Anm.: Budgettal. Opgjort som pct. af BNP. Ikke direkte sammenlignelig med figur 7.2. For en række lande er der tale om oplysninger fra 2009. Data for CHE er fra 2008 og for GRC fra 2007.

Kilde: Eurostat.

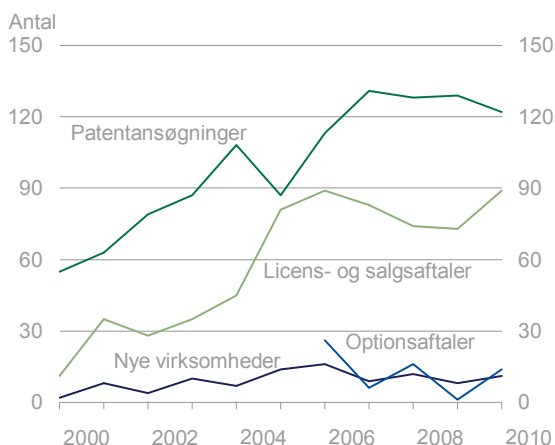
Nyttiggørelse af offentlig forskning

Den offentlige forskning skaber kommerciel værdi, når den anvendes i erhvervslivet. Denne nyttiggørelse af de offentlige forskningsresultater kan blandt andet ske gennem patentansøgninger samt licens- og salgsafta-

ler. Over de seneste 11 år er nyttiggørelsen af forskningsresultater steget i Danmark, se figur 7.4.

Figur 7.4 Nyttiggørelse af forskningsresultater, 2000-2010

Anm.: Der foreligger ikke data for optionsaftaler for 2006, og antallet af aftaler er desuden så lavt, at variation fra år til år slår tydeligt ud i data.

Kilde: Forsknings- og Innovationsstyrelsen 2010, Kommercialisering af forskningsresultater, 2010.

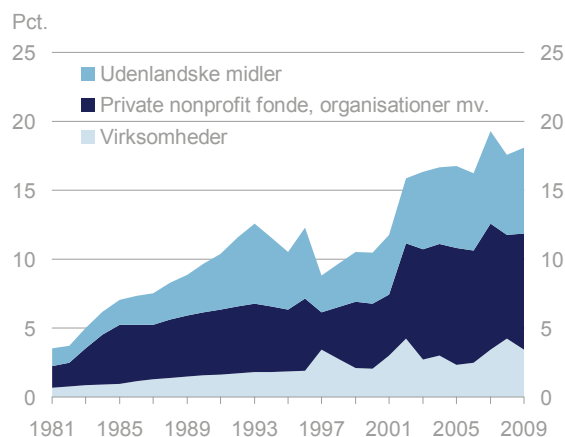
I internationale sammenligninger af nyttiggørelse af offentlig forskning er der dog fortsat langt op til de bedste lande, se Factbook.dk.

Ekstern finansiering

Ekstern medfinansiering af offentlig forskning og udvikling skaber mulighed for mere offentlig forskning og øger samspillet med det øvrige samfund. Denne interaktion kan dels højne kvaliteten af den offentlige forskning, dels være med til at øge afkastet fra den offentlige forskning i fx erhvervslivet.

Den eksterne finansiering af offentlig forskning er samlet set steget i Danmark. Det skyldes især flere midler fra private nonprofit fonde og organisationer. Medfinansiering direkte fra danske virksomheder er fortsat lav, hvilket dog skal ses i sammenhæng med finansieringen fra private nonprofitfonde, der ofte er etableret af virksomheder, se figur 7.5.

Figur 7.5 Ekstern finansiering af offentlig forskning i Danmark, 1981-2009

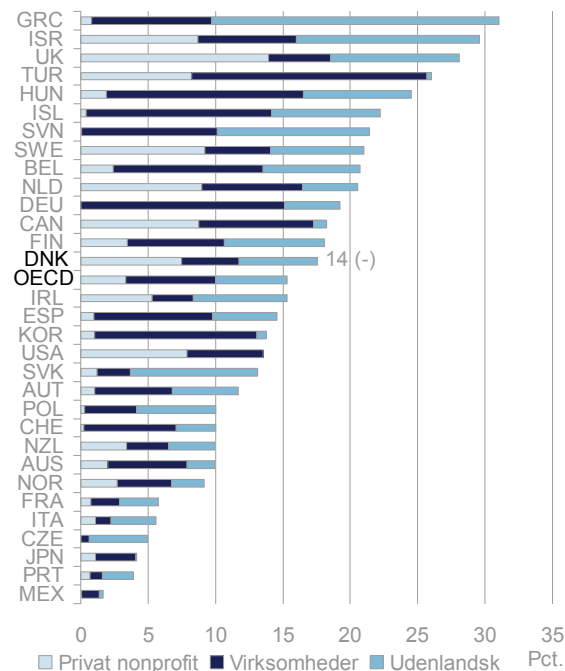

Anm.: Ekstern finansieringsandel af samlet finansiering af universitetsforskning. Data for 1994 og 1998 er estimerede. Data for 2007 og 2008 er revideret af Danmarks Statistik ift. OECD-data.

Kilde: OECD og Danmarks Statistik (2007-2008).

Set i forhold til andre lande ligger Danmark samlet set i midterfeltet, se figur 7.6.

Figur 7.6 Ekstern finansiering af offentlig forskning, 2008

Anm.: Ekstern finansieringsandel af samlet finansiering af universitetsforskning. Data for MEX, NOR, NZL, AUT, NLD, BEL, SWE, og ISR er fra 2007 og data for GRC fra 2005. Data for Danmark (2008) er revideret af Danmarks Statistik.

Kilde: OECD og Danmarks Statistik.

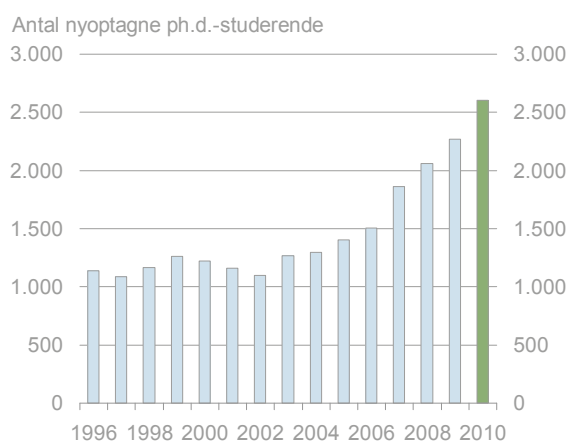
Høje offentlige basisbevillinger til universiteter kan i sig selv betyde, at den eksterne finansieringsandel bliver relativt lav set i forhold til lande, hvor universiteter kun modtager begrænsede basisforskningsmidler. Herudover kan forskelle mellem landene i fondes muligheder for at støtte forskning, herunder skatteregler mv., påvirke evnen til at tiltrække ekstern finansiering.

Tilgang af kvalificerede forskere

Ud over øgede bevillinger til forskning og udvikling kan forskningen styrkes gennem et større udbud af kvalificerede forskere. En forskerkarriere begynder ofte med opnåelsen af en ph.d.-grad, hvorfor udbuddet af kvalificerede forskere kan forøges gennem et højere optag af ph.d.-studerende.

Antallet af nyoptagne ph.d.-studerende er steget fra knap 1.100 i 2002 til godt 2.600 i 2010, se figur 7.7.

Figur 7.7 Nyoptagne ph.d.-studerende, 1996-2010

Kilde: Danmarks Statistik.

Større initiativer de seneste 10 år

OFFENTLIG FORSKNING

- **Globaliseringsaftalen** fra 2006 giver 39 mia. kr. (i 2007-priser) til investeringer i forskning, udvikling, innovation og uddannelser i perioden 2007-2012. De offentligt finansierede udgifter til forskning og udvikling har således ligget over én pct. af BNP siden 2009.
- **Styrket internationalt samarbejde.** For at styrke samarbejdet mellem danske og udenlandske forskningsmiljøer har regeringen indgået aftaler om forsknings- og teknologisamarbejde med bl.a. Kina og Indien.
- **Reform af forskningsrådssystemet** fra 2003 medførte en styrket struktur og ledelse samt en øget konkurrence om forskningsmidlerne. Herudover blev den strategiske forskning styrket med oprettelsen af Det Strategiske Forskningsråd.

FLERE FORSKERE

- **Ændring af forskerskatteordningen.** Regeringen har ad flere omgange udvidet forskerskatteordningen og mulighederne for koncernopholdsstilladelser. Senest er der i 2010 indført en enstrengt skatteordning med en skat på 26 pct. i op til 5 år og større målretning ved en længere karensperiode.
- **Flere nye forskere.** Det samlede antal ph.d.-studerende og ErhvervsPhD'er er øget frem mod 2010, hvor det samlede optag var godt 2.600 ph.d.-studerende mod knap 1.100 i 2002.

UNIVERSITETER

- **Styrket ledelse på universiteterne** med universitetsloven fra 2003, hvor der blev skabt selvstændige bestyrelser med eksternt flertal, ekstern bestyrelsesformand og ansatte ledere.
- **Fusioner.** Sammenlægningen frem til 2007 af 12 universiteter og 25 sektorforskningsinstitutioner til otte universiteter og tre nationale forskningscentre har skabt nye stærke universiteter og bedre mulighed for udnyttelse af landets forskningsfaciliteter.

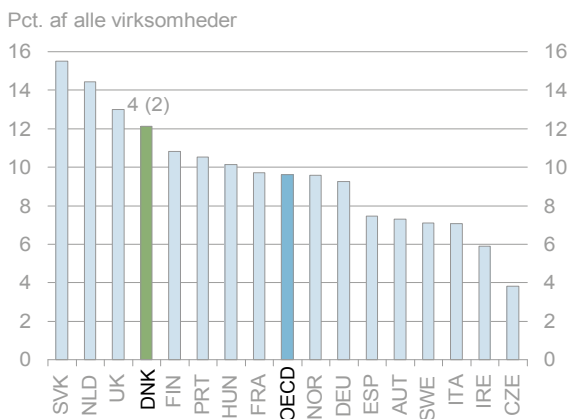

Nye virksomheder

Nye virksomheder skaber dynamik og styrker produktivitet og konkurrenceevne, både fordi de udfordrer de eksisterende virksomheder, og fordi de selv udvikler nye varer, serviceydelser og teknologier.

I europæisk sammenhæng er Danmark kendetegnet ved at have mange nye virksomheder. Over 12 pct. af alle danske virksomheder var i 2008 under et år gamle. Det placerer Danmark blandt de lande, der har den højeste etableringsrate, se figur 8.1.

Figur 8.1 Etableringsraten, 2008

Anm.: Nye virksomheder i pct. af samtlige virksomheder. Nye virksomheder har været aktive i under ét år.

Kilde: Eurostat og Danmarks Statistik.

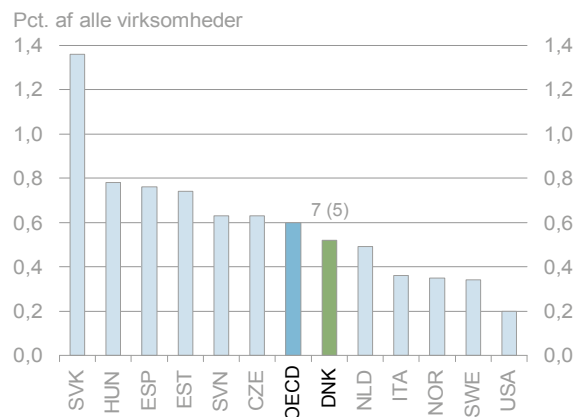
Etableringsraten er baseret på internationale data, der endnu ikke medtager effekten af den globale økonomiske krise. Men forventningen er, at krisen har betydet et fald i andelen af nye virksomheder i de fleste EU-lande. I Danmark er antallet af nyregistrerede CVR-numre faldet i 2008 og 2009, men i 2010 steg antallet igen¹.

Nye vækstvirksomheder

Virksomheders vækst er afgørende for, at der kan skabes nye arbejdspladser. Mange nye virksomheder vokser sig ikke store, men en lille gruppe nye virksomheder kommer hurtigt ind i solide vækstforløb.

Nye vækstvirksomheder er virksomheder, der inden for deres første to leveår opnår 10 eller flere ansatte og en gennemsnitlig årlig vækst på mindst 20 pct. i de tre efterfølgende år. I 2007 udgjorde nye vækstvirksomheder 0,5 pct. af alle virksomheder. Det placerer Danmark i det internationale midterfelt, se figur 8.2.

Figur 8.2 Nye vækstvirksomheder (+10 ansatte), 2007

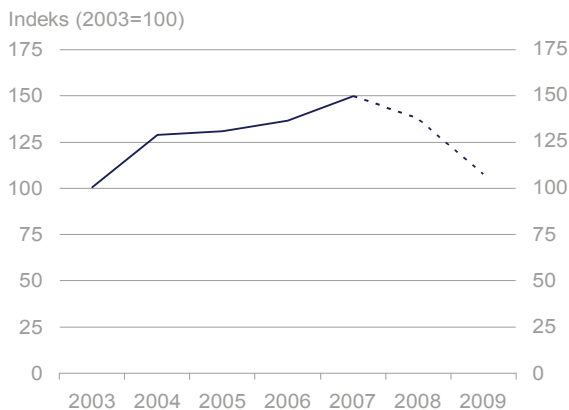

Anm.: Nye vækstvirksomheder er virksomheder, der inden for deres første to leveår opnår **10 eller flere ansatte** og i de efterfølgende tre år har en gennemsnitlig årlig vækst på 20 pct. i antallet af ansatte. Data for NOR og ESP er fra 2006. Data for øvrige lande er fra 2007.

Kilde: OECD (USA) og Eurostat.

Antallet af nye danske vækstvirksomheder steg med knap 50 pct. fra 2003 til 2007. En fremskrivning af antallet af nye vækstvirksomheder på baggrund af ATP-beskæftigelsestal indikerer, at der efterfølgende er sket et markant fald i 2008 og 2009. Niveaueet i 2009 ventes dog fortsat at ligge højere end i 2003, se figur 8.3.

¹ Det Centrale Virksomhedsregister, Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og egne beregninger.

Figur 8.3 Nye vækstvirksomheder (+5 ansatte), 2003-2009

Anm.: Den danske opgørelse over nye vækstvirksomheder omfatter virksomheder, der har **5 eller flere ansatte**. Kriterier for vækstperioden følger i øvrigt OECD's definition. Årstallet ved x-aksen viser slutpunktet for den treårige vækstperiode. Årene 2008 og 2009 er baseret på ATP-beskæftigelsestal, og 2009 er en fremskrivning baseret på 1. til 3. kvartal.

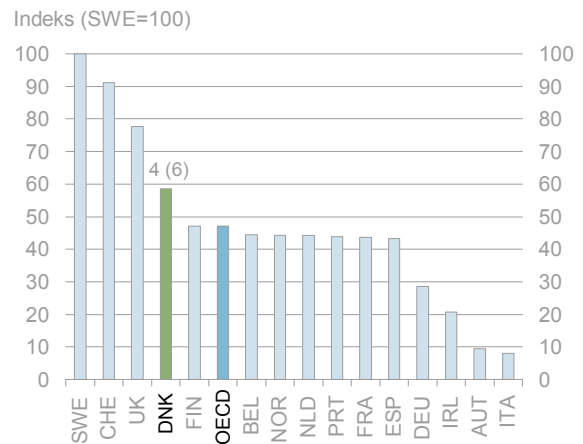
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger på virksomhedsdatabasen.

Adgang til risikovillig kapital

Virksomheders adgang til risikovillig kapital har stor betydning for, om de kan finansiere nye forretningsmuligheder og innovative projekter.

For nye vækstvirksomheder kan særligt venturekapital være en vigtig kilde til finansiering af nye vækstforløb. Venturekapital, hvor investorerne bidrager med både kapital og kompetencer, benyttes til at finansiere mere langsigtede vækstforløb, hvor usikkerheden ofte er stor i virksomhedens første leveår.

De seneste år har regeringen med både erhvervspakken for små og mellemstore virksomheder, aftalen med pensionssektoren om adgang til risikovillig kapital og senest aftalen om Danmark som væksth nation, styrket det danske venturemarked. I 2008-2009 lå Danmark over OECD-gennemsnittet i ventureinvesteringer i pct. af BNP, se figur 8.4.

Figur 8.4 Ventureinvesteringer, pct. af BNP, 2008-2009

Anm.: Ventureinvesteringer i pct. af BNP er beregnet som årligt gennemsnit for perioden 2008-2009. Det førende land (SWE) er sat til 100. Investeringerne dækker både seed-, opstartsinvesteringer og ekspansion.

Kilde: European Venture Capital Association.

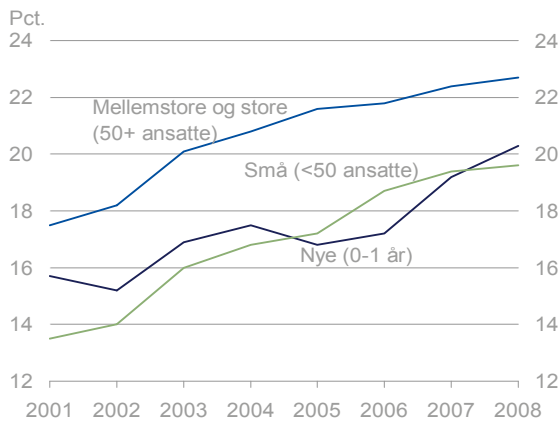
Adgang til kompetencer

Et andet vilkår for nye virksomheders vækstpotentiale er medarbejdernes uddannelsesniveau.

Andelen af ansatte med en videregående uddannelse er steget for både mellemstore og store, små samt nye virksomheder fra 2001-2008. Generelt er uddannelsesniveaet i mellemstore og store virksomheder højere end i små og nye virksomheder.

De nye virksomheder (0-1 år) har siden 2006 haft en relativt stor stigning i andelen af ansatte med videregående uddannelse. I 2008 overhalede de nye virksomheder således gruppen af små virksomheder med under 50 ansatte, som i en periode havde en højere andel ansatte med videregående uddannelser, se figur 8.5.

Figur 8.5 Ansatte med videregående udd. i danske virksomheder, 2001-2008

Anm. Andelen af ansatte med videregående uddannelse i pct. af alle ansatte.
Kilde: Danmarks Statistik.

Større initiativer de seneste 10 år

RISIKOVILLIG KAPITAL OG INTERNATIONALISERING

- **Danmark som vækstnation.** Regeringen indgik i maj 2011 en aftale, der indeholder en række initiativer målrettet små og mellemstore virksomheder. Fx udvides vækstkautionsordningen med yderligere 600 mio. kr., og eksportkautionsordningen gøres permanent.
- **Bedre adgang til risikovillig kapital.** Regeringen har i 2011 indgået en aftale med pensionssektoren, der styrker markedet for risikovillig kapital med op til 10 mia. kr.
- Investeringspuljen **Vestdansk Vækstkapital** fra 2010 står for direkte investeringer i vestdanske virksomheder på i alt 150 mio. kr., heraf 75 mio. kr. fra Vækstfonden.
- **Vækstfonden** er blevet styrket flere gange siden 2001 bl.a. gennem **Vækstkautionsordningen**, **Iværksætterfonden** og **”Kom-i-gang-lån”** til iværksættere.
- **Erhvervspakke.** Regeringen indgik i september 2009 en aftale om en erhvervspakke for små og mellemstore virksomheder på godt 4 mia. kr. for at understøtte vækst og nye arbejdspladser.

KULTUR OG KOMPETENCER

- **Væksthusene** blev i 2007 etableret for at styrke adgangen til vejledning og rådgivning for iværksættere og etablerede virksomheder med vækstpotentiale.
- **Global Entrepreneurship Week** er en internationalt koordineret indsats, der siden 2008 har sat fokus på iværksætteri.
- **Fonden for Entreprenørskab** fra 2010 er et centralt element i regeringens strategi for uddannelse i entreprenørskab på alle niveauer og inden for alle faglige retninger.

LETTERE ADMINISTRATION

- **Afbureaukratiseringsplanen** fra 2009, der skal skabe administrative lettelser på det erhvervsrettede område, har et fokusområde om bedre vilkår for opstart og drift af nye virksomheder.
- **Handlingsplan for iværksættere** fra 2003 indeholder konkrete initiativer, der skal mindske de administrative byrder, styrke tilførslen af kapital til nye virksomheder, få iværksætteri på skemaet på alle uddannelser, mindske risikoen ved at starte ny virksomhed samt forbedre rådgivningen.

Konkurrencen i den private sektor

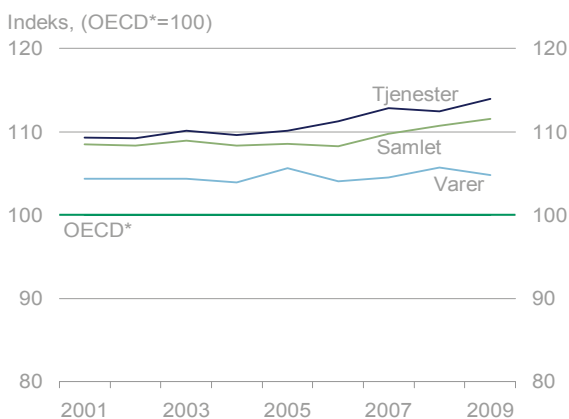
Effektiv konkurrence fremmer dynamik og effektivitet og bidrager til at øge virksomhedernes produktivitet. En svag konkurrence kan betyde, at arbejdskraft fastholdes i mindre produktive virksomheder. Konkurrence kan ikke måles direkte, men en række indikatorer viser, at selv om konkurrencen er forbedret, er den endnu ikke på niveau med de bedste lande.

Prisniveau

Svag konkurrence kan blandt andet give højere priser for varer og tjenester.

Danske forbrugerpriser er højere end i andre sammenlignelige lande. Det gælder også, når der tages højde for forskelle i landenes velstandsniveauer samt moms og afgifter, se figur 9.1.

Figur 9.1 Velstandskorrigerede netto-priser i Danmark, 2001-2009

Anm.: Forbrugerpriser korrigeret for moms, afgifter og forskelle i velstandsniveau. OECD* angiver gennemsnittet for syv sammenlignelige EU-lande: BEL, DNK, FIN, FRA, ITA, NLD og DEU.

Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Eurostat og OECD.

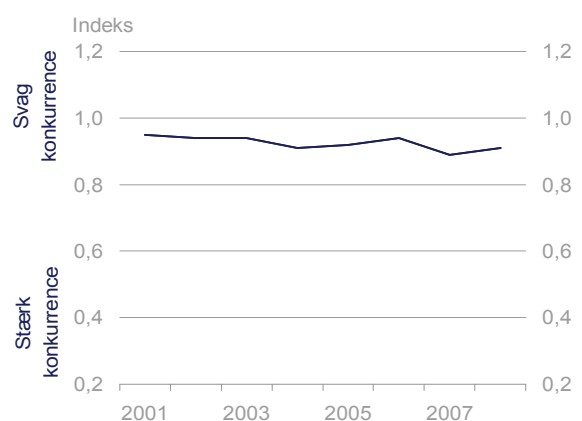
Det er især priserne på tjenester, der er højere i Danmark end i de øvrige lande, mens prisforskellen er mindre på varer. Det kan skyldes, at leverandører af tjenesteydelser i mindre grad er udsat for udenlandsk konkurrence end leverandører af varer.

Konkurrenceindeks

Udviklingen i konkurrenceforholdene i Danmark kan beskrives ved hjælp af det såkaldte konkurrenceindeks. Et fald i indekset indikerer, at konkurrencen er forbedret.

Konkurrencen er forbedret en smule fra 2001 til 2008. Der er dog tegn på, at konkurrencen er blevet en anelse svagere fra 2007 til 2008, se figur 9.2.

Figur 9.2 Konkurrenceindekset, 2001-2008

Anm.: Indekset går fra 0 til 2. Indekset består af 8 underindeks: Konkurrencebegrænsende offentlig regulering, markedskoncentration, importkorrigeret markedskoncentration, tilgang af nye virksomheder, mobilitet af markedsandele, spredning i produktivitet, lønpræmie og afkastningsgrad. Se Konkurrence- og Forbrugerredøgørelsen 2011, kapitel 2.

Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Danmarks Statistik, Finanstilsynet og Experian.

En medvirkende faktor til den svage konkurrence kan være en svagere konkurrencekultur i Danmark end i andre lande. Danske virksomheder angiver fx i mindre grad end tyske og engelske virksomheder, at de har fokus på ekspansion og indtjening.¹

Forbrugerforhold

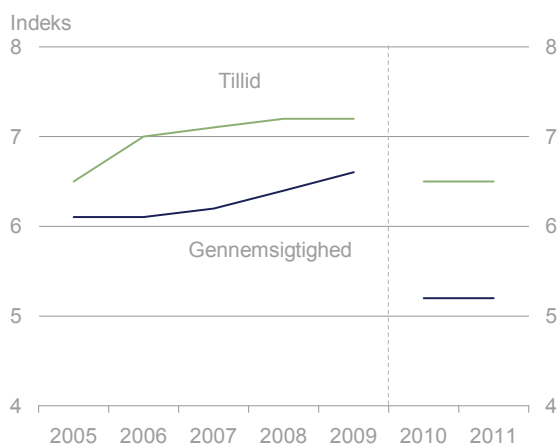
Aktive og bevidste forbrugere er centrale i forhold til at sikre en effektiv konkurrence, eksempelvis ved at søge information om varens pris og kvalitet før en handel. For-

¹Konkurrencekultur, Konkurrencestyrelsen og Forbrugerstyrelsen (2010).

brugerForholdsIndekset (FFI) er en indikator for forbrugerforholdene ved køb af varer og tjenester. Forbrugernes vurdering af tillid og gennemsigtighed er løbende forbedret fra 2005 til 2009, men uændret fra 2010 til 2011, se figur 9.3.

Figur 9.3 Forbrugernes vurdering af tillid og gennemsigtighed, 2005-2011

Anm.: Indekset går fra 0 til 10. Den lodrette linje angiver databrud. Klageforhold indgår også i FFI, men er ikke medtaget i figuren.

Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens ForbrugerForholdsIndeks.

Konkurrence om offentlige opgaver

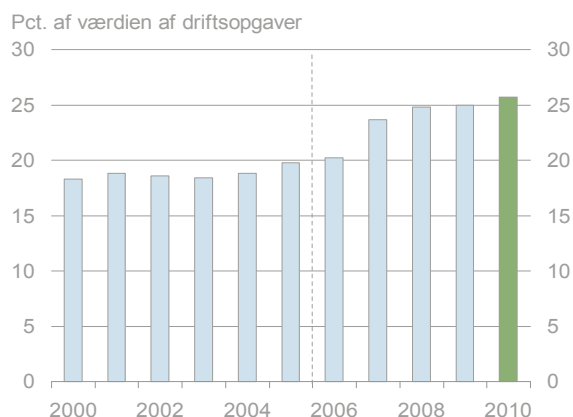
Konkurrenceudsættelse af offentlige opgaver er en velafprøvet metode til at sikre, at offentlige opgaver løses bedst og billigst. En undersøgelse fra Udbudsrådet dokumenterer økonomiske gevinster på op til ca. 20 pct., når kommunerne skaber konkurrence om pleje- og omsorgsopgaverne på plejecentre.

Udbud af driftsopgaver

I 2010 udbød staten 26 pct. af driftsopgaverne i konkurrence, mens regionerne udbød ca. 20 pct.

Kommunerne udbyder en stigende andel af driftsopgaverne i konkurrence. I 2010 udbød kommunerne 25,7 pct. af opgaverne, se figur 9.4.

Figur 9.4 Udbud af driftsopgaver i kommunerne, 2000-2010

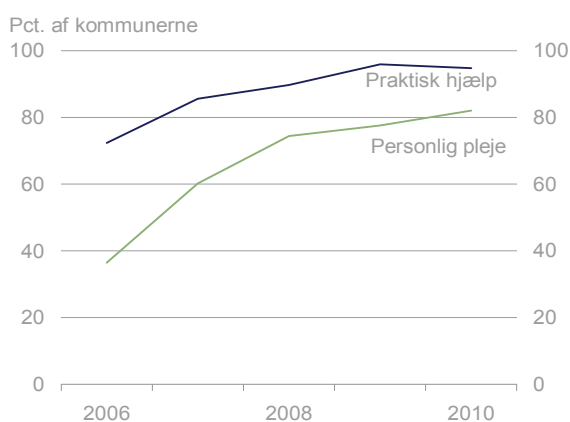

Anm.: Den lodrette linje angiver databrud. Fra 1999 til 2005 er den private leverandørindikator (PLI) angivet, mens indikatoren for konkurrenceudsættelse (IKU) er angivet efter 2005. Ved kommunalreformen i 2007 overtog kommunerne flere opgaver – fx vedr. vejvæsen. Dette har forøget IKU med 1,5 pct.point. Kilde: www.noegletal.dk.

Frit valg

På serviceområdet er borgernes muligheder for frit valg øget markant, eksempelvis på ældreområdet. I 2006 havde ca. 36 pct. af kommunerne mindst én privat leverandør af ydelser til personlig pleje, mens det i 2010 var ca. 82 pct. For den praktiske hjælp er det tilsvarende tal steget fra ca. 72 pct. i 2006 til ca. 95 pct. i 2010, se figur 9.5.

Figur 9.5 Kommuner med mindst én privat leverandør af fritvalgsydelser på ældreområdet, 2006-2010

Anm.: Andel kommuner, hvor mindst én borger har modtaget fritvalgsydelser fra en privat leverandør. Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Markedsregulering

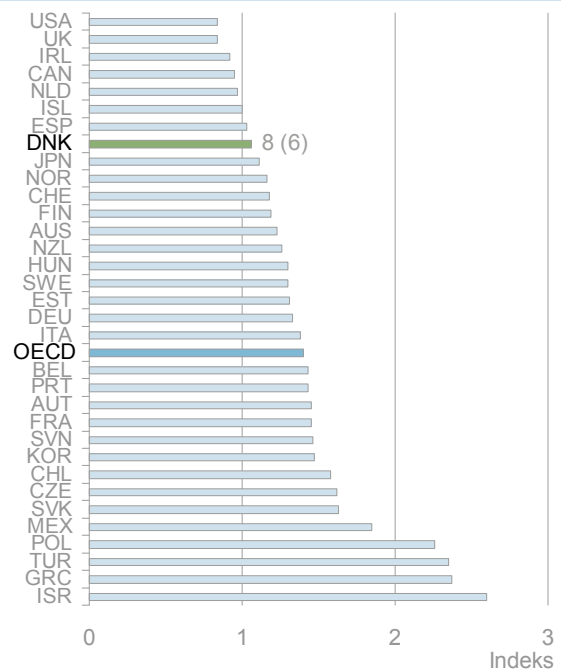
Det er vigtigt, at offentlig regulering indrettes, så rammerne for konkurrencen begrænses mindst muligt. Der kan dog være tilfælde, hvor regulering er indført for at varetage andre samfundsmæssige hensyn.

Reguleringen af de danske produktmarkeder er blandt de mindst konkurrencebegrænsende i OECD, se figur 9.1.

Sektorspecifik regulering begrænser dog fortsat konkurrencen i en række konkrete tilfælde. Det gælder fx inden for byggeri og servicesektoren, herunder detailhandlen, sundhedstjenester og andre serviceerhverv, der er afskærmet fra et udenlandsk konkurrencepres. Disse sektorer er samtidig karakteriseret ved en særlig svag produktivitetsudvikling.

Konkurrenceloven, og håndhævelsen af den, er desuden afgørende for at sikre en effektiv konkurrence.

Figur 9.6 Markedsregulering, 2008

Anm.: Indekset går fra 0 til 6. En lille værdi indikerer, at reguleringen begrænser konkurrencen mindst muligt.

Kilde: OECD, Product Market Regulation database.

Større initiativer de seneste 10 år

KONKURRENCEN I DEN PRIVATE OG OFFENTLIGE SEKTOR

- **Konkurrencelov og håndhævelse.** Efterforskningsmulighederne blev forbedret i 2007, og der blev etableret et straflempelsesprogram, der betyder, at de medlemmer af et kartel, der hjælper myndighederne med at opklare kartellet, kan opnå nedsat straf. Der er i 2009 nedsat et udvalg, der bl.a. har til opgave at vurdere, i) om der er behov for at styrke den generelle informations- og vejledningsindsats, ii) om processerne for sager efter konkurrencelovgivningen kan tilrettelægges mere effektivt og samtidig på en måde, der er mindst muligt belastende for virksomhederne, samt iii) om indførelse af fængselsstraf kan bidrage til at styrke håndhævelse af konkurrencelovgivningen i kartelsager. Fusionskontrollen blev styrket i 2010 ved, at tærskelværdierne for, hvornår en fusion skal anmeldes, blev nedsat.
- **Regulering.** Regeringen indgik i april 2011 en aftale om Konkurrencepakken, der indeholder 40 initiativer, der skal fremme konkurrencen og produktiviteten i den private og offentlige sektor. Der er på den baggrund gennemført 7 konkrete lovændringer, bl.a. er Næringsloven moderniseret. Lukkeloven blev liberaliseret i 2010 og liberaliseres yderligere i 2012.
- **Forbrugerforhold.** Forbrugerpolitisk handlingsplan fra 2010 indeholdt 22 initiativer, der skal skabe bedre rammer for handlen mellem forbrugerne og erhvervsdrivende, blandt andet har forbrugerombudsmanden fået mulighed for at føre gruppesøgsmål på konkurrenceområdet.
- **Offentlig konkurrence.** Tilbudsloven blev revideret i 2005, og i 2007 blev der introduceret annonceringspligt for offentlige indkøb over 500.000 kr. I 2010 blev der indført nye skærpede sanktioner ved grove overtrædelser af udbudsreglerne. Regeringens OPS-strategi fra 2011 indeholder 21 initiativer, der skal skabe gode rammer for offentlig-privat samarbejde, fx etableres en central udbudsplatform. Der er indført frit valg på flere områder, fx med det udvidede frie sygehusvalg fra 2002.

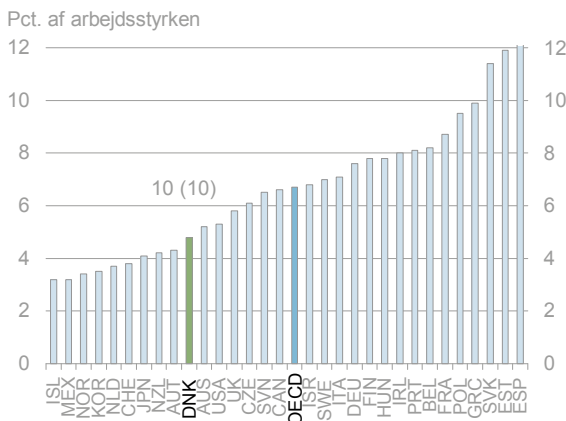

Ledighed

Et fleksibelt arbejdsmarked bidrager til, at økonomien hurtigt tilpasser sig ændrede vilkår. Hvis efterspørgslen falder i nogle dele af økonomien, skal arbejdskraften kunne flytte hen, hvor der fortsat er brug for arbejdskraft, så den udnyttes optimalt og bidrager til at øge værdiskabelsen.

En lav strukturledighed er tegn på et velfungerende arbejdsmarked. Den seneste OECD-opgørelse viser, at Danmark i 2010 havde den tiende laveste strukturelle ledighed blandt OECD-landene. Det er uændret i forhold til året før, se figur 10.1.

Figur 10.1 Strukturel ledighed, 2010

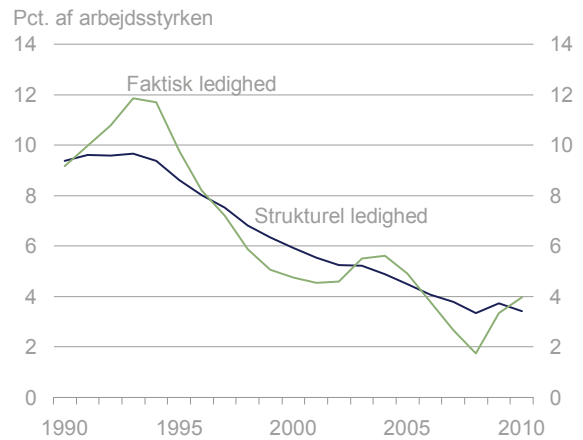
Anm.: Opgørelsen af den strukturelle ledighed er behæftet med usikkerhed. OECD's ledighedsopgørelse er baseret på interviewundersøgelser og adskiller sig fra danske opgørelser baseret på registeroplysninger.

Kilde: OECD, 2011, Economic Outlook No. 89.

Den strukturelle ledighed i Danmark er faldet markant siden midten af 1990'erne og har de seneste år været lidt under 4 pct.

Den faktiske ledighed er steget under den internationale økonomiske krise og var i 2010 lidt over 4 pct. og dermed højere end den strukturelle ledighed, se figur 10.2.

Figur 10.2 Faktisk og strukturel ledighed, 1990-2010

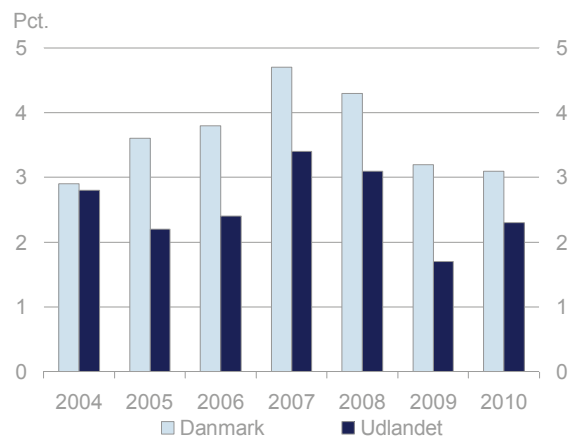

Anm.: Nettoledighed, dvs. ekskl. aktiverede.

Kilde: Finansministeriet, Økonomisk Redegørelse, august 2011.

Den højere faktiske ledighed har bidraget til, at lønstigningstakten i Danmark er afdæmpet betydeligt de seneste år. Også i udlandet er lønstigningstakten imidlertid relativ lav, se figur 10.3.

Figur 10.3 Stigning i løn og andre arbejdsomkostninger, 2004-2010

Anm.: Der er anvendt effektive kronkursvægte til sammenvejning af lønudviklingen i udlandet (de 21 OECD-lande, Danmark handler mest med).

Kilde: Finansministeriet, Økonomisk Redegørelse, august 2011.

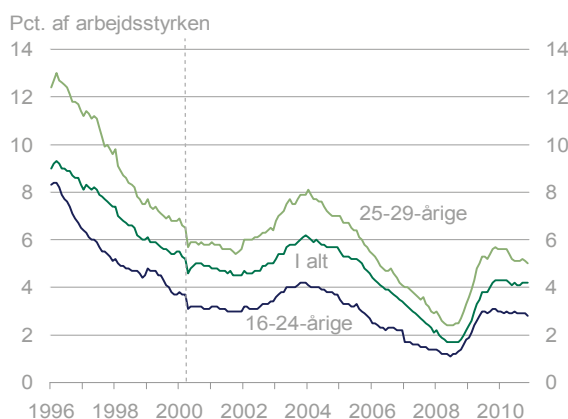
De danske arbejdsomkostninger er således også i 2010 steget mere end i udlandet. Blandt OECD-landene har kun Norge højere omkostninger end Danmark.

Høje lønstigninger behøver ikke at udgøre et problem for virksomhedernes konkurrenceevne, såfremt lønudviklingen blot afspejler en stærkere opgang i produktiviteten. Det har imidlertid ikke været tilfældet i Danmark. Produktivitetsudviklingen har været svag sammenlignet med de øvrige OECD-lande, se kapitel 1.

Ledigheden for særlige grupper

Stigningen i den faktiske ledighed i forhold til 2008 har gjort sig gældende for alle aldersgrupper. For de 25-29-årige steg ledigheden til lidt under 6 pct. i sommeren 2010, men er siden faldet en anelse, se figur 10.4.

Figur 10.4 Ungdomsledighed, 1996-2010

Anm.: Nettoledighed, dvs. ekskl. aktiverede. I alt angiver den gennemsnitlige ledighed for alle aldersgrupper. Databrud i 2000. Danmarks Statistik har ikke offentliggjort nettoledighedstal fordelt på aldersgrupper efter 2010. Bruttoledigheden, dvs. ledigheden inkl. aktiverede, har været stort set uændret fra udgangen af 2010 til juni 2011 for både de 16-24-årige og de 25-29-årige, se Factbook.dk.

Kilde: Danmarks Statistik.

Danmark havde i 2010 den ellefte laveste ungdomsledighed (15-24-årige) blandt OECD-landene og den fjerde laveste blandt EU-landene. I sammenligning med udlandet

er ledigheden blandt de yngre aldersklasser således fortsat relativ lav.

Langtidsledigheden i Danmark er ligeledes lav, både sammenlignet med tidligere år og i international sammenhæng. Blandt OECD-landene havde Danmark i 2010 den ottende laveste andel ledige med mere end ét års ledighed, se Factbook.dk.

Tilskyndelse til at arbejde

Det danske arbejdsmarked er kendetegnet ved især tre elementer: Fleksible ansættelses- og afskedigelsesregler, en høj grad af økonomisk sikkerhed og en aktiv beskæftigelsespolitik. Ud over aktiveringsindsatsen har rådighedsregler, og administrationen heraf, stor betydning for, hvor hurtigt de ledige finder ny beskæftigelse.

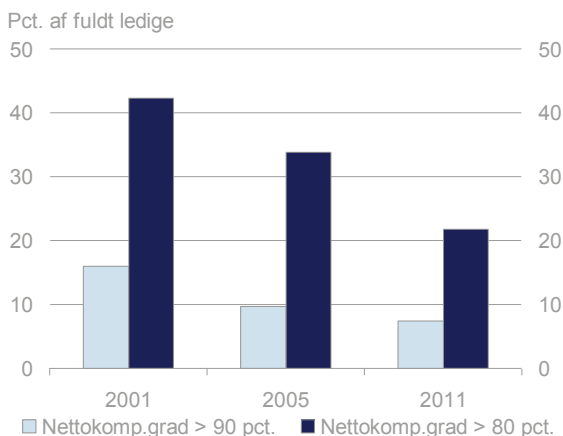
Den seneste opgørelse fra 2009 viser, at Danmark er et af de seks lande i OECD, der har den mindst restriktive arbejdsmarkedsregulering, herunder ansættelses- og afskedigelsesregler.

De lempelige jobbeskyttelsesregler modsvarer af, at der er en høj grad af økonomisk sikkerhed ved ledighed. De danske kompensationsgrader for ledige med forudgående lav lønindkomst er blandt de højeste i OECD.

Høje kompensationsgrader kan bidrage til fleksibiliteten på arbejdsmarkedet, men indebærer en risiko for, at den økonomiske tilskyndelse til at søge og fastholde beskæftigelse bliver svækket.

Igennem de sidste ti år er der dog sket en reduktion i andelen af ledige med høj kompensationsgrad, bl.a. som følge af indførelsen og siden forhøjelsen af beskæftigelsesfradraget. Mens det i 2001 var mere end fire ud af ti ledige, der havde en kompensationsgrad på over 80 pct., er denne andel i år reduceret til omkring to ud af ti, se figur 10.5.

Figur 10.5 Fuldt ledige med høj nettokompensationsgrad, 2001-2011

Anm.: Nettokompensationsgraden tager højde for ændringer i indkomst, skat samt sociale ydelser og tilskud ved skift mellem beskæftigelse og ledighed.

Kilde: Finansministeriet.

Aktiv beskæftigelsespolitik

Den aktive beskæftigelsespolitik bidrager til et fleksibelt arbejdsmarked både ved job- og uddannelses tilbud og ved at afprøve, om de ledige står til rådighed for arbejdsmarkedet. Danmark har relativt høje udgifter til den aktive arbejdsmarkedspolitik. I den seneste OECD-opgørelse fra 2009 har Danmark de næsthøjeste offentlige udgifter til aktiv arbejdsmarkedspolitik.

Som led i den aktive beskæftigelsespolitik sker der en løbende opkvalificering af arbejdsstyrken. Danmark har i europæisk sammenhæng en høj deltagelse i voksen- og efteruddannelsesaktiviteter, også blandt de ikke-faglærte og ældre.

Større initiativer de seneste 10 år

ØGET TILSKYNDELSE TIL AT ARBEJDE

- **Dagpengeperiode.** Den forlængede dagpengeperiode for de 55-59-årige er afskaffet som led i Velfærdsaftalen fra 2006. Dagpengeperioden er med Genopretningsaftalen fra 2010 reduceret fra 4 til 2 år, og kravet for at genoptjene dagpengeperioden er skærpet.
- **Starthjælp og kontanthjælpsloft.** Som led i den nye udlændingepolitik er der indført starthjælp. Sigtet er at få indvandrere hurtigere i arbejde. Som led i aftalen om ”Flere i arbejde” i 2002 indførtes et loft over kontanthjælp og bl.a. boligstøtte, der øger tilskyndelsen til at arbejde.
- **Skattereformer.** Der er gennemført skattereformer, der sænker skatten på arbejde, herunder er der indført et beskæftigelsesfradrag.

AKTIV BESKÆFTIGELSESPOLITIK

- **Fremrykket og intensiv aktivering, strammere rådighedsregler og ungeindsats.** Ledige over 30 år skal have første aktiveringstilbud inden 9 måneders ledighed. Der er pligt til aktivering fra første ledighedsdag, og der er indført et intensivt kontaktføreløb med kontakt til den ledige mindst hver tredje måned. En række tiltag, bl.a. Ungepakke I-III, er målrettet bekæmpelse af ungdomsledighed, herunder bl.a. strakstilbud til de 18-19-årige (2010) og en særlig indsats for unge ledige i byggeriet og styrkelse af videnpilotordningen (2011).
- **Organisering af beskæftigelsesindsatsen.** Beskæftigelsesindsatsen er samlet i et enstrengt system, forankret i kommunerne. Statens refusion af kommunernes udgifter til beskæftigelsesindsatsen er ændret, så kommunerne får større tilskyndelse til en individuelt tilrettelagt indsats rettet mod job.
- **Voksen- og efteruddannelsesindsatsen.** Som led i Velfærdsaftalen og i Globaliseringsaftalen er der gennemført en styrkelse af VEU-indsatsen, bl.a. i form af et løft af indsatsen i form af læse-, skrive- og regnekurser for voksne samt afsættelse af en pulje på 1 mia. kr. til mere erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse.

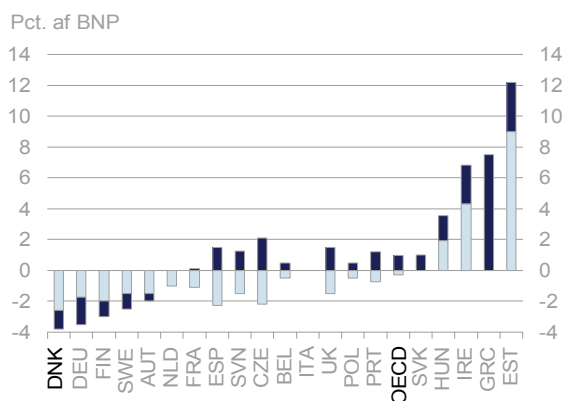
Sund samfundsøkonomi

En sund samfundsøkonomi og makroøkonomisk stabilitet er vigtige forudsætninger for økonomisk vækst. I perioder med uro på de finansielle markeder er lande med høj gæld og store underskud sårbare, og lavere tillid til de offentlige finanser kan føre til et større rentespænd. Endvidere betyder svage offentlige finanser, at der er færre handlemuligheder i den økonomiske politik. Der er derfor en klar sammenhæng mellem at have en troværdig mellemfristet finanspolitisk strategi og langsigtede, og i høj grad også kortsigtede vækstmuligheder.

Offentlig saldo og gæld

Frem mod den internationale krise var der betydelige overskud på den offentlige saldo. Overskuddene frem til 2008 betød, at den offentlige nettogæld var betalt af i 2007. Det gav Danmark mulighed for at føre en lempelig finanspolitik i forbindelse med den internationale krise – Danmark førte således den mest lempelige finanspolitik i EU i årene 2009-2010, se figur 11.1.

Figur 11.1 Finanspolitiske lempelser i udvalgte lande, 2009 og 2010

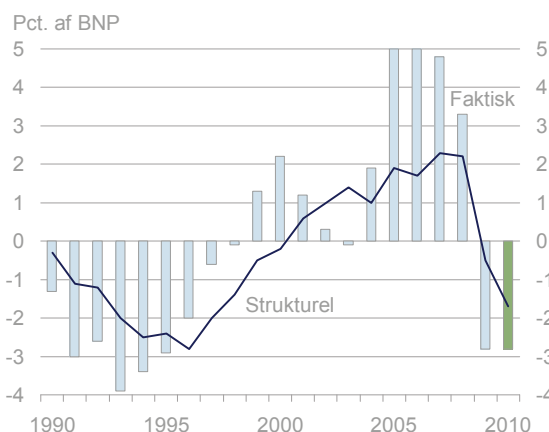
Anm.: Søjlerne angiver lempelser (-) og stramninger (+) i 2009 (lyseblå) samt 2010 (mørkeblå).

Kilde: Council opinions 2010, Commission services' assessment, egne beregninger samt nationale finansministeriers offentliggørelser.

Den aktive finanspolitik har dæmpet krisens konsekvenser for Danmark. Selv om tilbageslaget i økonomien har været historisk kraftigt, og ledigheden er steget, er niveauet for ledigheden fortsat lavere end på noget tidspunkt siden midten af 1970'erne, når der ses bort fra det ekstraordinært lave niveau i forbindelse med den seneste højkonjunktur, se kapitel 10.

De store finanspolitiske lempelser og de mere direkte budgetvirkninger som følge af det dybe, internationale tilbageslag har betydet, at den offentlige saldo er vendt til et stort underskud, som i 2010 foreløbigt er opgjort til 2,8 pct. af BNP. Korrigeret for konjunkturer og andre midlertidige forhold, udgør den offentlige (strukturelle) saldo -1,7 pct. af BNP i 2010, se figur 11.2.

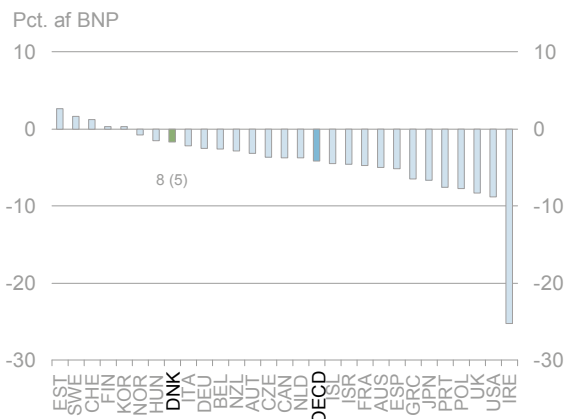
Figur 11.2 Faktisk og strukturel offentlig saldo, 1990-2010

Kilde: Danmarks Statistik samt Finansministeriet, Økonomisk Redegørelse, august 2011.

Danmarks strukturelle underskud er dog fortsat væsentligt lavere end gennemsnittet for OECD-landene, se figur 11.3.

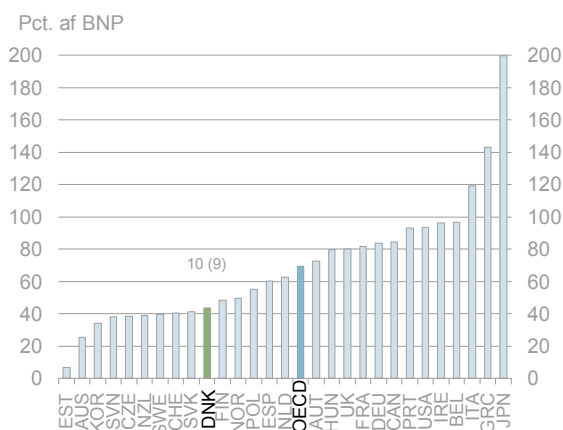

Figur 11.3 Strukturel offentlig saldo, 2010

Anm.: CHL, MEX, SVK, SVN og TUR er udeladt pga. manglende data.

Kilde: Finansministeriet, Økonomisk Redegørelse, august 2011, og OECD, Economic Outlook 89.

Underskuddene på den offentlige saldo i 2009 og 2010 har bidraget til en stigning i den offentlige gæld (ØMU-gæld), som ultimo 2010 udgør 43,6 pct. af BNP. Gælden er også vokset i andre OECD-lande, og Danmark fastholder dermed omtrent placeringen fra 2009, hvor ØMU-gælden udgjorde 41,8 pct., se figur 11.4.

Figur 11.4 Offentlig gæld (ØMU-gæld), 2010

Anm.: For AUS, USA, CAN, JPN, KOR, NZL, CHE og NOR er Gross Government Debt anvendt i stedet for ØMU-gælden.

Kilde: OECD, Economic Outlook 89.

Niveauet for den offentlige gæld i Danmark opfylder dermed EU's konvergenskriterier, som indebærer, at ØMU-gælden ikke må overstige 60 pct. af BNP.

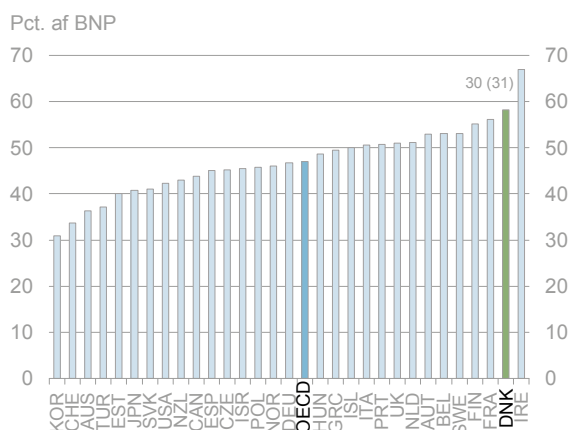
De store finanspolitiske udfordringer, herunder store underskud og høj gæld, har betydet, at flere lande i 2010 og 2011 har oplevet svigtende tillid til de offentlige finanser. Det har medført periodevis uro på de finansielle markeder og høje renter, som svækker vækstmulighederne i landene.

Danmark er en lille, meget rentefølsom økonomi, som har sin egen valuta, og er dermed som udgangspunkt mere sårbar over for pres fra finansmarkederne end fx eurolandene. Det øger betydningen af at føre en troværdig økonomisk politik, der sikrer sunde finanser og tillid til fastkurspolitikken.

Genopretningsaftalen fra maj 2010 sigter på at styrke den strukturelle saldo med 1½ pct. af BNP frem mod 2013. Dermed indfries den henstilling fra EU om at bringe det offentlige underskud ned under grænsen i Stabilitets- og Vækstpagten på 3 pct. af BNP senest i 2013. Henstillingen modtog Danmark i juli 2010 efter at være kommet i EU's procedure for uforholdsmæssigt store underskud. Konkret henstilles det, at Danmark strammer finanspolitikken med i gennemsnit mindst ½ pct. af BNP årligt i perioden 2011-2013, dvs. i alt 1½ pct. af BNP, og at konsolideringen af de offentlige finanser påbegyndes i 2011. Henstillingen til Danmark er blandt de mildeste i EU.

Genopretningen af de offentlige finanser forudsætter blandt andet, at væksten i det offentlige forbrug varigt bringes ned, og at tilbagevendende udgiftsskred ophører. Der er derfor sket en skærpelse af udgiftsstyringsmekanismerne i forbindelse med Genopretningsaftalen og finansloven for 2011. De offentlige udgifter i Danmark er fortsat blandt de højeste i OECD-landene, se figur 11.5.

Figur 11.5 Offentlige udgifter, 2010

Anm.: Inkl. kapitalindtægter.

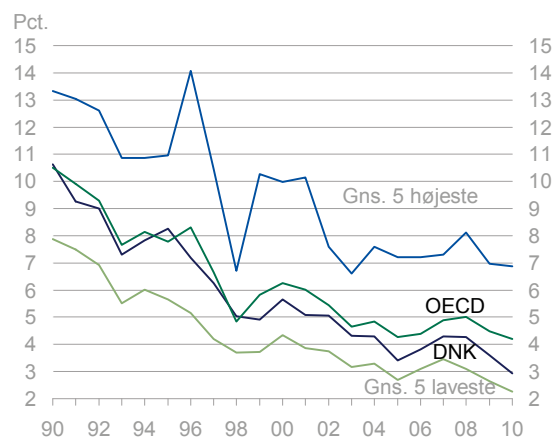
Kilde: OECD, Economic Outlook 89.

I foråret 2011 har Regeringen desuden indgået aftaler om Reformpakken 2020, herunder aftale om en tilbagetrækningsreform. Sammen med Genopretningsaftalen er der samlet taget initiativer, der kan forbedre de offentlige finanser med 47 mia. kr., således at der kan sikres balance på de offentlige finanser i 2020. Endvidere kan aftalerne (mindst) sikre finanspolitisk holdbarhed.

Renter

Danmark har længe haft et relativt lavt renteniveau. Udviklingen i den lange danske rente har siden 1990 nogenlunde fulgt den gennemsnitlige udvikling i OECD. Den danske rente er dog dykket i 2009 og 2010 og ligger nu blandt de 5 laveste i OECD, se figur 11.6.

Figur 11.6 Rente (10-årig statsobligation), 1990-2010

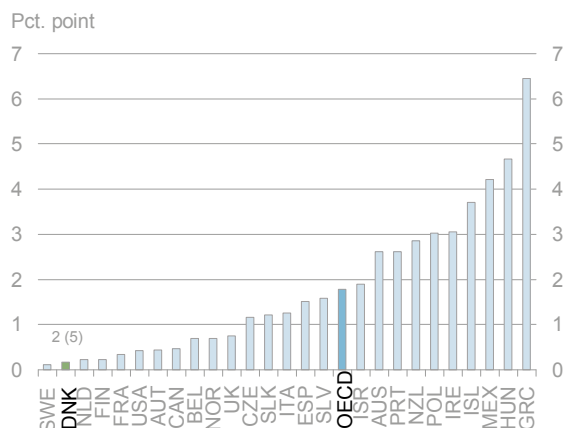

Anm.: I gennemsnitsberegningerne indgår de lande, der er data for i det pågældende år.

Kilde: OECD, Main Economic Indicators.

Niveauet for den danske lange rente er tæt knyttet til renteniveauet i euroområdet gennem fastkurspolitikken. Renten i Danmark ligger normalt lidt over renten i fx Tyskland, hvilket bl.a. afspejler, at der er en risikopræmie forbundet med, at Danmark ikke er med i eurosamarbejdet.

Risikopræmien afhænger som nævnt også af tilliden til finanspolitikken. Danmarks rentespænd til Tyskland var i 2010 det næstlaveste blandt OECD-lande. Det er en forbedring siden 2009, hvor Danmark lå på en 5.-plads. Omvendt har fx Grækenland, Irland og Portugal meget høje rentespænd, se figur 11.7.

Figur 11.7 Rentespænd til Tyskland, 2010

Anm.: Numeriske rentespænd i forhold til Tyskland på 10-årige statsobligationer fra 1. januar til 31. december 2010. Rentespændet i JPN og CHE er negativt.

Kilde: Reuters Ecwin, Government Benchmarks, Yield, close, BID 10-year.

Større initiativer de seneste 10 år

ANSVARLIG FINANSPOLITIK

- **Aftale om fremtidens velstand og velfærd og investeringer i fremtiden.** I juni 2006 blev der indgået en bred aftale om blandt andet en senere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og et markant løft til uddannelse og investeringer i forskning mv.
- **Forårspakke 2.0.** I marts 2009 blev der indgået en aftale om en skattereform, der nedsætter skatten på arbejde markant. Reformen styrker på lang sigt arbejdsudbuddet med 19.000 fuldtidspersoner og de offentlige finanser med 5½ mia. kr.
- **Aftale om genopretning af dansk økonomi.** I maj 2010 blev der indgået en aftale om genopretning af dansk økonomi, som samlet set konsoliderer de offentlige finanser med 24 mia. kr. i 2013 og 26 mia. kr. i 2015. Aftalen indeholder bl.a. uændret offentlig driftsøkonomi, halvering af dagpengeperioden samt udskydelser af planlagte skattelettelser fra Forårspakke 2.0. Desuden indgår en forbedring af styringsmekanismerne for det offentlige forbrug i kommunerne.
- **2020-planen.** Regeringen fremlagde i april 2011 ”Reformpakken 2020 – Kontant sikring af Danmarks velfærd”. Med baggrund i planen er der indgået aftaler, der kan sikre strukturel balance på de offentlige finanser i 2020, samt at finanspolitikken på sigt er (mindst) holdbar.
- **De årlige aftaler om finansloven** samt kommunerne og regionernes økonomi indeholder den konkrete udmøntning af regeringens økonomiske politik.
- **De årlige konvergensprogrammer** indeholder en opdatering af forudsætninger og forløb ift. den økonomiske udvikling, samt en redegørelse for status ift. de langsigtede planer for dansk økonomi (”En holdbar fremtid – Danmark 2010” fra 2001, ”Mod nye mål – Danmark 2015” fra 2007 og Reformpakken 2020 – Kontant sikring af Danmarks velfærd” fra 2011).

Administration og regulering

En effektiv offentlig service og regulering er med til at understøtte danske virksomheders konkurrenceevne og bidrage til, at samfundets ressourcer anvendes mest effektivt. Det er vigtigt, at der løbende udvikles nye og bedre måder at løse opgaverne på. Danmark er det land i OECD, der har den mest effektive offentlige administration og den højeste kvalitet i reguleringen, se tabel 12.1.

Tabel 12.1 Good Governance indikator, 2009

Placering	Administrationens effektivitet	Kvalitet i reguleringen
1	DNK (1)	DNK (2)
2	FIN	NZL
3	SWE	AUS
4	CHE	FIN
5	NZL	NLD
6	CAN	SWE
7	AUS	CAN
8	NOR	IRL
9	NLD	CHE
10	AUT	GBR

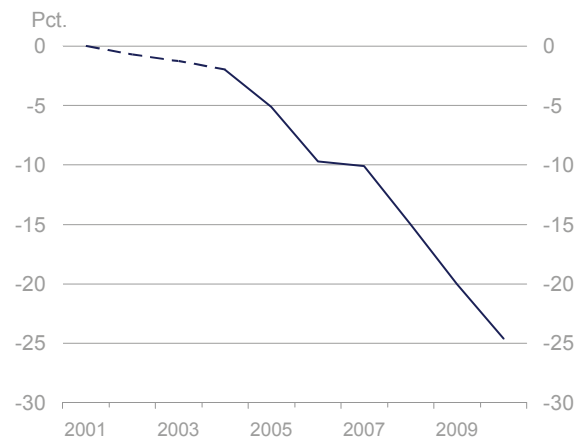
Anm.: Indikatorsystem etableret af Verdensbanken. Reguleringsindekset vurderer virkningen af erhvervsreguleringen på økonomien og måler bl.a. konkurrencebegrænsning, udenlandske virksomhedernes adgang, import- og eksportrestriktioner mv.

Kilde: Verdensbanken, Worldwide Governance Indicators.

De årlige administrative byrder for danske virksomheder er reduceret med godt 7,6 mia. kr. om året fra 2001 til 2010. Det svarer til en reduktion på næsten 25 pct., se figur 12.1. Det frigiver ressourcer til virksomhederne og styrker konkurrenceevnen.

Samtidig er Danmark et af de lande, der er længst fremme med at digitalisere den offentlige forvaltning. Det giver større fleksibilitet for virksomheder og borgere, og det sparer offentlige ressourcer. Borgere og virksomheder anvender i stadig større omfang de digitale selvbetjeningsløsninger. Fx er virksomhedernes brug af virk.dk mere end tidoblet de sidste fire år, og antallet af besøg på borger.dk er steget med mere end 60 pct. i perioden 2007 til 2010.

Figur 12.1 Ændring i virksomhedernes administrative byrder, 2001-2010

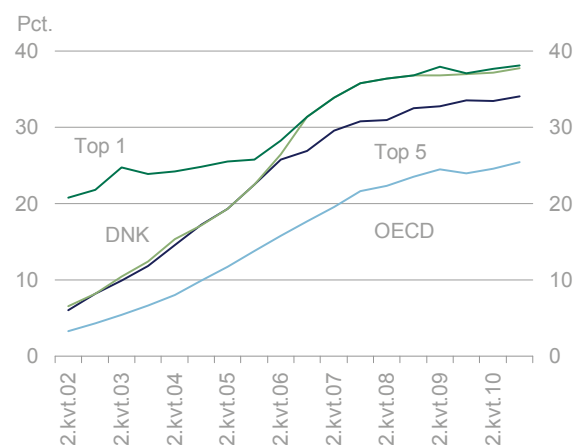

Anm.: Opgjort ved hjælp af AMVAB-metoden, som måler, hvor lang tid virksomhederne bruger på at efterleve krav i love og bekendtgørelser.

Kilde: Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

En forudsætning for brug af digitale selvbetjeningsløsninger er, at alle har adgang til hurtige internetforbindelser. Der er sket en markant forøgelse af antallet af bredbåndabonnementer i Danmark siden 2002, og Danmark er i dag et af de tre OECD-lande, der har det højeste antal bredbåndabonnementer pr. indbygger, se figur 12.2.

Figur 12.2 Bredbåndsudbredelse i international sammenligning, 2002-2010

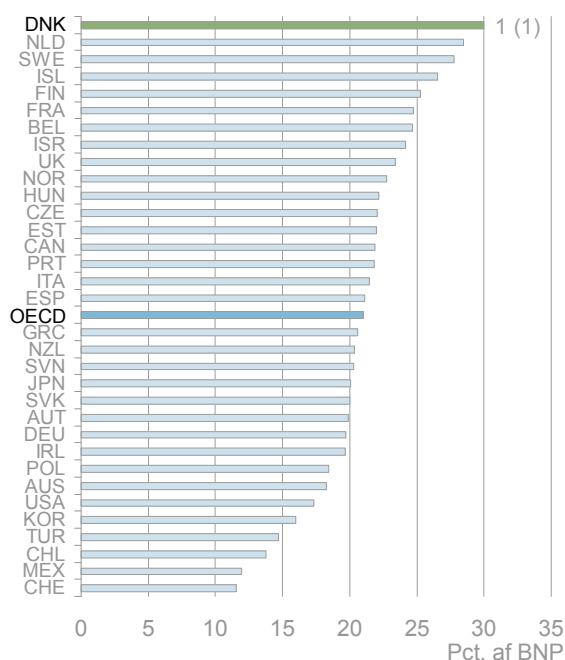
Anm.: Bredbåndabonnementer pr. 100 indbygger.

Kilde: OECD Broadband Portal.

Kvalitet og effektivitet i den offentlige service

De skattefinansierede serviceudgifter (det offentlige forbrug) i Danmark udgjorde i 2009 ca. 30 pct. af det samlede årlige BNP. Det er det højeste forbrugstryk nogensinde og mere end i noget andet OECD-land, se figur 12.3.

Figur 12.3 Offentlige serviceudgifter i forhold til BNP, 2009

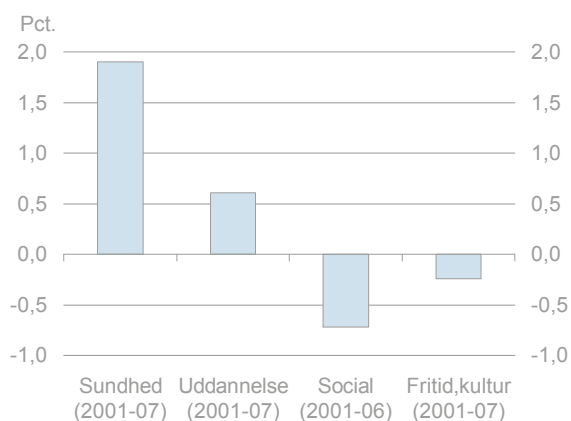
Anm.: Offentligt forbrug i forhold til BNP i løbende priser. OECD angiver gennemsnit for de viste lande.
Kilde: OECD, Economic Outlook No. 89, 2011.

Det høje niveau for serviceudgifter i Danmark stiller krav til, at den offentlige sektor – i lighed med den private sektor – har fokus på kvalitet og effektivitet, så samfundets ressourcer udnyttes bedst muligt.

Der er tegn på, at den offentlige produktion er blevet mere effektiv siden 2001. Det indikerer en ny opgørelse fra Danmarks Statistik, der måler den offentlige produktion og produktivitet. Produktiviteten er i gennemsnit steget med ca. 1 pct. årligt i perioden 2001 til 2008. Ser man på de serviceydelser, der er rettet mod borgere, er det navnlig det offentlige sundhedsvæsen, der har bidraget

til den positive produktivitetsvækst. Der har også været en vis produktivitetsvækst inden for uddannelse, mens socialområdet har bidraget negativt til produktivitetsudviklingen, se figur 12.4.

Figur 12.4 Forøgelse af arbejdsproduktivitet i den offentlige sektor

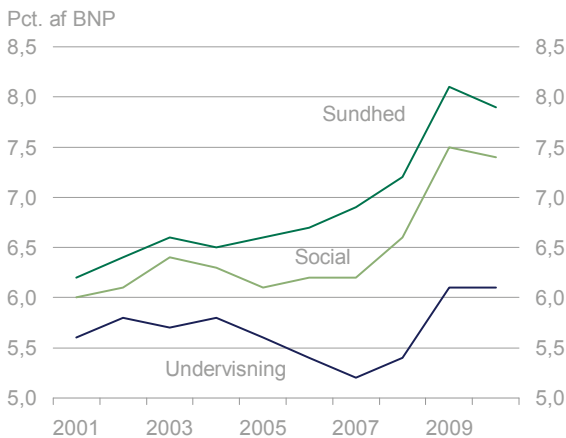

Anm.: Gennemsnitlig årlig vækst pr. arbejdstime i den angivne periode. De individuelle ydelser er opgjort efter ny output-metode, hvor mængden af offentlig produktion måles vha. indikatorer for antal offentlige ydelser. Socialområdet dækker børne-, unge-, voksen- og ældreinstitutioner og fylder 34 pct. af den individuelle service. Sundhed fylder 31 pct., uddannelse 29 pct. og fritid, kultur mv. 6 pct. Produktivitetsudviklingen på tværs af sektorer er ikke direkte sammenlignelig.

Kilde: General Government Output and Productivity, Danmarks Statistik, januar 2011.

Samtidig med at sundhedssektoren er blevet mere effektiv, er forbrugsudgifterne på området også vokset kraftigt siden 2001, særligt inden for sygehusdriften. Det er kommet patienterne til gode i form af flere operationer, kortere indlæggelsestid og kortere ventetider til operation.¹ På undervisningsområdet er udgifterne også steget, og sammen med produktivetsgevinsterne giver det grundlag for en øget uddannelsesindsats. Socialområdet har ligeledes oplevet en betydelig forbrugsvækst siden 2001, se figur 12.5.

¹ Se Indenrigs- og Sundhedsministeriet: *Tal på sundhed*, 1. juli 2011 og Factbook.dk

Figur 12.5 Forbrugsudgifter fordelt på områder, 2001-2010

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Større initiativer de seneste ti år

EFFEKTIVISERING, REGULERING OG ADMINISTRATIVE LETTELSER

- **Kvalitetsreform.** Kvalitetsreformen fra 2007 skal styrke kvaliteten af den offentlige service på ældre-, børne- og sundhedsområdet. Der er afsat en kvalitetspulje på i alt 10 mia. kr. i 2008-2011 og en Kvalitetsfond på 50 mia. kr. i 2009-2018, herunder 3 mia. kr. i 2009-2015 til ABT-Fonden.
- **Effektivisering af det statslige indkøb.** Statens Indkøbsprogram startede i 2006 med det formål at effektivisere det statslige indkøb. I 2010 sikrede programmet årlige besparelser på godt 800 mio. kr.
- **Digitaliseringsstrategier.** Der er siden 2001 lanceret flere tværoffentlige digitaliseringsstrategier og gennemført initiativer som borger.dk, virk.dk, nemkonto, digital signatur (NemID), indkomstregisteret og den digitale postkasse. Senest er den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi 2011-2015 blevet lanceret. Den vil bidrage til regeringens målsætning om at frigøre 3 mia. kr. årligt i 2020.
- **Kommunalreformen.** Fra 1. januar 2007 har reformen skabt rammerne for en bedre tilrettelæggelse af arbejdet i den offentlige sektor gennem større og mere bæredygtige kommuner og fem regioner.
- **Mindre administration i den offentlige sektor.** I aftalerne om kommunernes og regionernes økonomi for 2012 indgår en målsætning om at reducere administrationen i de kommende år. BoligJobplanen indebærer, at centraladministrationens udgifter reduceres med 5 pct. i 2013 (900 mio. kr.).
- **Frigivelse af ressourcer.** Regeringen og KL indgik i 2008 en aftale om, at kommunerne via omprioriteringer og bedre ressourceudnyttelse kan øge den borgernære service med 1 mia. kr. i 2009 stigende til 5 mia. kr. i 2013. Regeringen har fremlagt forslag, der frigør 1,8 mia. kr. i kommunerne i 2012.
- **Afbureaukratisering.** Regeringen har siden 2001 gennemført en lang række konkrete forenklinger og digitaliseringer for at lette administrative byrder og fjerne unødige regler i den offentlige sektor. Med planerne "Mere tid til velfærd", "Væk med bøvet" og med over 50 nye forenklingsforslag i aftalen om kommunernes økonomi for 2012 er der frigjort over 900 mio. kr. i kommunerne.
- **Lettelse af virksomhedernes administrative byrder og treårigt regelstop.** Regeringen har gennemført mere end 250 konkrete forenklings- og digitaliseringsinitiativer, der betyder, at virksomhedernes administrative byrder er lettet med 7,6 mia. kr. om året fra 2001 til og med 2010 eller med næsten 25 pct. ift. 2001. Regeringen har indført et treårigt regelstop, der fra og med 1. juli 2011 frigiver små og nystartede virksomheder med færre end ti ansatte fra ny bebyrdende lovgivning.

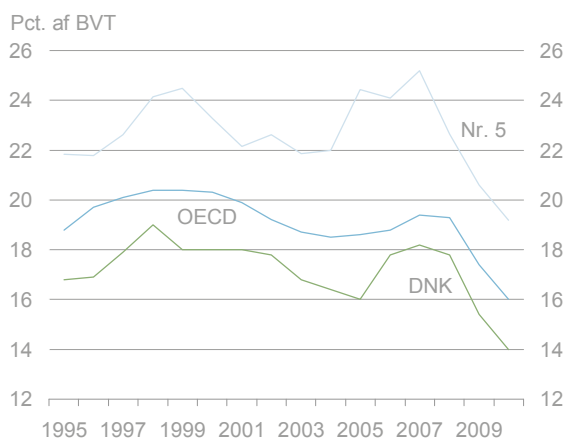

Det finansielle system

Velfungerende finansielle markeder sikrer, at samfundets opsparring effektivt kanaliseres over til investeringer i husholdninger og i virksomheder, så produktionsapparatet opretholdes og udbygges. De vigtigste finansielle markeder er kreditmarkedet, hvor især penge- og realkreditinstitutterne opererer, samt aktiemarkedet. Velfungerende kredit- og aktiemarkeder er en vigtig forudsætning for en stærk konkurrenceevne og et højt velstandsniveau.

Investeringsniveauet i samfundet afspejler blandt andet, hvor velfungerende den finansielle sektor er. Siden 1995 har danske investeringer ligget på ca. 16-19 pct. af bruttoværditilvæksten, hvilket er lidt under gennemsnittet i OECD. I 2009 og 2010 faldt investeringsniveauet i både OECD og Danmark som følge af den økonomiske krise, se figur 13.1.

Figur 13.1 Investeringer i Danmark og OECD, 1995-2010

Anm.: Bruttoinvesteringer (ekskl. boliger) i pct. af bruttoværditilvækst (BVT).

Kilde: SourceOECD.

Kreditmarkedet

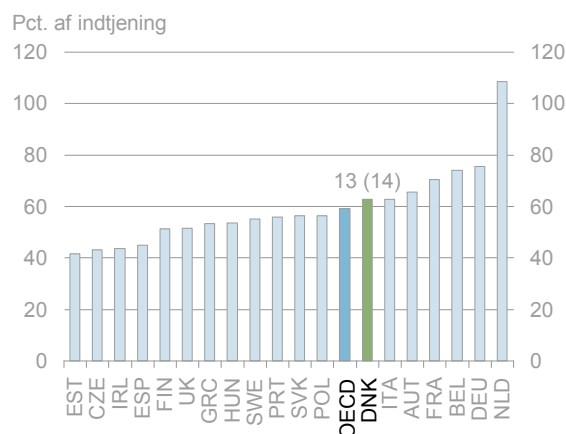
Kreditinstitutterne er virksomhedernes og husholdningernes vigtigste partner i finansielle anliggender.

Gennem den finansielle og økonomiske krise har kreditinstitutterne fortsat ydet lån til husholdninger og erhvervsvirksomheder.

Renterne på lån er faldet til nær det laveste niveau siden 2003, hvor den tilgængelige statistik starter. Der er imidlertid stadig indikationer på, at visse erhvervssektorer og mindre og nystartede virksomheder kan have vanskeligt ved at finde den ønskede finansiering.¹

Den finansielle og økonomiske krise har øget kreditinstitutternes omkostninger i forhold til deres indtjening. En lignende udvikling finder sted i de øvrige lande, men omkostningsandelen er steget lidt mindre i Danmark end i andre europæiske OECD-lande. Omkostningsandelen i Danmark ligger stadig et stykke over de bedste lande, se figur 13.2.

Figur 13.2 Samlede omkostninger ift. indtjeningen, 2007-2009

Anm.: De samlede omkostninger dækker hovedsageligt omkostninger til personale, administration og afskrivninger. Indtjening er hovedsageligt netto rente- og gebyrindtægter og kursreguleringer af finansielle aktiver. Gns. i tre-årig periode.

Kilde: ECB: EU Banking Sector Stability, 2010.

Et velfungerende kreditmarked forudsætter, at alle parter har tillid til de finansielle virksomheder. Sektoren skal være modstandsdygtig og robust nok til at kunne håndtere udefrakommende hændelser og udsving i konjunkturerne.

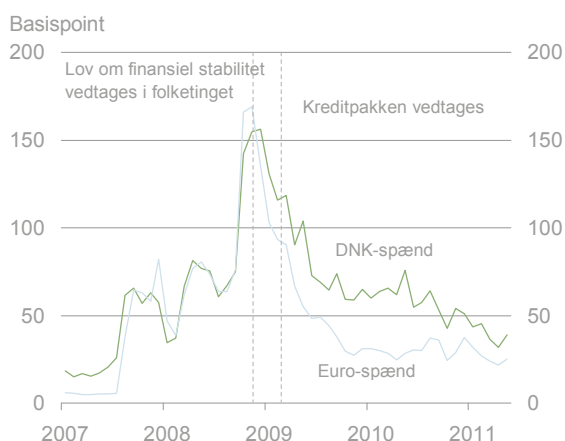
¹ Se Økonomi og Erhvervsministeriets halvårslige redegørelser om udviklingen i kreditmuligheder i Danmark på www.oem.dk.

Regeringen har i lyset af den finansielle og økonomiske krise taget en række stabiliserende initiativer, som understøtter en robust og velfungerende finansiel sektor, se initiativboksen sidst i kapitlet. For det enkelte kreditinstitut er det dog altid bestyrelsens, ledelsens og ejernes ansvar, at instituttet drives forsvarligt.

Tilliden i de finansielle markeder afspejles eksempelvis i pengemarkedsspændet, som viser renteforskellen på bankernes lån i pengemarkedet med og uden sikkerhedsstillelse, se figur 13.3.

Figur 13.3 Pengemarkedsspænd, 2007-2011

Anm.: Effekten på rentespændet mellem sikrede og usikrede 3 måneders renter. Opgjort som basispoint. 100 basispoint er lig et pct.point.
Kilde: Ecwin.

Pengemarkedsspændet er gradvist indsnævret, siden det var på sit højeste omkring årsskiftet 2008/2009. Det indikerer, at tilliden gradvist er øget gennem de sidste to år. Spændet er dog stadig højere end i 2007, hvor den finansielle krise begyndte. Det kan blandt andet skyldes usikkerhed om finansielle virksomheders økonomiske robusthed, dvs. om de finansielle virksomheder har tilstrækkelige kapitalreserver til at absorbere fremtidige tab, stabile finansieringskilder og et solidt likviditetsberedskab.

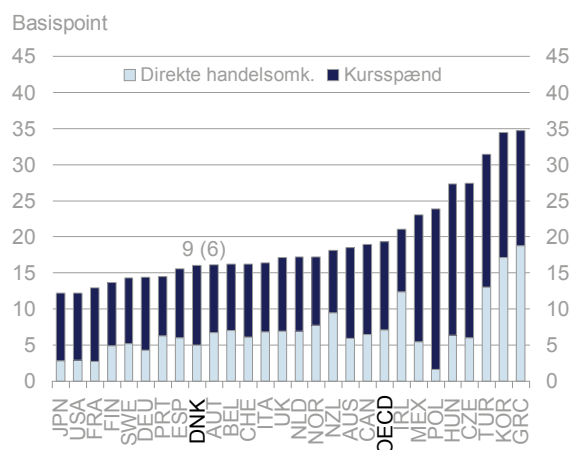
I løbet af 2010 og frem til juli 2011 har det

danske pengemarkedsspænd bevæget sig tættere på det tilsvarende spænd i eurozonen.

Aktiemarkedet

Et stort og likvidt aktiemarked bidrager til en effektiv kapitalformidling i samfundet. Høje omkostninger kan dog være en barriere for handel med aktier. Ser man på de samlede handelsomkostninger ved aktiehandel, er det danske aktiemarked blevet mere effektivt det seneste år i forhold til OECD-landene. Aktiviteten i markedet er dog stadig lavere end i de fleste OECD-lande. Handelsomkostningerne er faldet til 16 basispoint, hvilket er ca. 10 basispoint lavere end i 2009. De andre lande i opgørelsen har også noteret lavere handelsomkostninger i perioden, og OECD-gennemsnittet er faldet med omkring 7 basispoint. Danmark er stadig tæt på de lande, der har de laveste handelsomkostninger, se figur 13.4.

Figur 13.4 Handelsomkostninger ved aktiehandel, 2. kv. 2010 – 1. kv. 2011

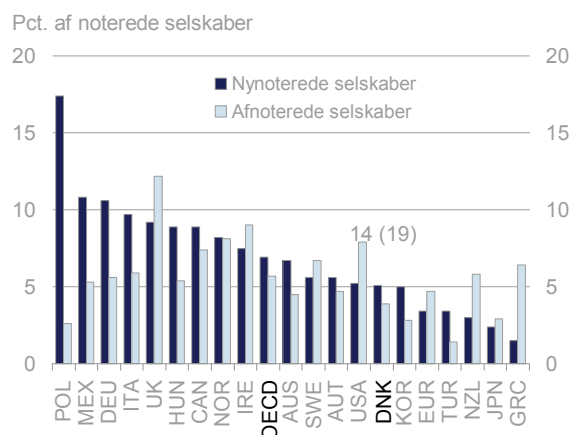

Anm.: Handelsomkostningerne er målt ved at lægge de direkte handelsomkostninger, dvs. kurtage m.v., sammen med kursspændet (forskel mellem købs- og salgspris) ved aktiehandel. Gns. over 4 kvartaler.
Kilde: Elkins/McSherry.

Faldet i Danmark afspejler både et lavere kursspænd, dvs. en indsnævret forskel mellem aktiernes købs- og salgspris, og lavere direkte handelsomkostninger, som eksempelvis kurtage.

Mens det er omkostningseffektivt at handle aktier, er omsætningen på det danske aktie-marked stadig forholdsvis beskeden. Tilsvarende har antallet af nynoteringer på fondsbørsen været lavt de sidste par år, mens antallet af afnoteringer har været høje som følge af konkurser og virksomhedsovertagelser. I en international sammenligning ligger danske nynoteringer i perioden 2006-2010 i den lave ende, hvorimod antallet af afnoteringer har været beskeden i forhold til OECD gennemsnittet, se figur 13.5.

Figur 13.5 Ny- og afnoteringer på fondsbørser, gns. 2006-2010

Anm.: En række landes børser oplyser ikke antallet af af- og nynoterede selskaber og indgår derfor ikke i figuren. EUR er Euronext.

Kilde: World Federation of Exchanges, FESE og OMX.

Større initiativer de seneste 10 år

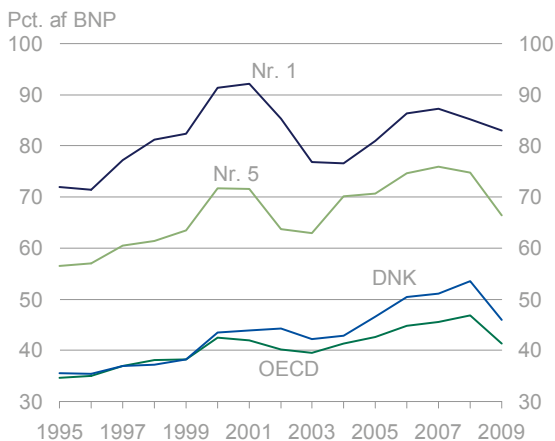
- **Nødlidende pengeinstitutter (Bankpakke III).** I juni 2010 vedtog Folketinget lov om håndtering af nødlidende pengeinstitutter, som sikrer, at Finansiell Stabilitet A/S får adgang til fortsat at overtage nødlidende pengeinstitutter.
- **Styrket tilsyn.** I maj 2010 vedtog Folketinget en omfattende ændring af lov om finansiel virksomhed. En del af loven omhandler et styrket Finanstilsyn, som blandt andet skærper kravene til bestyrelsen i finansielle virksomheder.
- **Statslige kapitalindskud og individuel statsgaranti (Bankpakke II).** I februar 2009 vedtog Folketinget Kreditpakken, hvori penge- og realkreditinstitutter tilbydes statslige kapitalindskud. Kapitalindskuddene skal bidrage til at normalisere udlånspolitikken hos penge- og realkreditinstitutterne. Samtidig fik penge- og realkreditinstitutterne mulighed for at købe individuel statslig forsikring af udvalgte lån og låneprogrammer i en periode på 3 år svarende til EU-reglerne.
- **Statsgaranti (Bankpakke I).** I oktober 2008 vedtog Folketinget Bankpakken, som spændte et sikkerhedsnet i form af en statslig garantiordning ud under alle simple kreditorer i pengeinstitutter, der er medlemmer af Det Private Beredskab. Statsgarantien udløb d. 30. september 2010.
- **Boligfinansiering.** I 2007 vedtog Folketinget lov om finansiel virksomhed, som implementerede det europæiske regelsæt om særligt dækkede obligationer (SDO'er) i Danmark. SDO'erne adskiller sig fra traditionelle realkreditobligationer ved, at pantets værdi skal overvåges i hele lånets løbetid. Institutterne kan frit vælge mellem to sæt regler for belåningsgrænser, løbetider og afdragsfrihed.
- **Risikovillig kapital.** I 2006 vedtog Folketinget at styrke det danske marked for innovationsfinansiering ved at etablere en ny kapitalstærk venturefond, Sunstone Capital, sammen med Vækstfonden og private investorer. Fonden kan investere i nye vækstvirksomheder hele vejen fra idé-fasen til et globalt gennembrud.
- **Afdragsfrie lån.** I 2003 åbnede regeringen op for mulighed for afdragsfrie lån for private kunder. Det forudsættes, at lånet kan rummes inden for de lovbundne krav til pantets sikkerhed. Hensynet til finansiel stabilitet er således afgørende.

International handel

Danmarks internationale handel er steget betydeligt over tid, hvilket er en udvikling, som også finder sted i de fleste andre lande, se figur 14.1. Danmarks handel ligger over gennemsnittet for OECD, men udgør fortsat en mindre del af økonomien end i andre små og velstående lande i Europa.

Figur 14.1 Udvikling i international handel, 1995-2009

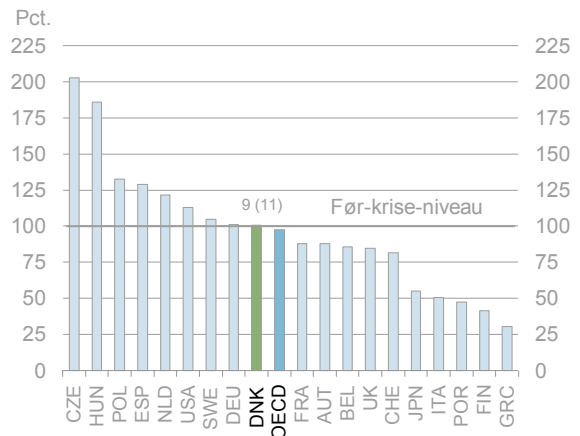
Anm: Gennemsnit af den samlede import og eksport i pct. af BNP. Nr. 1 i 2009 er Irland, og nr. 5 er Tjekkiet.

Kilde: Egne beregninger, OECD National Accounts.

I 2009 faldt den internationale handel kraftigt i stort set alle lande som følge af finanskrisen. Verdenshandlen er imidlertid igen i fremgang. Den danske eksport er tilbage på niveauet før krisen. Eksporten har dog udviklet sig bedre i lande som Spanien og Nederlandene, hvor eksporten ligger på et højere niveau end før krisen, se figur 14.2.

Danmarks vareeksport er fortsat primært orienteret mod de europæiske nærmarkeder. Den danske vareeksport til de nye vækstmarkeder i Latinamerika og Asien udgør således en beskedent del af den samlede vareeksport, og Danmark ligger betydeligt efter både OECD-gennemsnittet og en lang række europæiske lande, se Factbook.dk.

Figur 14.2 Genvundet eksport efter krisen i udvalgte lande, 2008-2011

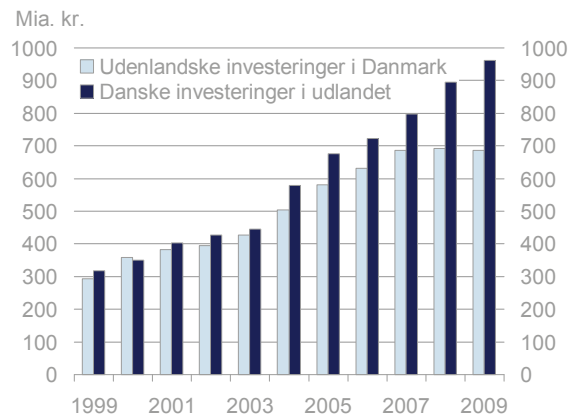
Anm.: Figuren viser ændringen i eksporten fra 2. kvartal 2009 til 1. kvartal 2011 målt i forhold til ændringen i eksporten fra 3. kvartal 2008 til 2. kvartal 2009 (gange minus én). Faste priser. Den relativt dårlige placering findes også for løbende priser.

Kilde: Egne beregninger, Eurostat.

Internationale investeringer

Der har historisk set været nogenlunde balance mellem investeringer ind og ud af Danmark. I det seneste årti har der dog været en overvægt af investeringer ud af Danmark, se figur 14.3.

Figur 14.3 Værdien af investeringer ind og ud af Danmark, 1999-2009

Anm.: Udenlandske direkte investeringer. Ekskl. gennemløb.

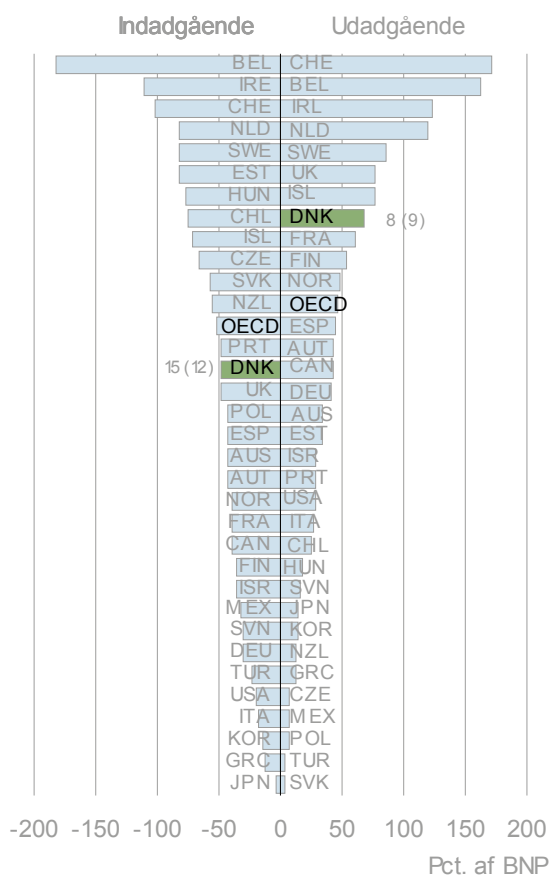
Kilde: Nationalbanken.

I årene op mod 2008 skal den stigende ubalance ses i lyset af det daværende kapacitetspres, der bl.a. har medført mangel på

kvalificeret arbejdskraft og heraf følgende lønstigninger. Men tendensen kan ikke alene tilskrives manglen på arbejdskraft. Der har således også været et betydeligt kapacitetspres i lande, som ikke har store investeringsubalancer.

I 2009 er værdien af udenlandske direkte investeringer i Danmark faldet til under gennemsnittet for OECD. Værdien af danske direkte investeringer i udlandet ligger fortsat over gennemsnittet for OECD, se figur 14.4.

Figur 14.4 Beholdning af ind- og udgående direkte investeringer, 2009

Anm.: Beholdningen af ind- og udgående investeringer i pct. af BNP inkl. gennemløbsinvesteringer. Kilde: OECD FDI Statistics.

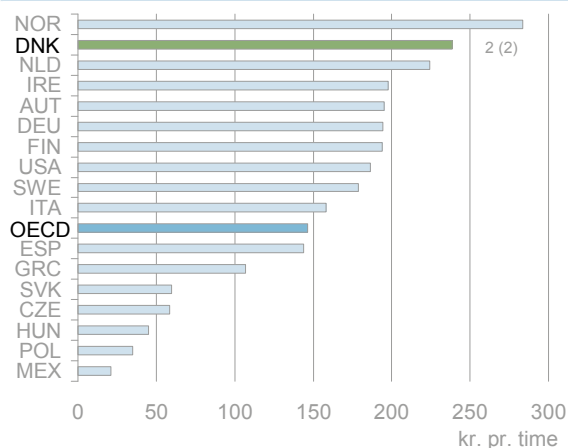
Den relativt lave værdi af udenlandske direkte investeringer i Danmark kan indikere, at Danmark ikke i tilstrækkeligt omfang fremstår som et attraktivt investeringsland.

Udenlandske investeringer i Danmark kan blandt andet være hæmmet af strukturelle barrierer som mangel på kvalificeret arbejdskraft og et højt omkostningsniveau.

Lønomkostninger

Virksomhedernes udgifter til løn er en væsentlig produktionsomkostning, og et konkurrencedygtigt lønniveau er således vigtigt for eksport og tiltrækning af investeringer fra udlandet. De gennemsnitlige danske lønomkostninger pr. time ligger blandt de højeste i verden og er kun overgået af Norge, se figur 14.5.

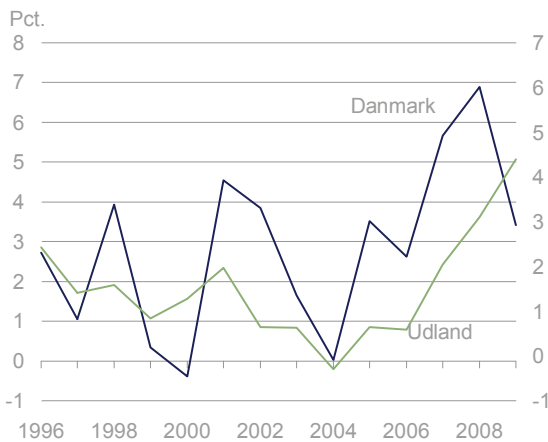
Figur 14.5 Lønomkostninger, 2009

Anm.: Gennemsnitlige lønomkostninger pr. time omregnet til danske kroner for alle de lande, der indgår i statistikken. Omkostningerne dækker den private sektor ekskl. de primære erhverv. Kilde: OECD ULC og Danmarks Statistik.

Et højt lønniveau er tæt knyttet til et højt velstandsniveau, og lønstigninger forværrer i sig selv ikke konkurrenceevnen, hvis de afspejler en tilsvarende vækst i produktiviteten.

De danske timelønninger er imidlertid over en længere årrække steget væsentligt mere, end den danske produktivitetsudvikling har givet grundlag for. Dermed er omkostningerne pr. produceret enhed (enhedslønomkostningerne) steget betydeligt og mere end i udlandet, se figur 14.6.

Figur 14.6 Årlig stigningstakt i enheds-lønoms-kostninger, 1996-2009

Anm.: Udlandet er et vægtet gennemsnit af udviklingen i de 17 OECD-lande, som der er data for i hele perioden. Private sektor ekskl. de primære erhverv.
Kilde: OECD, Danmarks Nationalbank.

I 2009 er omkostningerne pr. produceret enhed for første gang siden 2000 steget mindre i Danmark end i udlandet. Det skal dog ses i lyset af en konjunkturbetinget, og dermed midlertidig, fremgang i produktiviteten. Samtidig er lønstigningstakten i Danmark faldet og kommet tættere på stigningstakten i udlandet.

Danmark har over en lang årrække akkumuleret et betydeligt tab af konkurrenceevne. Trods den positive udvikling i 2009 er konkurrenceevnen svækket med omkring 15 pct. siden 2000.

Større initiativer de seneste ti år

EKSPORTFINANSIERING OG KOLLEKTIV EKSPORTFREMME

- **Eksport Kredit Fonden (EKF).** Som led i kreditpakken fra januar 2009 blev der afsat en ramme på 20 mia. kr. i en 3-årig periode til etablering af en eksportlånordning i regi af EKF.
- **Eksportkreditforsikring.** I 2009 blev der yderligere givet mulighed for genforsikring i Eksport Kredit Fonden af det private marked for eksportkreditforsikring.
- **Kautionsordning for eksportvirksomheder.** I 2009 blev der afsat 2 mia. kr. til en midlertidig kautionsordning i EKF for eksportvirksomheders drifts- og oparbejdningkredit.
- **Kollektiv eksportfremme.** Der er afsat 15 mio. kr. i 2009 og 25 mio. kr. i 2010 til at styrke den kollektive eksportfremme. SMV-ordningerne blev styrket med 7 mio. kr. i hhv. 2009 og 2010.

OMKOSTNINGSLETTELSER, LAVERE SELSKABSSKAT OG NY SELSKABSLOV

- **Nedsættelse af selskabsskatten.** Den danske selskabsskat blev i 2005 nedsat fra 30 pct. til 28 pct. og i 2007 yderligere nedsat til 25 pct.
- **Ny selskabslov.** Folketinget vedtog i maj 2009 ny lov om aktie- og anpartsselskaber, hvor det bl.a. vil blive mere attraktivt for udenlandske selskaber at etablere sig i Danmark.
- **Konkurrenceevnepakken.** På finansloven for 2002 blev der afsat 0,5 mia. kr. til forbedring af de danske virksomheders konkurrenceevne. Pakken var første led i regeringens samlede vækststrategi.

MARKEDSFØRING AF DANMARK

- **Eksportambassadører.** For at styrke dansk eksport og investeringsfremme på de nye vækstmarkeder har regeringen i 2011 udpeget 5 eksportambassadører.
- **Handlingsplanen for offensiv global markedsføring af Danmark.** I 2006 blev der indgået aftale om planen, som skal øge kendskabet til Danmark. I 2010 blev aftalen videreført til 2012.
- **Innovationscentre.** Centrene i Silicon Valley, Shanghai, München og fra 2011 Hongkong styrker danske virksomheders samarbejde med forskningsinstitutioner og teknologiførende virksomheder.

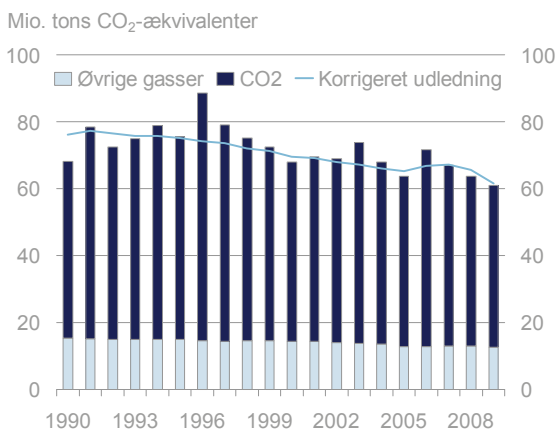

Klima

Menneskeskabte klimaforandringer skyldes primært udledning af drivhusgassen CO₂ fra afbrænding af fossile brændsler. Klimaproblemerne er en global udfordring, der skal løses ved en fælles international indsats.

Danmarks udledning af drivhusgasser er gennemsnitligt faldet ca. 0,6 pct. pr. år i perioden 1990-2009. Korrigeres udledningen for effekten af årlige udsving i nettoeksporten af el mv., er faldet noget større, ca. 1,1 pct. årligt i gennemsnit. Det svarer til et fald i den korrigerede udledning på knap 15 mio. ton fra 1990-2009, se figur 15.1.

Figur 15.1 Danmarks udledning af drivhusgasser, 1990-2009

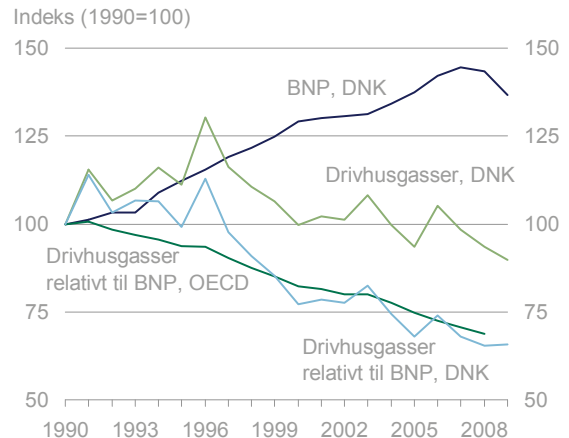

Anm.: Drivhusgasudledningen er afgrænset som i Kyoto-protokollen, dvs. ekskl. udledning fra brændstof påfyldt danske fly og skibe i udlandet (bunkring). ”Øvrige gasser” omfatter metan, lattergas og en række industrigasser.

Kilde: DMU og Energistyrelsen.

Faldet i drivhusgasudledningen er sket sideløbende med, at der har været økonomisk vækst. Der er således siden 1990 sket et betydeligt fald i udledningen af drivhusgasser relativt til BNP. Det er en udvikling, der også kan iagttages i OECD som helhed. Fra 2008 til 2009 har der været en svag stigning i dansk drivhusgasudledning relativt til BNP. Det afspejler en relativ stor nedgang i BNP fra 2008 til 2009 som følge af den økonomiske krise, se figur 15.2.

Figur 15.2 Udledning af drivhusgasser relativt til BNP, 1990-2009

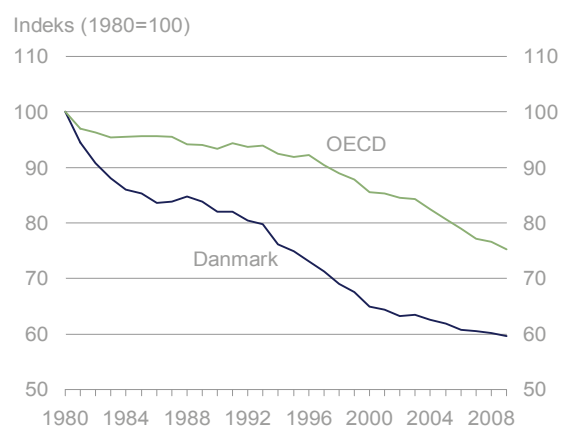
Anm.: Kurven for OECD viser et uvægtet gennemsnit for 33 OECD-lande.

Kilde: DMU og Danmarks Statistik, UNFCCC og OECD (IEA).

Efterspørgslen efter energi stiger i takt med befolkningsvækst og økonomisk fremgang. Danmark har imidlertid historisk set formået at have økonomisk vækst uden at øge energiforbruget.

Energiintensiteten, dvs. den mængde energi, der bruges til at producere en given mængde varer og tjenester, er siden 1980 faldet godt 40 pct. i Danmark, se figur 15.3.

Figur 15.3 Energiintensitet, 1980-2009

Anm.: Energiintensiteten angiver bruttoenergiforbruget i forhold til BNP i 2000-priser (kædede værdier). Kurven for OECD viser et uvægtet gennemsnit af udviklingen for 33 OECD-lande.

Kilde: Energistatistik 2009, Energistyrelsen og Danmarks Statistik samt OECD.

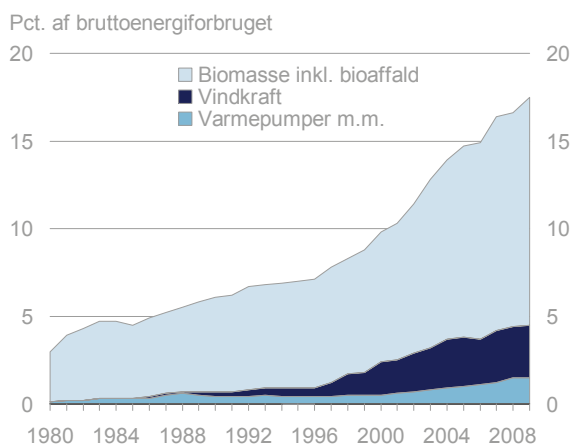

Faldet i energiintensiteten i Danmark er bl.a. et resultat af den danske energipolitik. Samproduktion af el og varme (kraftvarme) er blevet fremmet, og tilskyndelsen til at spare på energien er øget for erhverv og husholdninger.

For OECD-landene er energiintensiteten gennemsnitligt faldet knap 25 pct. siden 1980. Der er dog store forskelle landene imellem. Danmark har en af de laveste energiintensiteter i OECD.

Andelen af vedvarende energi af bruttoenergiforbruget er siden 1980 steget knap 15 pct.-point, heraf ca. 8 pct.-point siden 2000. I 2009 var andelen af vedvarende energi i Danmark omkring 17,5 pct. Biomasse udgør hovedparten af de vedvarende energikilder. Øvrige energikilder, primært vindkraft, udgør en mindre, men voksende, andel af den vedvarende energi, se figur 15.4.

Figur 15.4 Vedvarende energi, 1980-2009

Anm.: Vedvarende energi i forhold til korrigeret bruttoenergiforbrug.

Kilde: Energistatistik 2009, Energistyrelsen.

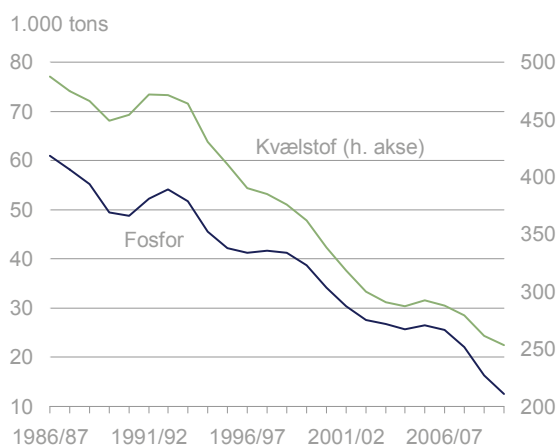
Miljø

Vurderingen af miljøets tilstand foretages typisk ved anvendelse af en bred vifte af indikatorer for bl.a. vandmiljøet og luftforureningen.

Tilførsel af næringsstoffer til vandmiljøet kan resultere i iltsvind og påvirke biodiversiteten. Siden midten af 1980'erne er udledningen af kvælstof og fosfor til vandmiljøet

reduceret. Særligt udledningen af fosfor er de seneste år faldet markant, se figur 15.5.

Figur 15.5 Landbrugets overskud af kvælstof og fosfor, 1986/87-2009/10

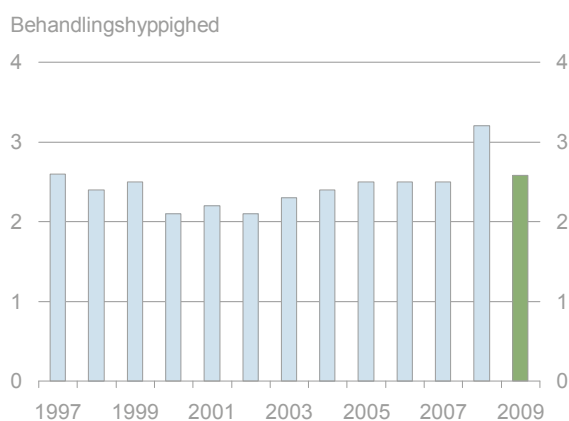

Anm.: Tre års glidende gennemsnit.

Kilde: Det jordbrugsvidenskabelige fakultet, AU.

Brugen af pesticider i landbruget har, med undtagelse af i 2008, ligget nogenlunde stabilt, se figur 15.6.

Figur 15.6 Brug af pesticider, 1997-2009

Anm.: Behandlingshyppighed angiver antal gange, man kan behandle konventionelt dyrket landbrugsareal med den mængde pesticider, der er solgt i året.

Kilde: Miljøstyrelsen, bekæmpelsesmiddelstatistik.

Luftforureningen er nedbragt betydeligt de seneste to årtier.

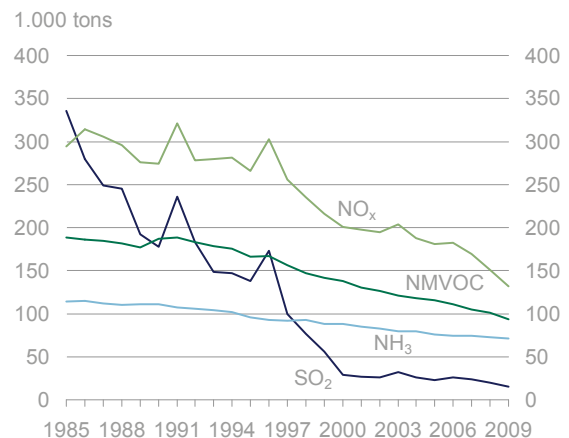
Luftforurening omfatter en række komponenter som flygtige organiske forbindelser (NMVOC), kvælstofoxider (NO_x), svovldioxid (SO_2) og ammoniak (NH_3). Disse stof-

fer giver anledning til forsurening og overgødskning af jord og vand samt til dannelse af partikler og ozon, der har direkte sundhedsskadelige effekter og fungerer som drivhusgasser.

Udledningen af alle fire typer luftforurening er reduceret betydeligt siden 1985. Fra 2008 til 2009 er der et fortsat fald i udledningen, se figur 15.7.

Danmarks udledning af svovldioxid (SO₂), målt i kg. pr. indbygger, er et af de laveste blandt OECD-landene, mens udledningen af kvælstofoxider (NO_x) ligger omkring OECD-gennemsnittet for det senest tilgængelige dataår, se Factbook.dk.

Figur 15.7 Danmarks udledning af SO₂, NO_x, NMVOC og NH₃, 1985-2009

Anm.: Opgjort ift. UNECE (Convention on Long Transboundary Air Pollution).

Kilde: DMU.

Større initiativer de seneste 10 år

KLIMA, ENERGI OG MILJØ

- **Energiaftale.** I februar 2008 blev der indgået en energiaftale for perioden 2008-11. Aftalen indeholder initiativer, der skal bidrage til at øge andelen af vedvarende energi og fremme energibesparelser og -effektiviseringer. Blandt andet øges støtten til produktion af vedvarende energi, og CO₂-afgiften i den ikke-kvotefattede sektor forhøjes til den forventede CO₂-kvotepris.
- **Grøn Vækst.** I april 2009 blev der indgået aftale om grøn vækst, der skal bidrage til en markant reduktion i udvaskningen af næringsstoffer samt udledningen af pesticider og drivhusgasser, og der skal skabes mere natur af høj kvalitet. I april 2010 blev der indgået aftale om Grøn Vækst 2.0, som blandt andet har fokus på at skabe yderligere kobling mellem miljøbeskyttelse, vækst og beskæftigelse i landbruget, fødevarer- og følgeindustriene.
- **Udbygning af vedvarende energi.** I juni 2010 blev det besluttet at etablere Anholt vindmøllepark, der skal stå færdig i 2013. Parken vil bidrage til, at Danmark lever op til EU-forpligtelsen om udbygning af vedvarende energi.
- **Erhvervs klimastrategi** blev vedtaget i oktober 2009. Danmark skal fortsat være blandt de lande i OECD, der står stærkest inden for klimaløsninger. Dele af strategien er implementeret gennem Globaliseringsaftalen, hvor der blev afsat 760 mio. kr. til Forsyningsfonden og 210 mio. kr. til Green Labs DK i årene 2010-2012.
- **Forårspakke 2.0** blev vedtaget i marts 2009. Som en del af finansieringen af mindre skat på arbejde hæves skatten på forurening og energiforbrug med knap 8 mia. kr. (inkl. salg af CO₂-kvoter). Skattereformen bidrager til at indfri målene i den danske klima-, energi- og miljøpolitik.
- **Vandmiljøplan III.** I april 2004 blev der indgået aftale om en vandmiljøplan, der indeholder en række indsatsområder, der skal bidrage til at nedbringe belastningen af vandmiljø og natur. Der blev bl.a. afsat midler til genetablering af vådområder og ordninger, som kan reducere udledningen af fosfor.

Sammenhængskraft

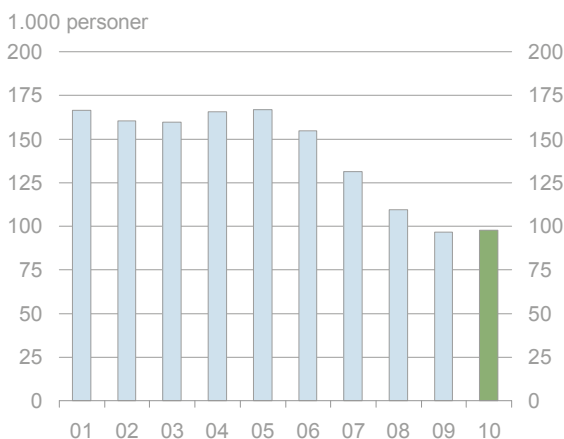
Den danske sammenhængskraft understøttes af en generelt høj levestandard, en høj erhvervsdeltagelse og små indkomstforskelle.

Tilknytning til arbejdsmarkedet

De fleste, der mister tilknytningen til arbejdsmarkedet, kommer hurtigt tilbage i arbejde. Der findes dog en mindre gruppe, der har svært ved at opnå en fast tilknytning til arbejdsmarkedet.

Hvis en person har modtaget midlertidige indkomsterstøttende ydelser i mindst 80 pct. af tiden de seneste tre år, anses personen for at være i arbejdsmarkedets randgruppe. Fra 2001 og frem er antallet i gruppen faldet markant fra ca. 167.000 i 2001 til under 100.000 i 2009 og 2010, se figur 16.1.

Figur 16.1 Personer i arbejdsmarkedets randgruppe, 2001-2010

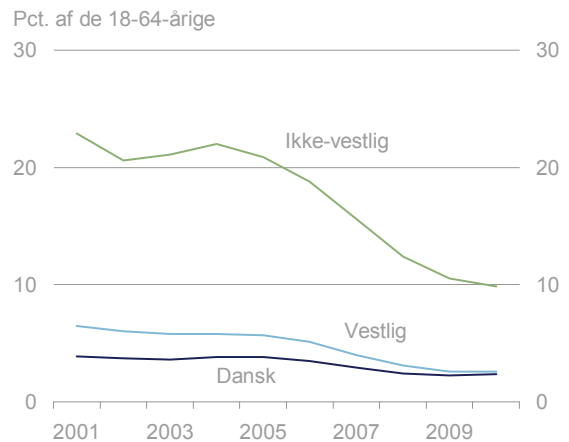

Anm.: Modtagere af midlertidige indkomsterstøttende ydelser i mindst 80 pct. af tiden de seneste tre år.
Kilde: Beskæftigelsesministeriet på baggrund af forløbsdatabasen DREAM.

Integration

Især indvandrere fra ikke-vestlige lande har fået bedre fodfæste på arbejdsmarkedet de seneste år. I 2001 var over 20 pct. af de 18-64-årige indvandrere fra ikke-vestlige lande i arbejdsmarkedets randgruppe. I 2010 var andelen ca. 10 pct., se figur 16.2.

Figur 16.2 Herkomst og arbejdsmarkedets randgruppe, 2001-2010

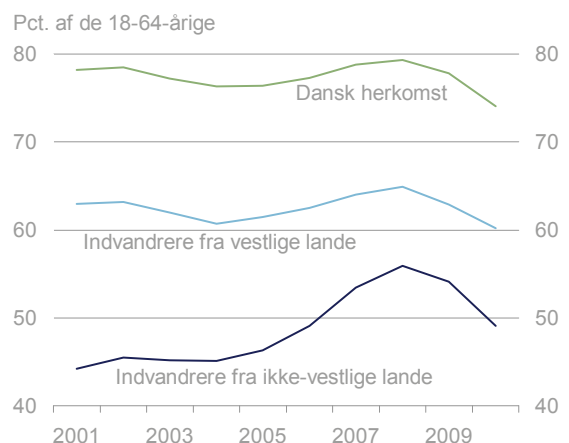

Anm.: Personer i arbejdsmarkedets randgruppe med hhv. dansk, ikke-vestlig og vestlig herkomst i forhold til det samlede antal 18-64-årige i de nævnte befolkningsgrupper.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger på forløbsdatabasen DREAM.

At indvandrere fra især ikke-vestlige lande har fået bedre fodfæste på arbejdsmarkedet ses også i beskæftigelsesfrekvensen frem til 2008. Efter 2008 er beskæftigelsesfrekvensen faldet for både indvandrere fra ikke-vestlige og fra vestlige lande samt for personer med dansk herkomst, se figur 16.3.

Figur 16.3 Beskæftigelsesfrekvens og herkomst, 2001-2010

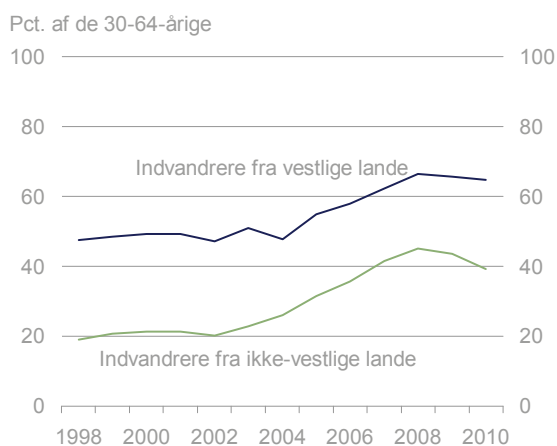

Anm.: Databrud i 2003 og 2009. Databruddet i 2009 indebærer, at beskæftigelsesniveauet for lønmodtagere bliver lavere, og faldet i beskæftigelsesfrekvenserne skal hovedsageligt tilskrives dette.

Kilde: Integrationsministeriets Udlændingedatabase og Danmarks Statistik.

Samme udvikling gælder for nyindvandrede, hvor en stadig større andel har fundet beskæftigelse frem til 2008. Beskæftigelsesfrekvensen for nye indvandrere fra ikke-vestlige lande er faldet de senere år, men frekvensen i 2010 er stadig ca. dobbelt så høj som 2001. For nye indvandrere fra vestlige lande er beskæftigelsesfrekvensen kun faldet en smule siden 2008, se figur 16.4.

Figur 16.4 Beskæftigelsesfrekvensen for nyindvandrede, 1998-2010

Anm.: Indvandrere med en opholdstid under tre år. Databrud i 2003 og 2009. Databruddet i 2009 indebærer, at beskæftigelsesniveauet for lønmodtagere bliver lavere, og faldet i beskæftigelsesfrekvenserne skal hovedsageligt tilskrives dette.

Kilde: Integrationsministeriets Udlændingedatabase og Danmarks Statistik.

De seneste års udvikling i beskæftigelsesfrekvenserne afspejler, at ledigheden er steget under den internationale økonomiske krise. Det gælder også for antallet af langtidsledige, der er mere end fordoblet siden krisens begyndelse. Det er en udfordring for integrationen, da indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande har større risiko for at blive langtidsledige end andre.¹

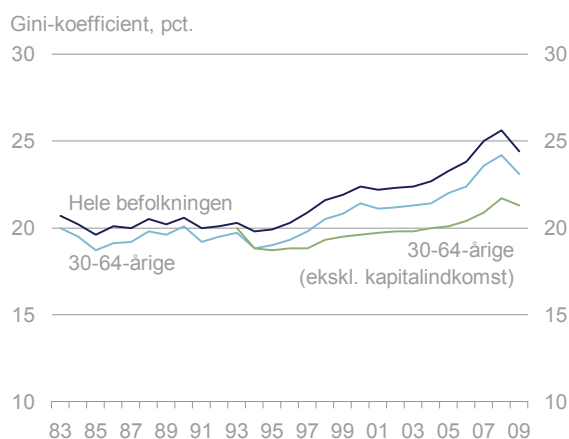
Indkomstforskelle

Globaliseringen og den teknologiske udvikling har gennem mange år forskudt efterspørgslen efter arbejdskraft mod personer

med højere uddannelse og bedre kvalifikationer. Det har i nogle lande ført til dårligere løn- og beskæftigelsesmuligheder for ufaglærte i forhold til personer med højere kvalifikationer. Det er ikke sket i Danmark, se Factbook.dk.

Indkomstforskellen målt ved den såkaldte Gini-koefficient er steget siden midten af 1990'erne og frem 2008. Denne udvikling samt faldet fra 2008 til 2009 skal ses i lyset af den konjunkturbetingede udvikling i kapitalindkomst, herunder udviklingen på aktie- og boligmarkedet. Ses bort fra kapitalindkomster, er udviklingen mere beskeden, se figur 16.5.

Figur 16.5 Indkomstforskelle, 1983-2009

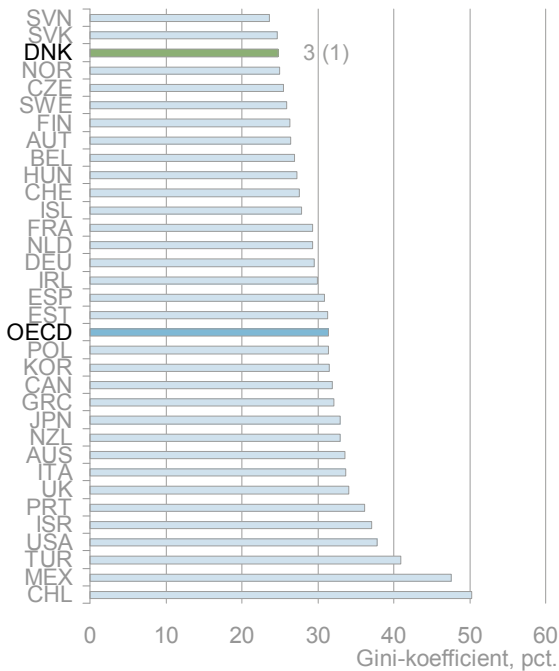
Anm.: Gini-koefficienten er beregnet på baggrund af den disponible indkomst hhv. med og uden den samlede kapitalindkomst, herunder imputeret afkast af egen bolig og skat heraf fra 1993 til 2009. Gini-koefficienten opsummerer de individuelle indkomstforskelle i ét tal mellem 0 og 1, hvor 0 er udtryk for en helt lige indkomstfordeling.

Kilde: Lovmodellen.

I andre lande er indkomstforskellene også steget frem til krisens begyndelse. De nyeste tal for indkomstforskelle i OECD-landene er fra omkring 2007, hvor Danmark fortsat var blandt de OECD-lande med de mindste indkomstforskelle, se figur 16.6.

¹ Beskæftigelsesministeriet, Analyser af langtidsledigheden, 2010.

Figur 16.6 Indkomstforskelle, 2007

Anm.: Hele befolkningen. Tidligere års Konkurrenceevneredegørelser har angivet for 18-65-årige.

Kilde: OECD, Society at a Glance 2011.

Større initiativer de seneste 10 år

ARBEJDSMARKEDET

- **Langtidsledighed.** Indsatsen fra 2010 består bl.a. af en mere virksomhedsrettet indsats for de langtidsledige og mulighed for styrkelse af regne-, læse- og stavefærdigheder.
- **Udsatte grupper ind på arbejdsmarkedet.** Velfærdsaftalen fra 2006 indeholdt bl.a. initiativer, der styrker indsatsen for at få indvandrere og efterkommere i arbejde. I 2006 blev det desuden aftalt at bruge 320 mio. kr. over de næste 5 år på at hjælpe bl.a. sindslidende tættere på arbejdsmarkedet.

SVAGE GRUPPER

- **Lige muligheder.** Med aftalen Barnets reform fra 2010 er der i perioden 2010-2013 afsat knap 1 mia. kr. til at bryde den negative sociale arv og sikre lige muligheder for alle børn og unge.
- **Bolig.** I 2009 blev der iværksat initiativer for at undgå, at lejere blev udsat pga. manglende huslejebetaling mv. Også i Hjemløsestrategien fra 2008 er der fokus på boligens centrale betydning.
- **Det fælles ansvar og Det fælles ansvar II.** Med regeringens handlingsprogrammer fra hhv. 2002 og 2006 er der for de svageste grupper gennemført en række initiativer, der bl.a. skal reducere stof- og alkoholmisbrug samt muliggøre de nødvendige skridt mod en bedre og mere aktiv tilværelse.

INTEGRATION

- **Demokrati.** Kontor for demokratisk fællesskab og forebyggelse af radikaliserings blev oprettet i 2008. I 2009 blev handlingsplanen ”En fælles og tryk fremtid”, der skal forebygge ekstremistiske holdninger og radikaliserings blandt unge, vedtaget.
- **En ny integrationspolitik.** Udspillet ”På vej mod en ny integrationspolitik” fra 2002 fokuserer på, at nye borgere hurtigere kan deltage i arbejds- og samfundslivet på lige fod med øvrige borgere.

Danmarks konkurrenceevne og vækstmuligheder afhænger af en række vækstvilkår. Konkurrenceevneredegørelse 2011 tager temperaturen på disse vækstvilkår: Hvordan ligger Danmark i forhold til andre OECD-lande? Og hvordan har vækstvilkårene udviklet sig det seneste årti?

Sammenligningsgrundlag

I Konkurrenceevneredegørelse 2011 er der lagt vægt på at sammenligne de danske vækstvilkår med andre landes. På en række områder er talmaterialet dog begrænset.

Derudover fokuserer Konkurrenceevneredegørelse 2011 i højere grad end tidligere redegørelser på udviklingen i de seneste 10 år og på de vækstresultater, som regeringens initiativer har skabt.

Redegørelsen belyser Danmarks præstationer inden for 16 vækstvilkår, der beskrives i hvert sit kapitel:

1. Velstand og produktivitet
2. Arbejdsudbud
3. Folkeskolen
4. Ungdomsuddannelser
5. Videregående uddannelser
6. Virksomhedernes forskning, udvikling og innovation
7. Offentlig forskning og universiteter
8. Iværksættere
9. Konkurrence
10. Fleksibelt arbejdsmarked
11. Sund samfundsøkonomi
12. Effektiv offentlig service
13. Velfungerende finansielle markeder
14. Åbenhed over for omverdenen
15. Klima og miljø
16. Sammenhængskraft

Vurderingen af Danmarks præstation og vækstvilkår sker på baggrund af:

- International benchmarking
- Et system baseret på danske tidsserier

I benchmarkanalysen sammenlignes Danmark med de øvrige OECD-lande, se omslaget. Der ses dog bort fra Luxembourg.

I flere tilfælde mangler data for nogle OECD-lande, og i enkelte tilfælde findes alene tal for landene i EU. I sidstnævnte tilfælde sammenlignes kun med de EU-lande, der også er medlem af OECD.

Nationale data giver mulighed for en mere detaljeret beskrivelse af udviklingen i Danmark. Desuden er de danske data ofte hurtigere opdateret end de internationale data, hvilket giver et bedre billede af den aktuelle situation.

Det er langt fra alt, der kan måles i dag. På nogle områder findes der ikke statistiske indikatorer, ligesom beskrivelse af udviklingen på enkelte områder er baseret på én eller flere upræcise indikatorer.

I Konkurrenceevneredegørelse 2011 indgår enkelte indikatorer, der ikke tidligere har været med i konkurrenceevneredegørelserne. Årsagerne til dette er primært, at de nye indikatorer bedre belyser Danmarks konkurrenceevne, eller at der ikke er opdaterede data for de tidligere anvendte indikatorer. Der er ligeledes en række indikatorer fra tidligere konkurrenceevneredegørelser, der ikke er med i Konkurrenceevneredegørelse 2011. Disse indikatorer er så vidt muligt blevet opdateret i Factbook.

Målesystemet

I sammenfatningen er der en oversigt over, hvordan Danmark ligger i forhold til andre lande på en række hovedindikatorer. Hovedindikatorerne er de mest sigende indikatorer inden for hvert af de områder, der har betydning for Danmarks konkurrenceevne.

Markeringen for Danmark angiver, hvor langt Danmarks performance på de enkelte områder er fra henholdsvis de fem bedste OECD-lande og OECD-gennemsnittet. Det er med andre ord den faktiske afstand til de

bedste OECD-lande, som illustreres i figuren, og ikke Danmarks numeriske placering i en rangordning blandt OECD-landene. For hver af hovedindikatorerne gælder, at:

 angiver Danmarks position i Konkurrenceevneredegørelse 2011 i forhold til det 5. bedst placerede OECD-land.

 angiver OECD-gennemsnit i Konkurrenceevneredegørelse 2011.

Det 5. bedst placerede OECD-land er sat til indeks 100. Figurens nedre grænse er 60 pct. af afstanden til indekstal for det dårligst placerede OECD-land. Det betyder, at den nederste del af skalaen er skåret væk. Dette er gjort for bedre at illustrere afstandene mellem Danmark og OECD-toppen – og dermed de lande, vi normalt sammenligner os med – på de enkelte hovedindikatorer.

Gennemsnittet for OECD (eller de lande, som der er data til rådighed for) beregnes som et simpelt gennemsnit. Landene vægtes med andre ord ikke efter fx størrelse eller befolkningstal. Hvis der indgår 10 eller færre lande i beregningen af gennemsnittet, markeres dette med OECD*.

Udviklingen i Danmarks relative placering blandt OECD-landene kan følges i de internationale benchmarkfigurer i de enkelte kapitler. Her er Danmarks placering angivet for både den seneste og den forrige opgørelse. Placeringen i den forrige opgørelse angives i parentes, ligesom det er tilfældet for publikationer fra fx OECD.

I tilfælde af forbedrede opgørelsesmetoder vil de historiske data så vidt muligt blive konsekvensrettet for alle historiske år. Det kan betyde, at sidste års placering i parentes kan afvige fra placeringen i Konkurrenceevneredegørelse 2010.

Sådan udvælges data

I både den internationale benchmark og analysen baseret på danske tidsserier er rele-

vans, målbarhed og bred anerkendelse bærende principper for valg af indikatorer. Indikatorerne er desuden udvalgt, så de så vidt muligt giver et udtømmende billede af hvert af de 16 vækstvilkår.

Redegørelsen er derfor primært baseret på internationalt sammenlignelige ”hårde” data fra anerkendte internationale kilder. Hovedkilderne er Danmarks Statistik, OECD, EUROSTAT, UNCTAD, WTO og World Bank. Kilder til de enkelte indikatorer fremgår af figurer og tabeller.

Enkelte af de internationale sammenligninger er baseret på interviewundersøgelser udført af de nationale statistikbureauer. Der er så vidt muligt set bort fra andre mere usikre interviewbaserede oplysninger.

I det omfang, der er kendskab til afrapporteringsfejl i data (uden at der nødvendigvis er kendskab til det korrekte tal). I disse tilfælde er problemet anført i anmærkningen til figuren og i den ledsagende tekst.

Data er stillet til rådighed

Data kan hentes på www.oem.dk under arbejdsområdet ”Konkurrenceevne og vækstvilkår”. Under ”Factbook” er der desuden adgang til mere udførlige beskrivelser af data, og til alle de bagvedliggende data til indikatorerne. I ”Factbook” er der ligeledes supplerende indikatorer inden for en række områder.

Sammenvejning

Den umiddelbart mest tilgængelige afrapportering af hele systemet ville bestå i et samlet tal for Danmarks konkurrencedygtighed, der kunne sammenlignes med andre lande. Det vurderes imidlertid ikke at være hensigtsmæssigt. Årsagen er, at der ikke findes en faglig korrekt og dermed bredt accepteret metode til sammenvejning af de mange indikatorer til ét tal.

I Konkurrenceevneredegørelse 2011 er der i stedet udvalgt én til to hovedindikatorer for

hvert fokusområde, som afrapporteres i sammenfatningen. Der foretages ikke sammenvejning af hovedindikatorerne.

Andre målinger af konkurrencedygtighed

De væsentligste internationale organisationer (OECD, IMF, Verdensbanken og FN) præsenterer ikke ét samlet mål for landenes evne til at skabe velstand, men en bred vifte af forskellige indikatorer. I lande som Storbritannien og USA, der arbejder med et koncept svarende til konkurrenceevneredegørelsen, er det heller ikke valgt at opsummere målesystemerne i et enkelt tal.

I en række internationale målinger, primært udført af managementvirksomheder, tænketanke mv., præsenteres der ofte én samlet placering for landene.

Danmark opnår generelt gunstige placeringer i disse målinger, der dog skal tages med betydelige forbehold. Tendensen siden Konkurrenceevneredegørelse 2010 er, at Danmarks placeringer i de internationale målinger er stabile. Danmark er således fortsat placeret i eller tæt på top 5 i de fleste målinger, se tabel A1.

De internationale analyser lægger vægt på forskellige forhold, bl.a. afhængig af hvor brede eller smalle analyserne er i deres fokus. Rangordningen af landene varierer af den grund fra undersøgelse til undersøgelse.

I runde vendinger kan det siges, at Danmarks placering typisk trækkes op af, at Danmark er et velordnet samfund, hvor det offentlige system generelt er indrettet effektivt, bureaukratiet ikke hæmmer erhvervslivet voldsomt, lovgivningen ikke virker skævvridende, og der er lav korrupsion og kriminalitet.

Derimod trækker den offentlige sektors størrelse, skattetrykket og marginals-katten Danmarks placering nedad. Typisk trækker det

også ned, at lønfastsættelsen er relativt centraliseret i Danmark.

Resultaterne af de forskellige undersøgelser skal fortolkes varsomt af flere grunde:

- Datamaterialet er på mange områder kun tilnærmelsesvist sammenligneligt mellem landene og inkluderer i mange tilfælde data baseret på interviewundersøgelser.
- Inden for mange områder er den kvalitative vurdering meget upræcis (fx mht. uddannelse, forskning og konkurrence).
- Konjunkturforskel (og vurderingen af konjunktursituationen) vejer tungt i den samlede indikator for en række af indikatorerne.
- De samlede indeks beregnes typisk blot som et simpelt gennemsnit af en række underindeks, der igen er simple gennemsnit af nogle tilordnede værdier til en lang række indikatorer. En anden sammenvejning kan give en helt anden rangordning af landene.

Tabel A1 Danmarks placering i forskellige målinger

▪ World Competitiveness Yearbook 2011 (IMD)	12 (13)
▪ The Lisbon Scorecard 2010 (CER)	3 (2)
▪ The Lisbon Review 2010 (WEF)	3 (2)
▪ Global Competitiveness Report 2010-2011 (WEF)	9 (5)
▪ Digital Economy Rankings 2010 (EIU)	2 (1)
▪ Economic Freedom of the World 2010 (Fraser Institute)	14 (12)
▪ Index of economic freedom 2011 (The Heritage Foundation)	8 (9)
▪ Innovation Union Scoreboard 2011 (Europa-kommissionen)	2 (5)

Anm.: Årstal er offentliggørelsesåret. Institute for Management Development (IMD), World Economic Forum (WEF) og Centre for European Reform (CER). Innovation Union Scoreboard hed tidligere European Innovation Scoreboard.

2. ARBEJDSUDBUD

ØGET DELTAGELSE PÅ ARBEJDSMARKEDET

- **Højere efterløns- og folkepensionsalder.** Velfærdsaftalen fra 2006 indebærer, at efterlønsalderen og folkepensionsalderen hæves med ½ år ad gangen fra henholdsvis 2019 og 2024. Fra 2025 stiger aldersgrænserne i takt med levetidsudviklingen. Læs mere på <http://www.bm.dk/Beskaeftigelsesomraadet/Flere%20i%20arbejde/Udlaendiges%20arbejde%20i%20Danmark/~media/BEM/Files/Dokumenter/Politiske%20aftaler/jobplan.ashx>.
- **Skattnedslag for 64-årige.** Med jobplanen fra 2008 blev der indført et skattnedslag for 64-årige, der arbejder fuldtid. Læs mere på <http://www.fm.dk/db/filarkiv/15159/velfaerdsaftale.pdf>.
- **Hurtigere igennem uddannelse.** Som følge af Velfærdsaftalen fra 2006 tilgodeser optagelsessystemet nu unge, der starter tidligere på en videregående uddannelse. Læs mere på <http://www.fm.dk/db/filarkiv/15159/velfaerdsaftale.pdf>.
- **Flere i arbejde.** Aftale om flere i arbejde fra 2002 med et loft over ydelser, som kontanthjælp og boligstøtte, betyder, at det bedre kan betale sig at arbejde. Læs mere på <http://www.bm.dk/Aktuelt/Politiske%20aftaler/Flere%20i%20arbejde.aspx>.

ØGET ARBEJDSSTID

- **Skattereformer, der markant har sænket skatten på arbejde.** Med skatteaftalerne i 2004, 2007 og 2009 er den højeste marginalskat sænket med 7,5 pct.point. Der er indført et beskæftigelsesfradrag, bundskattesatsen er sænket, mellemskatten er afskaffet, og topskattegrænsen er forhøjet. Læs mere på <http://www.stm.dk/publikationer/foraarspakke/index.htm>.
- **Fra deltid til fuldtid.** Jobplanen fra 2008 justerede reglerne for supplerende dagpenge, så fuldtidsarbejde blev mere attraktivt. Læs mere på <http://www.bm.dk/Beskaeftigelsesomraadet/Flere%20i%20arbejde/Udlaendiges%20arbejde%20i%20Danmark/~media/BEM/Files/Dokumenter/Politiske%20aftaler/jobplan.ashx>.
- **Intensiveret indsats over for sygefravær.** Initiativerne i Regeringens handlingsplan fra 2008 omfatter fx krav til samtaler mellem arbejdsgiver og syge medarbejdere inden for fire uger. Læs mere på <http://www.bm.dk/Aktuelt/Nyheder/Pressemeddelelser/Arkiv/2008/0610%20Handlingsplan%20skal%20nedbringe%20sygefravaeret.aspx>.

ØGET REKRUTTERING FRA UDLANDET

- **Udvidelse af Green Card, jobkortordningen og Østtaftalen.** Regeringens Jobplan fra 2008 nedsatte indkomstgrænsen i jobkortordningen og udvidede listen af omfattede uddannelser. Lettere adgang til det danske arbejdsmarked for østeuropæiske arbejdstagere. Læs mere på <http://www.nyidanmark.dk/da-dk/nyheder> fra ny i danmark/udvidelse af jobkortordningen.htm og <http://www.bm.dk/Aktuelt/Nyheder/Pressemeddelelser/Arkiv/2009/0501%20Overgangsreglerne%20for%20arbejdstagere%20fra%20de%20oesteuropaeiske%20EU-lande%20ophoerer%20i%20dag.aspx>.
- **Ændring af forskerskatteordningen.** Regeringen har af flere omgange udvidet forskerskatteordningen og mulighederne for koncernopholdstilladelser. Senest er der i 2010 indført en enstrengt skatteordning med en skat på 26 pct. og større målrkning ved en længere karenperiode. Læs mere på <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=134305>.

3. FOLKESKOLEN

FAGLIGHED

- **Bindende mål trin- og slutmål.** Der er i 2003 indført bindende nationale trin- og slutmål, og med ændringer i Fælles Mål 2009 er mål og indholdsbeskrivelser for folkeskolens fag blevet styrket. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Folkeskolen/Fag%20proever%20og%20evaluering/Faelles%20Maal%202009.aspx>.
- **Minimumstimet.** Der er i 2003 indført minimumstimet inden for udvalgte fag og fagblokke. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Tvaergaaende%20omraader/Temaer/Timet.al.aspx>.
- **Flere timer i folkeskolen.** Der er i skoleårene 2003/04-2009/10 gradvist indfaset flere timer i dansk, matematik, engelsk, historie, idræt og fysik/kemi. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Tvaergaaende%20omraader/Temaer/Timet.al.aspx>.
- **Udvidet undervisningspligt.** I 2009 er undervisningspligten udvidet fra 9 til 10 år ved, at børnehaveklassen er gjort obligatorisk. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Folkeskolen/Om%20folkeskolen/Sporgsmaal%20og%20svar/Undervisningspligt.aspx>.
- **Frit skolevalg.** Med ændringen af folkeskoleloven i 2005 har forældre fået mulighed for at få deres barn optaget i en skole efter eget valg i bopælskommunen eller i anden kommune, hvis der er plads. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Folkeskolen/Om%20folkeskolen/Sporgsmaal%20og%20svar/Frit%20skolevalg.aspx>.
- **Obligatoriske afgangsprøver i folkeskolen.** Der er fra 2006 indført obligatoriske afgangsprøver ved afslutningen af 9. klasse og flere prøvebundne fag. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Folkeskolen/Fag%20proever%20og%20evaluering/Afsluttende%20proever.aspx>.
- **Målretning af 10. klasse i folkeskolen.** Fra 2008/09 er 10. klasse målrettet elever med behov for faglig kvalificering og afklaring af uddannelsesvalg for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Folkeskolen/Fag%20proever%20og%20evaluering/10,-d,%20klasse.aspx>.

EVALUERING

- **Styrket evaluering i folkeskolen.** Der er i 2006 indført elevplaner og kommunale kvalitetsrapporter samt etableret et nyt råd for evaluering og kvalitetsudvikling af folkeskolen. Fra 2010 er der gennemført obligatoriske nationale i dansk, læsning, matematik, engelsk, geografi, fysik/kemi og biologi, herunder offentliggørelse af landsresultater. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Folkeskolen/Om%20folkeskolen/Nyheder/Folkeskolen/Udd/Folke/2006/Jan/060124%20Aftale%20om%20aendring%20af%20folkeskoleloven.aspx>.

LÆRERUDDANNELSE OG FYSISKE RAMMER

- **Reform af læreruddannelsen.** Med reformen i 2007 er der indført færre og større linjefag, linjefag i specialpædagogik og aldersspecialisering af linjefagene dansk og matematik. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/De%20videregaaende%20uddannelser/Erhvervsakademi%20og%20professionsbacheloruddannelser/Paedagogik.aspx>.
- **Investeringer i fysiske rammer.** Med kommuneaftalen for 2009 og kvalitetsreformen er der afsat 22 mia. kr. til forbedringer af de fysiske rammer på velfærdsområderne, herunder folkeskolen. Læs mere på <http://www.fm.dk/Publikationer/2008/1439-Aftaler%20om%20den%20kommunale%20og%20regionale%20oekonomi%20for%202009/Aftale%20om%20kommunernes%20oekonomi%20for%202009.aspx>.

4. UNGDOMSUDDANNELSER

KVALITET OG FLEKSIBILITET

- **Gymnasiereform.** Med gymnasiereformen fra 2003 blev de naturvidenskabelige fag og sprogfagene styrket, og den hidtidige linjedeling blev ophævet. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Gymnasiale%20uddannelser/Om%20gymnasiale%20uddannelser/Politiske%20oplaeg%20og%20aftaler/Gymnasiereformen.aspx>.
- **Øget internationalisering.** Med lov om undervisning i udlandet fra 2003 har elever i de gymnasiale uddannelser bl.a. fået mulighed for at modtage undervisning i udlandet. Desuden har unge under 18 år fået mulighed for at få udbetalt stipendium til udvekslingsophold af et skoleårs varighed. Læs mere på http://www.ug.dk/flereomraader/maalgrupper/6til10_klasse/gymnasial_uddannelse_i_udlandet.aspx.
- **Reform af erhvervsuddannelserne.** Med ændringen af erhvervsuddannelsesloven i 2007 blev de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser og landbrugsuddannelserne samlet i 12 indgange med trin- og niveaudeling på de fleste uddannelser og med uddannelsesgaranti inden for den valgte indgang. Læs mere på <http://www.ft.dk/dokumenter/tingdok.aspx?samling/20061/lovforslag/1173/index.htm>.
- **Ny mesterlære.** Med ordningen om ny mesterlære fra 2006 har eleverne på erhvervsuddannelserne fået mulighed for at tage det første år af deres uddannelse i en virksomhed og supplere med nødvendig skoleundervisning. Den resterende del af uddannelsen forløber som en almindelig erhvervsuddannelse. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Erhvervsuddannelser/Om%20erhvervsuddannelserne/Fokusomraader/Ny%20mesterlaere.aspx>.
- **EUX.** Med virkning fra august 2010 er der indført erhvervsuddannelsesforløb med eksamen på gymnasialt niveau (eux), der giver adgang til de videregående uddannelser. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Erhvervsuddannelser/Om%20erhvervsuddannelserne/Nyheder/Erhvervsuddannelser/Udd/Erhvervs/2010/Sep/100914%20Eux%20giver%20dig%20to%20uddannelser%20i%20en.aspx>.
- **10. klasse på erhvervsskole.** Kommunerne har med virkning fra 1. august 2010 fået mulighed for at indgå aftale med en erhvervsskole om, at denne udbyder 10.klasse. Det sker for at styrke overgangen fra 10. klasse til ungdomsuddannelserne. Kommunerne har samtidig fået mulighed for i samarbejde med en erhvervsskole at tilbyde et særlig 10.-klasse-forløb sammensat af 20 uger i folkeskolen og 20 uger på erhvervsskole. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Folkeskolen/Fag%20proever%20og%20evaluering/10,-d,%20klasse.aspx>.

PRAKTIKPLADSER

- **Praktikpladsaftaler.** Der er i 2009 og 2010 blevet indgået en række aftaler i globaliseringsforligskredsen for at afhjælpe nedgangen i antallet af praktikpladser. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Erhvervsuddannelser/Om%20erhvervsuddannelserne/Politiske%20oplaeg%20og%20aftaler.aspx>.

VEJLEDNING MV.

- **Vejledningsreform.** Der blev i 2003 indgået en aftale om institutionsuafhængige vejledningscentre, UU og Studievalg og oprettet Uddannelsesguiden.dk med landsdækkende uddannelsesinformation. Læs mere på <http://pub.uvm.dk/2003/vejledning/>.
- **Aftale om flere unge i uddannelse og job.** Der blev i november 2009 indgået en aftale i globaliseringsforligskredsen, der styrker mulighederne for at vejlede og fastholde unge i uddannelse og job. Aftalen omfatter bl.a. uddannelsesparathedsvurdering ved start på en ungdomsuddannelse, pligt for 15-17-årige til at være i uddannelse, beskæftigelse mv., e-vejledning og ungedatabase. Læs mere på <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Vejledning/Om%20vejledning/Fokusomraader/Ungepakken.aspx>.

5. VIDEREGÅENDE UDDANNELSER

STØRRE OG STYRKEDE INSTITUTIONER

- **Universitetsreform.** I 2003 fik universiteterne selvstændige bestyrelser med eksternt flertal og ansatte ledere. Styrket ledelse, uafhængighed og ansvarlighed i samspil med det omgivende samfund. Læs mere på <http://vtu.dk/nyheder/pressemeddelelser/2002/forlig-om-universitetsreformen/>.
- **Universitetsfusioner mv.** I 2007 blev 12 universiteter og 25 forskningsinstitutioner sammenlagt til i alt otte universiteter og tre nationale forskningscentre.
- **Professionshøjskoler.** I 2008 blev de mellemlange videregående uddannelser samlet i syv nye regionalt baserede professionshøjskoler. <http://www.uvm.dk/Aktuelt/Aktuelt/Udd/Videre/2007/Mar/070302%20Alle%20mellemlange%20uddannelser%20samles%20nu%20i%20syv%20staerke%20professionshoejskoler.aspx>.
- **Erhvervsakademier.** I 2009 blev de korte videregående uddannelser samlet i ni nye selvstændige erhvervsakademier. Læs mere på <http://www.uvm.dk/For%20institutioner/Struktur%20og%20udbud/Institutioner/Institutioner%20for%20videregaende%20uddannelser/Erhvervsakademier.aspx>.

KVALITET OG FLEKSIBILITET

- **Akkrediteringsinstitution.** I 2007 blev et dansk akkrediteringssystem indført, hvorefter akkreditering er en forudsætning for godkendelse af nye og eksisterende uddannelsesudbud. Læs mere på <http://acedenmark.dk/>.
- **Eliteuddannelser.** I 2008 blev det muligt for universiteterne at etablere eliteuddannelser og elite-moduler, og der blev dette år godkendt 34 eliteuddannelser og -moduler. Læs mere på <http://www.ubst.dk/uddannelse-og-forskning/eliteuddannelser-1>.
- **Udlandsstipendium.** Studerende har siden 1. juli 2008 kunnet få udlandsstipendium til betaling af studieafgift til en uddannelsesinstitution i udlandet. Udlandsstipendiet er både tilgængeligt for studerende, der tager et studieophold i udlandet som led i en dansk videregående uddannelse og studerende, der tager en hel videregående uddannelse på kandidatniveau. Læs mere på <http://www.su.dk/UDLAND/STUDIEOPHOLD/UDLANDSSTIPENDIUM/Sider/default.aspx>.
- **Færdiggørelsesbonus.** I 2009 blev der indført en ny færdiggørelsesbonusordning for universiteterne, som erstattede den hidtidige ordning. Der udløstes herefter bachelorbonus til universiteterne, når en studerende gennemfører en bacheloruddannelse inden for normeret tid plus et år, og der udløses kandidatbonus, når studerende gennemfører en kandidatuddannelse på normeret tid.
- **Bonus for tidlig studiestart.** Med Velfærdsaftalen fra 2006 blev der med virkning fra optaget i 2009 indført bonus for tidlig studiestart (1,08-reglen). Ansøgere til videregående uddannelser får deres karaktergennemsnit for den adgangsgivende eksamen ganget op med 1,08, hvis de søger ind på uddannelsen inden for to år. Læs mere på <http://www.fm.dk/db/filarkiv/15159/velfaerdsaftale.pdf>.
- **Specialekontrakter.** Med Velfærdsaftalen fra 2006 blev der med virkning fra 1. september 2007 indført bindende tidsbegrænsninger for kandidatspecialer. Den studerende bruger et eksamensforsøg, hvis specialet ikke afleveres inden for den aftalte frist på normalt ½ år. Den studerende skal ikke starte forfra med et nyt speciale, men der skal aftales en ny opgaveformulering, som skal ligge inden for samme emneområde med en afleveringsfrist på tre måneder. Læs mere på <http://www.fm.dk/db/filarkiv/15159/velfaerdsaftale.pdf>.

6. VIRKSOMHEDERNES FORSKNING, UDVIKLING OG INNOVATION

VIDENANVENDELSE

- **Markedsmodning.** I 2009 blev Fornyelsesfonden etableret for at understøtte grøn omstilling og erhvervsmæssig fornyelse, særligt i små og mellemstore virksomheder. Læs mere på www.fornyelsesfonden.dk.
- **Udvikling og demonstration.** Erhvervslivets muligheder for at teste og demonstrere nye løsninger på energiområdet samt styrke den grønne udvikling inden for landbruget er forbedret ved at etablere Energiteknologisk udviklings- og demonstrationsprogram, EUDP, i 2007 og Grønt udviklings- og demonstrationsprogram, GUDP, i 2009. Læs mere på www.ens.dk og www.fvm.dk.

VIDENSPREDNING OG VIDENDELING

- **Styrket erhvervssamarbejde.** Rådet for Teknologi og Innovation blev nedsat i 2002 for at styrke grundlaget for teknologiudvikling og innovation i erhvervslivet samt samspillet mellem erhvervslivet og forskningsinstitutioner. Rådet uddelte i 2010 godt 1 mia. kroner til blandt andet Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter (GTS), innovationsmiljøer, innovationskonsortier og ErhvervsPhD-ordningen. Læs mere på www.fi.dk.
- **Handel med og beskyttelse af viden.** Lanceringen af www.IP-marketplace.dk i 2007 gør det lettere for virksomheder at handle med IP rettigheder, og adgang til vejledning omkring IPR er blevet styrket i 2007 og igen i 2010. Samtidig er bekæmpelsen af piratkopiering blevet styrket i 2008 og 2009, hvilket forbedrer virksomhedernes muligheder for at beskytte deres innovationer. Læs mere på www.IP-marketplace.dk.

VIDENOPBYGNING

- **Højteknologi.** Højteknologifonden fra 2004 investerer i højteknologiske tiltag, der bygger bro mellem virksomheder og offentlige forskningsinstitutioner. Læs mere på www.hoejteknologifonden.dk.

7. OFFENTLIG FORSKNING OG UNIVERSITETER

OFFENTLIG FORSKNING

- **Globaliseringsaftalen** fra 2006 giver 39 mia. kr. (i 2007-priser) til investeringer i forskning, udvikling, innovation og uddannelser i perioden 2007-2012. De offentligt finansierede udgifter til forskning og udvikling har således ligget over én pct. af BNP siden 2009. Læs mere på <http://vtu.dk/nyheder/pressemeddelelser/2009/bredt-forlig-om-globaliseringsmilliarder>.
- **Styrket internationalt samarbejde.** For at styrke samarbejdet mellem danske og udenlandske forskningsmiljøer har regeringen indgået aftaler om forsknings- og teknologisamarbejde med bl.a. Kina og Indien. Læs mere på <http://www.fi.dk/viden-og-politik/internationalt-samarbejde/globalt-samarbejde>.
- **Reform af forskningsrådssystemet** fra 2003 medførte en styrket struktur og ledelse samt en øget konkurrence om forskningsmidlerne. Herudover blev den strategiske forskning styrket med oprettelsen af Det Strategiske Forskningsråd. Læs mere på <http://vtu.dk/lovstof/politiske-aftaler/aftale-om-reform-af-forskningsraadssystemet>.

FLERE FORSKERE

- **Justering af bruttoskatteordningen** for forskere og nøglemedarbejdere skal tiltrække udenlandsk arbejdskraft. Ordningen betyder, at forskere og nøglemedarbejdere kan betale 25 pct. i skat i 3 år eller 33 pct. i skat i 5 år, når de kommer til Danmark. Læs mere på <http://www.fi.dk/viden-og-politik/anvendelse-af-viden/forskermobilitet/25-procent-beskatning-af-forskere/>.
- **Flere nye forskere.** Det samlede antal ph.d.-studerende og ErhvervsPhD'er er øget frem mod 2010, hvor det samlede optag var godt 2.600 ph.d.-studerende mod knap 1.100 i 2002. Læs mere på http://www.fm.dk/db/filarkiv/15938/Globaliseringspuljen_samlet_aftale.pdf.

7. OFFENTLIG FORSKNING OG UNIVERSITETER

UNIVERSITETER

- **Styrket ledelse på universiteterne** med universitsloven i 2003, hvor der blev skabt selvstændige bestyrelser med eksternt flertal, ekstern bestyrelsesformand og ansatte ledere. Læs mere på <http://www.ubst.dk/uddannelse-og-forskning/universiteternes-kvalitetsarbejde/centrale-rammer-for-universiteternes-kvalitetsarbejde-1/universitsloven>.
- **Fusioner.** Sammenlægningen frem til 2007 af 12 universiteter og 25 sektorforskningsinstitutioner til otte universiteter og tre nationale forskningscentre har skabt nye stærke universiteter og bedre mulighed for udnyttelse af landets forskningsfaciliteter. Læs mere på <http://www.ubst.dk/institutioner-og-okonomi/universitetssammenlegninger>.

8. IVÆRKSÆTTERE

RISIKOVILLIG KAPITAL OG INTERNATIONALISERING

- **Danmark som vækstnation.** Regeringen indgik i maj 2011 en aftale, der indeholder en række initiativer målrettet små og mellemstore virksomheder. Fx udvides vækstkautionsordningen med yderligere 600 mio. kr. og eksportkautionsordningen gøres permanent. Læs mere på http://www.fm.dk/Nyheder/Pressemeddelelser/2011/05/~/_/media/Files/Nyheder/Pressemeddelelser/2011/05/Vaekstnation/Aftaletekst_danmark%20som%20vaekstnation.ashx.
- **Bedre adgang til risikovillig kapital.** Regeringen har i 2011 indgået en aftale med pensionssektoren, der styrker markedet for risikovillig kapital med op til 10 mia. kr. Læs mere om Dansk Vækstkapital på <http://vf.dk/For%20investorer/DanskVaekstkapital.aspx>.
- **Investeringspuljen Vestdansk Vækstkapital** fra 2010 står for direkte investeringer i vestdanske virksomheder på i alt 150 mio. kr., heraf 75 mio. kr. fra Vækstfonden. Læs mere på <http://www.oem.dk/aktuelt/pressemeddelelser/2010/aftale-om-150-mio-kr-til-vestdansk-vaekstkapital-paa-plads>.
- **Vækstfonden** er blevet styrket flere gange siden 2001 bl.a. gennem Vækstkautionsordningen, Iværksætterfonden og ”Kom-i-gang-lån” til iværksættere. Læs mere på <http://vf.dk/>.
- **Erhvervspakke.** Regeringen indgik i september 2009 en aftale om en erhvervspakke for små og mellemstore virksomheder på godt 4 mia. kr. for at understøtte vækst og nye arbejdspladser. Læs mere på <http://ny.oem.dk/sw26564.asp>.

KULTUR OG KOMPETENCER

- **Væksthusene** blev i 2007 etableret for at styrke adgangen til vejledning og rådgivning for iværksættere og etablerede virksomheder med vækstpotentialer. Læs mere på <http://startvaekst.dk/>.
- **Global Entrepreneurship Week** er en internationalt koordineret indsats, der siden 2008 har sat fokus på iværksætteri. Læs mere på <http://www.startvaekst.dk/uge46.dk>.
- **Fonden for Entreprenørskab** fra 2010 er et centralt element i regeringens strategi for uddannelse i entreprenørskab på alle niveauer og inden for alle faglige retninger. Læs mere på <http://ffe-ye.dk/>.

LETTERE ADMINISTRATION

- **Afbureaukratiseringsplan fra 2009**, der skal skabe administrative lettelser på det erhvervsrettede område, har et fokusområde om bedre vilkår for opstart og drift af nye virksomheder. Læs mere på http://www.eogs.dk/graphics/publikationer/Administrative%20lettelser/LET_Administration_Afbureaukratiseringsplan.pdf.
- **Handlingsplan for iværksættere** fra 2003 indeholder konkrete initiativer, der skal mindske de administrative byrder, styrke tilførslen af kapital til nye virksomheder, få iværksætteri på skemaet på alle uddannelser, mindske risikoen ved at starte ny virksomhed samt forbedre rådgivningen. Læs mere på <http://ny.oem.dk/publikationer/html/handlingsplanlille/hand.pdf>.

9. KONKURRENCE

KONKURRENCEN I DEN PRIVATE OG OFFENTLIGE SEKTOR

- **Konkurrencelov og håndhævelse.** Efterforskningsmulighederne blev forbedret, da myndighederne i 2007 fik mulighed for spejling, dvs. identisk elektronisk kopiering af elektronisk materiale med henblik på at medtage kopien til gennemgang i Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen. Der blev også etableret et straflempelsesprogram, der betyder, at de medlemmer af et kartel, der hjælper myndighederne med at opklare kartellet, kan opnå nedsat straf. Fusionskontrollen blev styrket i 2010 ved, at tærskelværdierne for, hvornår en fusion skal anmeldes, blev nedsat. Læs mere på <http://www.kfst.dk/index.php?id=22501> og <http://www.kfst.dk/index.php?id=29050>. Økonomi- og erhvervsministeren har i 2009 nedsat et udvalg, der blandt andet har til opgave at vurdere, i) om der er behov for at styrke Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens generelle informations- og vejledningsindsats, ii) om processerne for sager efter konkurrencelovgivningen kan tilrettelægges mere effektivt og samtidig på en måde, der er mindst mulig belastende for virksomhederne, samt iii) om indførsel af fængselsstraf kan bidrage til at styrke håndhævelse af konkurrencelovgivningen i kartelsager.
- **Regulering.** Regeringen indgik i april 2011 en aftale om Konkurrencepakken, der indeholder 40 initiativer, der skal fremme konkurrencen og produktiviteten i den private og offentlige sektor. Der er på den baggrund gennemført 7 konkrete lovændringer, blandt andet er næringsloven moderniseret. Lukkeloven blev liberaliseret i 2010, og i 2012 sker der en reel ophævelse af lukketidsreglerne undtagen på helligdage og andre særlige dage. Liberaliseringen af postmarkedet er forløbet gradvist, og fra 1. januar 2011 bortfalder enhver eneret til befordring af postforsendelser. Læs mere på <http://www.oem.dk/aktuelt/pressemeddelelser/2011/brian-mikkelsen-vi-skaber-vaekst-gennem-styrket-konkurrence>, <http://www.oem.dk/arbejdsomraader/erhvervsregulering/detailhandel/liberalisering-af-lukkeloven> og på <http://www.trm.dk/da/temaer/postaftale/fuld+liberalisering+af+postmarkedet/>.
- **Forbrugerforhold.** I 2006 blev der indført et mere effektivt tilsyn med prisoplysninger. Forbrugerpolitisk handlingsplan fra 2010 indeholdt 22 initiativer, der skal skabe bedre rammer for handlen mellem forbrugerne og erhvervsdrivende. Blandt andet har forbrugerombudsmanden på den baggrund fået mulighed for at føre gruppesøgsmål på konkurrenceområdet. Fra 2010 kan klagenævnsafgørelser tvangsfuldbyrdes ved fogedretten. Læs mere på <http://www.forbrugerombudsmanden.dk/Sager-og-praksis/Markedsfoeringsloven/Markedsfoeringsloven-i-praksis>, <http://www.forbrug.dk/Publikationer/handlingsplan2010> og på <http://www.kfst.dk/forbrugerforhold/klageforhold/tvangsfuldbyrdelse-af-klagenavnsafgoerelser/>.
- **Offentlig konkurrence.** Tilbudsloven blev revideret i 2005 med henblik på at spare ressourcer for tilbudsgivere og sikre effektiv konkurrence. Læs mere på <http://www.kfst.dk/?id=19053>. I 2007 blev der introduceret annonceringspligt for offentlige indkøb over 500.000 kr. Læs mere på <http://www.kfst.dk/index.php?id=22501>. Udbudsrådet blev etableret i 2008 og i 2010 blev det muligt at pålægge en ordregiver økonomiske sanktioner eller ophæve indgåede kontrakter ved grove overtrædelser af udbudsreglerne. Læs mere på <http://www.udbudsraadet.dk> og <http://www.kfst.dk/index.php?id=29050>. Det er besluttet at samle alle danske udbud og annonceringer på en central udbudsplatform. Platformen forventes klar i 2012. Initiativet indgik i regeringens strategi for offentlig-privat samarbejde fra 2011, der i alt indeholdt 21 konkrete initiativer der skal skabe gode rammer for offentlig-privat samarbejde og mere effektiv konkurrence. Læs mere på <http://www.kfst.dk/udbudsomraadet/offentlig-privat-samarbejde-ops/udbudsplatform/>. Der er indført frit valg på flere områder, fx med det udvidede frie sygehusvalg i 2002, og for ældreområdet mht. praktisk hjælp, personlig pleje og madservice siden 2003. Læs mere på <https://www.sundhed.dk/Profil.aspx?id=10859.1> og <http://www.sm.dk/Temaer/velfaerdsudv/Sider/Start.aspx>.

10. FLEKSIBELT ARBEJDSMARKED

ØGET TILSKYNDELSE TIL AT ARBEJDE

- **Dagpengeperiode.** Den forlængede dagpengeret for de 55-59-årige er afskaffet som led i Velfærdsaftalen fra 2006. Dagpengeperioden er med Genopretningsaftalen fra 2010 reduceret fra 4 til 2 år, og kravet for at genoptjene dagpengeretten er skærpet. Læs mere på <http://fm.dk/Publikationer/2006/Aftale%20om%20fremtidens%20velstand%20og%20velfaerd%20og%20investeringer%20i%20fremtiden%20-%20Aftale%20om%20fremtidig%20indvandring.aspx> og på <http://fm.dk/Publikationer/2010/Aftale%20om%20genopretning%20af%20dansk%20oekonomi.aspx>.
- **Starthjælp og kontanthjælpsloft.** Som led i den nye udlændingepolitik er der indført starthjælp. Sigtet er at få indvandrere hurtigere i arbejde. Som led i aftalen om ”Flere i arbejde” i 2002 indførtes et loft over kontanthjælp og bl.a. boligstøtte, der øger tilskyndelsen til at arbejde. Læs mere på <http://www.bm.dk/Beskaeftigelsesomraadet/Ydelser/Kontanthjaelp/Starthjaelp.aspx> og på <http://www.bm.dk/Aktuelt/Politiske%20aftaler/Flere%20i%20arbejde.aspx>.
- **Skattereformer.** Der er gennemført skattereformer, der sænker skatten på arbejde, herunder er der indført et beskæftigelsesfradrag. Læs mere på <http://www.skm.dk/publikationer/temaer/skatterreform2009.html>.

AKTIV BESKÆFTIGELSESPOLITIK

- **Fremrykket og intensiv aktivering samt strammere rådighedsregler.** Ledige over 30 år skal have første aktiveringstilbud inden 9 måneders ledighed. Der er pligt til aktivering fra første ledighedsdag, og der er indført et intensivt kontaktføreløb med kontakt til den ledige mindst hver tredje måned. En række tiltag er målrettet unge ledige, bl.a. strakstilbud til de 18-19-årige. Læs mere på <http://www.bm.dk/Beskaeftigelsesomraadet/Flere%20i%20arbejde/Beskaeftigelsesindsats%20for%20ledige.aspx> og på <http://www.bm.dk/Beskaeftigelsesomraadet/Flere%20i%20arbejde/Ungeindsats/Politisk%20aftale%20om%20unge.aspx>.
- **Organisering af beskæftigelsesindsatsen.** Beskæftigelsesindsatsen er samlet i et enstrengt system, forankret i kommunerne. Statens refusion af kommunernes udgifter til beskæftigelsesindsatsen er ændret, så kommunerne får større tilskyndelse til at give en individuelt tilrettelagt indsats rettet mod job. Læs mere på <http://www.vækmedbøvletinger.dk/sitecore/content/BEM/Home/Aktuelt/Politiske%20aftaler/Enstrengt.aspx> og på <http://www.bm.dk/Aktuelt/Nyheder/Pressemeddelelser/Arkiv/2010/11/Politisk%20aftale%20Slut%20med%20nytteloes%20aktivering%20ledige%20skal%20ud%20paa%20virksomhederne.aspx>.
- **Voksen- og efteruddannelsesindsatsen.** Som led i Velfærdsaftalen og i Globaliseringsaftalen er der gennemført en styrkelse af VEU-indsatsen, bl.a. i form af et løft af læse-, skrive- og regnekurser for voksne samt afsættelse af en pulje på 1 mia. kr. til mere erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse. Læs mere på <http://www.fm.dk/Publikationer/2006/Aftale%20om%20udmoentning%20af%20globaliseringspuljen%20mv.aspx>.

11. SUND SAMFUNDSØKONOMI

ANSVARLIG FINANSPOLITIK

- **Aftale om fremtidens velstand og velfærd og investeringer i fremtiden.** I juni 2006 blev der indgået en bred aftale om blandt andet en senere tilbagebetaling fra arbejdsmarkedet og et markant løft til uddannelse og investeringer i forskning mv. Læs mere på <http://www.fm.dk/>.
- **Forårspakke 2.0.** I marts 2009 blev der indgået en aftale om en skattereform, der nedsætter skatten på arbejde markant. Reformen styrker på lang sigt arbejdsudbuddet med 19.000 fuldtidspersoner og de offentlige finanser med 5½ mia. kr. Læs mere på <http://www.fm.dk/>.

11. SUND SAMFUNDSØKONOMI

- **Aftale om genopretning af dansk økonomi.** I maj 2010 blev der indgået en aftale om genopretning af dansk økonomi, som samlet set konsoliderer de offentlige finanser med 24 mia. kr. i 2013 og 26 mia. kr. i 2015. Aftalen indeholder bl.a. uændret offentlig driftsøkonomi, halvering af dagpengeperioden samt udskydelser af planlagte skattelettelser fra Forårspakke 2.0. Desuden indgår en forbedring af styringsmekanismerne for det offentlige forbrug i kommunerne. Læs mere på <http://www.fm.dk/>.
- **2020-planen.** Regeringen fremlagde i april 2011 ”Reformpakken 2020 – Kontant sikring af Danmarks velfærd”. Med baggrund i planen er der indgået aftaler, der kan sikre strukturel balance på de offentlige finanser i 2020, samt at finanspolitikken på sigt er (mindst) holdbar. Læs mere på <http://www.fm.dk/>.
- **De årlige aftaler om finansloven samt kommunerne og regionernes økonomi** indeholder den konkrete udmøntning af regeringens økonomiske politik. Læs mere på <http://www.fm.dk/>.
- **De årlige konvergensprogrammer** indeholder en opdatering af forudsætninger og forløb ift. den økonomiske udvikling, samt en redegørelse for status ift. de langsigtede planer for dansk økonomi (”En holdbar fremtid – Danmark 2010” fra 2001, ”Mod nye mål – Danmark 2015” fra 2007 og Reformpakken 2020 – Kontant sikring af Danmarks velfærd” fra 2011). Læs mere på <http://www.fm.dk/>.

12. EFFEKTIV OFFENTLIG SERVICE

EFFEKTIVISERING, REGULERING OG ADMINISTRATIVE LETTELSER

- **Kvalitetsreform.** Kvalitetsreformen fra 2007 fokuserer på styrkelse af kvaliteten af den offentlige service på ældre-, børne- og sundhedsområdet. Der er afsat en kvalitetspulje på i alt 10 mia. kr. her til i perioden 2008-2011, og der er oprettet en Kvalitetsfond på 50 mia. kr. i perioden 2009-2018 til investeringer på kvalitetsreformområderne, heraf 25 mia. kr. til en ny sygehusstruktur og 22 mia. kr. til bedre fysiske ramme på bl.a. plejehjem, skoler, idrætsfaciliteter og daginstitutioner. Fra kvalitetsfonden er der desuden afsat en pulje på 3 mia. kr. i 2009-2015 til Fonden for Velfærdsteknologi (tidligere ABT-Fonden). Læs mere på <http://www.kvalitetsreform.dk/> og <http://www.oes.dk>.
- **Effektivisering af det statslige indkøb.** Regeringen påbegyndte i 2006 udrulningen af Statens Indkøbsprogram med det formål at effektivisere det statslige indkøb. I 2010 sikrede programmet årlige besparelser på godt 800 mio. kr. Læs mere på <http://www.statensindkob.dk/indkob>.
- **Digitaliseringsstrategier.** Der er siden 2001 lanceret flere tværoffentlige digitaliseringsstrategier og gennemført initiativer som borger.dk, virk.dk, nemkonto, digital signatur (NemID), eindkomstregisteret og den digitale postkasse. Senest er den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi 2011-2015 blevet lanceret. Den vil bidrage til regeringens målsætning om at frigøre 3 mia. kr. årligt i 2020. Læs mere på <http://www.itst.dk>. Læs mere på <http://www.fm.dk/Nyheder/Pressemeddelelser/2011/08/20110819%20Digitale%20danskere%20kan%20spare%20milliarder.aspx>.
- **Kommunalreformen.** Fra 1. januar 2007 har reformen skabt rammerne for en bedre tilrettelæggelse af arbejdet i den offentlige sektor gennem større og mere bæredygtige kommuner og fem regioner. Læs mere på <http://www.sum.dk/Indenrigs/Kommunalreformen.aspx>.
- **Mindre administration i den offentlige sektor.** Regeringen, KL og Danske Regioner har i aftalerne om kommunernes og regionernes økonomi for 2012 opstillet en fælles målsætning om at reducere administrationen i de kommende år. Derudover er der med BoligJobplanen aftalt en reduktion af centraladministrationens udgifter i staten med 5 pct. i 2013, svarende til 900 mio. kr. Læs mere på <http://www.fm.dk>.
- **Frigivelse af ressourcer.** Regeringen og KL indgik i 2008 en aftale om frigørelse af ressourcer i 2009-2013, hvor kommunerne gennem omprioriteringer og bedre ressourceudnyttelse kan øge den borgernære service svarende til 1 mia. kr. i 2009 stigende til 5 mia. kr. i 2013. Regeringen har fremlagt en række statslige initiativer, der kan understøtte indsatsen, og som samlet frigører 1,8 mia. kr. i kommunerne i 2012 til borgernær service. Læs mere på <http://www.fm.dk>.

12. EFFEKTIV OFFENTLIG SERVICE

- **Afbureaukratisering.** Regeringen har siden 2001 gennemført en lang række konkrete forenklinger og digitaliseringer for at lette administrative byrder og fjerne unødige regler i den offentlige sektor. Med planerne ”Mere tid til velfærd”, ”Væk med bøvet” og med over 50 nye forenklingsforslag i aftalen om kommunernes økonomi for 2012 er der skabt større frihed i opgaveløsningen i den offentlige sektor og frigjort over 900 mio. kr. i kommunerne. Læs mere på <http://www.fm.dk>.
- **Lettelse af virksomhedernes administrative byrder med op til 25 pct.** Regeringen har gennemført mere end 250 konkrete forenklings- og digitaliseringsinitiativer, der betyder, at virksomhedernes administrative byrder er lettet med 7,6 mia. kr. om året fra 2001 til og med 2010, svarende til en reduktion på næsten 25 pct. i forhold til 2001. Læs mere på <http://www.regelforenkling.dk/> og <http://www.oem.dk/>.
- **Treårigt regelstop.** Regeringen har indført et treårigt regelstop, der fra og med 1. juli 2011 fritager små og nystartede virksomheder med færre end ti ansatte fra ny bebyrdende lovgivning. Læs mere på <http://www.oem.dk/>.

13. VELFUNDERENDE FINANSIELLE MARKEDER

- **Nødlidende pengeinstitutter (Bankpakke III).** I juni 2010 vedtog Folketinget lov om håndtering af nødlidende pengeinstitutter, som sikrer, at Finansiell Stabilitet A/S får adgang til fortsat at overtage nødlidende pengeinstitutter. Læs mere på <http://www.oem.dk/>.
- **Styrket tilsyn.** I maj 2010 vedtog Folketinget en omfattende ændring af lov om finansiel virksomhed. En del af loven omhandler et styrket Finanstilsyn, som blandt andet skærper kravene til bestyrelsen i finansielle virksomheder. Læs mere på <http://www.finanstilsynet.dk/>.
- **Statslige kapitalindskud og individuel statsgaranti (Bankpakke II).** I februar 2009 vedtog Folketinget Kreditpakken, hvori penge- og realkreditinstitutter tilbydes statslige kapitalindskud. Kapitalindskuddene skal bidrage til at normalisere udlånspolitikken hos penge- og realkreditinstitutterne. Samtidig fik penge- og realkreditinstitutterne mulighed for at købe individuel statslig forsikring af udvalgte lån og låneprogrammer i en periode på 3 år svarende til EU-reglerne. Læs mere på <http://www.oem.dk/>.
- **Statsgaranti (Bankpakke I).** I oktober 2008 vedtog Folketinget Bankpakken, som spændte et sikkerhedsnet, i form af en statslig garantiordning, ud under alle simple kreditorer i pengeinstitutter, der er medlemmer af Det Private Beredskab. Statsgarantien udløb d. 30. september 2010. Læs mere på <http://www.oem.dk/>.
- **Boligfinansiering.** I 2007 vedtog Folketinget lov om finansiel virksomhed, som implementerede det europæiske regelsæt om særligt dækkede obligationer (SDO'er) i Danmark. SDO'erne adskiller sig fra traditionelle realkreditobligationer ved, at pantets værdi skal overvåges i hele lånets løbetid. Institutterne kan frit vælge mellem to sæt regler for belåningsgrænser, løbetider og afdragsfrihed. Læs mere på <http://www.finanstilsynet.dk/>.
- **Risikovillig kapital.** I 2006 vedtog Folketinget at styrke det danske marked for innovationsfinansiering ved at etablere en ny kapitalstærk venturefond, Sunstone Capital, sammen med vækstfonden og private investorer. Fonden får tilstrækkelige midler til at bære kapitalkrævende nye vækstvirksomheder hele vejen fra idé-fasen til et globalt gennembrud. Læs mere på <http://www.vf.dk/>.
- **Afdragsfrie lån.** I 2003 åbnede regeringen op for mulighed for afdragsfrie lån også for private kunder. Det forudsættes, at lånet kan rummes inden for de lovbundne krav til pantets sikkerhed og hensynet til finansiell stabilitet er således afgørende. Læs mere på <http://www.finanstilsynet.dk/>.

14. ÅBENHED OVER FOR OMVERDENEN

EKSPORTFINANSIERING OG KOLLEKTIV EKSPORTFREMME

- **Eksport Kredit Fonden (EKF).** Som led i kreditpakken fra januar 2009 blev der afsat en ramme på 20 mia. kr. i en 3-årig periode til etablering af en eksportlånordning i regi af EKF. Læs mere på <http://www.ekf.dk>.
- **Eksportkreditforsikring.** I 2009 blev der yderligere givet mulighed for genforsikring i Eksport Kredit Fonden af det private marked for eksportkreditforsikring. Læs mere på <http://www.ekf.dk>.
- **Kautionsordning for eksportvirksomheder.** I 2009 blev der afsat 2 mia. kr. til en midlertidig kautionsordning i EKF for eksportvirksomheders drifts- og oparbejdningskredit. Læs mere på <http://www.ekf.dk>.
- **Kollektiv eksportfremme.** Der er afsat 15 mio. kr. i 2009 og 25 mio. kr. i 2010 til at styrke den kollektive eksportfremme. SMV-ordningerne blev styrket med 7 mio. kr. i hhv. 2009 og 2010. Læs mere på <http://ny.oem.dk/sw26827.asp?usepf=true>.

OMKOSTNINGSLETTELSE, LAVERE SELSKABSSKAT OG NY SELSKABSLOV

- **Nedsættelse af selskabsskatten.** Den danske selskabsskat blev i 2005 nedsat fra 30 pct. til 28 pct. og i 2007 yderligere nedsat til 25 pct. Læs mere på http://www.skm.dk/tal_statistik/skatter_og Afgifter/4607.html.
- **Ny selskabslov.** Folketinget vedtog i maj 2009 ny lov om aktie- og anpartsselskaber, hvor det bl.a. vil blive mere attraktivt for udenlandske selskaber at etablere sig i Danmark. Læs mere på <http://www.eogs.dk/sw31723.asp>.
- **Konkurrenceevnepakken.** På finansloven for 2002 blev der afsat 0,5 mia. kr. til forbedring af de danske virksomheders konkurrenceevne. Pakken var første led i regeringens samlede vækststrategi, der mindsker virksomhedernes omkostninger, letter det administrative besvær, forbedrer iværksætternes vilkår og skaber fornyelse og produktivitet. Læs mere på <http://ny.oem.dk/publikationer/html/oem/krevne/index.htm>.

MARKEDSFØRING AF DANMARK

- **Eksportambassadører.** For at styrke dansk eksport og investeringsfremme på de nye vækstmarkeder har regeringen i 2011 udpeget 5 eksportambassadører. Eksportambassadørerne får blandt andet til opgave at identificere nye eksportmuligheder, at være delegationsledere for danske eksportfremstød samt at være vært ved fact-finding besøg fra udenlandske virksomheder. Læs mere på <http://um.dk/da/nyheder-fra-udenrigsministeriet/newsdisplaypage/?newsID=A14B8F0A-E8DB-4C08-8E81-592F66350B37>.
- **Handlingsplanen for offensiv global markedsføring af Danmark.** I 2006 blev der indgået aftale om planen, som skal øge kendskabet til Danmarks styrker og kompetencer, bl.a. for at hjælpe SMV'er til eksportsucces og tiltrække udenlandske investeringer. I 2010 blev aftalen videreført til 2012. Læs mere på <http://www.brandingdanmark.dk/danmark/da-dk/menu/markedsfoering-af-danmark/dokumenter/handlingsplan/handlingsplan.htm>.
- **Innovationscentre.** Centrene i Silicon Valley (2006), Shanghai (2007), München (2008) og Hongkong (2011) styrker danske virksomheders samarbejde med forskningsinstitutioner og teknologiførende virksomheder. Det nye innovationscenter i Asien skal udnytte Danmarks internationale styrkeposition inden for produkt- og servicedesign samt styrke eksporten til de asiatiske lande. Læs mere på <http://www.oem.dk/aktuelt/pressemeddelelser/2011/09-06-11-nyt-innovationscenter-med-fokus-pa-design-i-hongkong>.

15. KLIMA OG MILJØ

KLIMA, ENERGI OG MILJØ

- **Energiaftale.** I februar 2008 blev der indgået en energiaftale for perioden 2008-11. Aftalen indeholder initiativer, der skal bidrage til at øge andelen af vedvarende energi og fremme energibesparelser og -effektiviseringer. Blandt andet øges støtten til produktion af vedvarende energi og CO₂-afgiften i den ikke-kvotefattede sektor forhøjes til den forventede CO₂-kvotepris. Læs mere på <http://www.ens.dk/da-dk/politik/dansk-klima-og-energi-politik/politiskeaftaler/sider/politiske-aftaler.aspx>.
- **Grøn Vækst.** I april 2009 blev der indgået aftale om grøn vækst, der skal bidrage til en markant reduktion i udvaskningen af næringsstoffer samt udledningen af pesticider og drivhusgasser, og der skal skabes mere natur af høj kvalitet. Læs mere på http://www.mim.dk/NR/rdonlyres/D5E4FC9A-B3AC-4C9A-B819-C42300F23CCA/0/GROENVAEKST_2904rapporten.pdf.
- **Grøn vækst 2.0.** I april 2010 blev der indgået aftale om Grøn Vækst 2.0, som blandt andet har fokus på at skabe yderligere kobling mellem miljøbeskyttelse, vækst og beskæftigelse i landbruget, fødevarer- og følgeindustriene. Læs mere på http://www.mim.dk/NR/rdonlyres/89DD7552-E925-4CA0-8E5B-C5072D40D18D/0/GroenVækst2_0.pdf.
- **Udbygning af vedvarende energi.** I juni 2010 blev det besluttet at etablere Anholt vindmøllepark, der skal stå færdig i 2013. Parken vil bidrage til, at Danmark lever op til EU-forpligtelsen om udbygning af vedvarende energi. Læs mere på <http://www.ens.dk/da-dk/info/nyheder/nyhedsarkiv/2010/sider/20100622grontlysforenafverdensstørstehavmølleparker.aspx>.
- **Erhvervs klimastrategien** blev vedtaget i oktober 2009. Danmark skal fortsat være blandt de lande i OECD, der står stærkest inden for klimaløsninger. Dele af strategien er implementeret gennem Globaliseringsaftalen, hvor der blev afsat 760 mio. kr. til Forsyningsfonden og 210 mio. kr. til Green Labs DK i årene 2010-2012. Læs mere på http://www.oem.dk/publikationer/2009/~/_media/oem/pdf/2009/Pressemeddelelser-2009/Erhvervs klimastrategien-pdf.ashx.
- **Forårspakke 2.0** blev vedtaget i marts 2009. Som en del af finansieringen af mindre skat på arbejde hæves skatten på forurening og energiforbrug med knap 8 mia. kr. (inkl. salg af CO₂-kvoter). Skattereformen bidrager til at indfri målene i den danske klima-, energi- og miljøpolitik. Læs mere på <http://www.skm.dk/publikationer/temaer/skattereform2009.html>.
- **Vandmiljøplan III.** I april 2004 blev der indgået aftale om en vandmiljøplan, der indeholder en række indsatsområder, der skal bidrage til at nedbringe belastningen af vandmiljø og natur. Der er bl.a. afsat midler til genetablering af vådområder og ordninger, som kan reducere udledningen af fosfor. Læs mere på http://www.vmp3.dk/Files/Filer/VMP_III-aftale-endelig_.pdf.

16. SAMMENHÆNGSKRAFT

ARBEJDSMARKEDET

- **Langtidsledighed.** Indsatsen fra 2010 består bl.a. af en mere virksomhedsrettet indsats for de langtidsledige og en tættere kontakt ved hjælp af flere jobsamtaler. Desuden får flere mulighed for at få styrket de grundlæggende regne-, læse- og stavefærdigheder. Læs mere på www.bm.dk.
- **Udsatte grupper ind på arbejdsmarkedet.**
  - Strategien ”Handicap og job – det kan lade sig gøre” offentliggøres i 2009. Strategien har fokus på at gøre det lettere at kombinere et liv med handicap med et liv med arbejde. Læs mere på www.bm.dk.
  - Velfærdsaftalen fra 2006 indeholdt bl.a. initiativer, der styrker indsatsen for at få indvandrere og efterkommere i arbejde. Det indebærer fx en målretning af løntilskudsordninger, en fornyet firpartsaftale med kommunerne og arbejdsmarkedets parter samt flere virksomhedsrettede jobkonsulenter, der skal sikre en tæt opfølgning og håndholdt indsats over for gruppen af indvandrere med brug for ekstra indsats for at komme i arbejde. Læs mere på www.stm.dk.
  - I 2006 blev det desuden aftalt at bruge 320 mio. kr. over de næste 5 år på at hjælpe sindslidende og andre udsatte grupper tættere på arbejdsmarkedet. Pengene går til 14 målrettede initiativer, som handler om at skræddersy indsatsen til den enkelte. Læs mere på www.bm.dk.

SVAGE GRUPPER

- **Lige muligheder.**
  - Med aftalen Barnets Reform er der iværksat en række initiativer og lovændringer, som skal medvirke til at bryde den negative sociale arv og sikre lige muligheder for alle børn og unge. Der er samlet afsat 928 mio. kr. i perioden 2010-2013 til en målrettet indsats for udsatte børn og unge. Initiativet skal udvikle indsatsen gennem bedre viden og styrket fokus på resultater, særlig med vægt på styrkelse af den tidlige indsats, styrkelse af plejefamilieområdet og børns ret til netværk, forbedrede rettigheder for udsatte børn og unge, støtte til forældre til udsatte børn, revision af lovgivningen omkring efterværn, øget tilsyn med anbringelsesstedernes indsats, igangsættelse af et strategisk forskningsprogram og udarbejdelse af en vidensportal samt afbureaukratisering af den kommunale opgaveløsning.
  - Som en del af satspuljeaftalen for 2008 blev der afsat mere end 630 mio. kr. i perioden 2008-2011 til det samlede initiativ Lige muligheder. Satspuljeaftalen udsprang af regeringsudspillet Lige Muligheder for alle børn og unge fra 2006. Formålet med initiativet var at styrke de personlige ressourcer hos børn og unge, der er udsatte eller i risiko for at blive udsatte, samt deres forældre, så de bliver i stand til at skabe sig en god tilværelse med ansvar for deres eget liv. Initiativet består bl.a. af familieambulatorier, 24 timers kontaktgaranti for unge med behov for hjælp, samt netværk og samtalegrupper for udsatte børn og unge. Læs mere på <http://www.sm.dk/Sider/Start.aspx>.
- **Fritidspas.** Med satspuljeaftalen om fritidspas, styrker regeringen kommunernes mulighed for at yde økonomisk og anden støtte til udsatte børns deltagelse i fritidsaktiviteter og etablere idrætstilbud, fx sport camps i udsatte byområder, i samarbejde med lokale idrætsforeninger og SSP-netværk. Der er afsat 80 mio. kr. i perioden 2010 til 2013 til initiativet. Læs mere på <http://www.sm.dk/Sider/Start.aspx>.
- **Initiativer for at forhindre udsættelse af lejere.** En bolig er central for at få en fast tilknytning til arbejdsmarkedet, og det er vigtigt, at personer på vej til at blive sat ud af boligen modtager den fornødne støtte i tide for at forhindre udsættelsen. I 2009 iværksattes initiativer for at undgå, at lejere udsættes pga. manglende huslejebetaling mv. herunder indførelse af pligt for almene boligorganisationer til at underrette kommunen samtidig med at en sag om lejerestance oversendes til fogedretten, samt forlængelse af lejelovgivningens påkravsfrister, fremrykket vurderingspligt for kommuner ved udsættelsessager samt udvidet mulighed for at få flyttehjælp. Læs mere på <http://www.sm.dk/Sider/Start.aspx>.

16. SAMMENHÆNGSKRAFT

- **Hjemløsestrategi.** Regeringen indgik i februar 2008 en aftale med satspuljepartierne om at styrke indsatsen for at fjerne hjemløsheden. Formålet er, at ingen borgere skal leve et liv på gaden. Der er afsat 500 mio. kr. over 4 år. Regeringens lovforslag om at gøre tilskud til etablering af skæve boliger permanent er vedtaget i maj 2008. Læs mere på <http://www.sm.dk/Sider/Start.aspx>.
- **Det fælles ansvar og Det fælles ansvar II.** Med regeringens handlingsprogrammer fra hhv. 2002 og 2006 er der for de svageste grupper gennemført en række initiativer, der bl.a. skal reducere stof- og alkoholmisbrug samt muliggøre de nødvendige skridt mod en bedre og mere aktiv tilværelse. Læs mere på <http://www.sm.dk/Sider/Start.aspx>.
- **Rådet for socialt udsatte.** Rådet for Socialt Udsatte blev nedsat i april 2002. Rådets 12 medlemmer, som har stor erfaring og praktisk kendskab til de svageste gruppers vilkår, skal levere kritiske og konstruktive bidrag til, hvordan indsatsen kan forbedres – både den offentlige og den frivillige indsats. Læs mere på <http://www.sm.dk/Sider/Start.aspx>.

UNGDOMSKRIMINALITET

- **Forebyggelse af ungdomskriminalitet og helhedsorienteret indsats på gadeplan.** Aftalen omkring forebyggelse af ungdomskriminalitet og helhedsorienteret indsats på gadeplan i udsatte bykvarterer igangsætter en række initiativer til bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Der er samlet afsat 453 mio. kroner i perioden 2010-2013 til blandt andet en helhedsorienteret gadeplans-indsats i udsatte bykvarterer, tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge, en styrket uddannelsesindsats samt forbedret udslusning og opfølgende støtte til løsladte unge. Læs mere på <http://www.sm.dk/Sider/Start.aspx>.

AKTIVT MEDBORGERSKAB

- **National civilsamfundsstrategi.** Civilsamfundet skal styrkes gennem innovation og udvikling. Den nationale civilsamfundsstrategi fremmer et aktivt medborgerskab og en frivillighedskultur, der får flere danskere til at yde en frivillig indsats. Herudover styrker strategien de frivillige organisationers virke og det tværgående samarbejde. Til det formål er der med satspuljeaftalen for 2011 afsat 100 mio. kr. over 4 år. Læs mere på <http://www.sm.dk/Sider/Start.aspx>.

INTEGRATION

- **Ghettoen tilbage til samfundet.** Regeringen har i oktober 2010 udarbejdet en samlet ghettostrategi. Som led heri indgås strategisk samarbejde med 17 kommuner. Desuden er der vedtaget en række lovforslag, som udmønter strategien. Det gælder bl.a. lovforslag om stop for anvisning til ghettoområder af borgere fra lande udenfor EØS-området samt lovforslag om udvidet flyttehjælp, som er vedtaget i december 2010. Læs mere på www.nyidanmark.dk.
- **Demokrati.** Kontor for demokratisk fællesskab og forebyggelse af radikaliserings oprettes i 2008, og året efter vedtages handlingsplanen En fælles og tryk fremtid om forebyggelse af ekstremistiske holdninger og radikaliserings blandt unge. Læs mere på www.nyidanmark.dk.
- **Ny chance for alle.** Målet med integrationsplanen fra 2005 var yderligere at styrke integrationen ved at skærpe fokus på både krav til og forventninger hos herboende udlændinge. Læs mere på www.nyidanmark.dk.
- **Strategi mod ghettoisering.** I maj 2004 offentliggjorde regeringen sin første strategi mod ghettoisering med henblik på at bremse de vedvarende ghettoiseringstendenser og afhjælpe problemerne i de udsatte boligområder. Læs mere på www.nyidanmark.dk.
- **Brug for alle unge.** Kampagnen igangsættes i 2003 for at understøtte, at flere nydanske unge påbegynder og gennemfører en ungdomsuddannelse. Kampagnen er netop forlænget 2011-2014. Læs mere på www.brugforalleunge.dk.
- **En ny integrationspolitik.** I 2002 vedtages udspillet På vej mod en ny integrationspolitik med fokus på, at nye borgere hurtigere kan deltage i arbejds- og samfundslivet på lige fod med øvrige borgere. Læs mere på www.nyidanmark.dk.

Konkurrenceevneredegørelse 2011 er den sjette i rækken af redegørelser, der overvåger udviklingen på de områder, der har betydning for Danmarks fremtidige vækst og velstand.

Nedenfor gives en status for regeringens mål. Regeringens målsætninger stammer primært fra regeringens arbejdsprogram ”Danmark 2020 – Viden > vækst > velstand > velfærd” fra februar 2010.

1. VELSTAND OG PRODUKTIVITET

Regeringens mål

Danmark skal i 2020 være blandt de ti rigeste lande i verden målt ved bruttonationalprodukt (BNP) pr. indbygger.

Måling i redegørelsen

Målt ved BNP pr. indbygger er Danmark faldet fra en 8. plads i 1999 til en 9. plads i 2009.

2. ARBEJDSKRAFT

Regeringens mål

Det samlede danske arbejdsudbud skal i 2020 være blandt de ti højeste i verden.

Måling i redegørelsen

Det samlede arbejdsudbud i Danmark lå i 2010 på en 21. plads målt ved antal arbejdstimer pr. indbygger i den erhvervsaktive alder (15-64 år). Det er under gennemsnittet i OECD, og der er dermed et stykke vej op til de bedste lande.

I 2010 havde Danmark den fjerdehøjeste erhvervsfrekvens i OECD. De fleste andre OECD-lande har øget erhvervsfrekvensen mere end Danmark i de seneste ti år, men erhvervsfrekvensen er fortsat relativt høj for alle aldersgrupper i Danmark undtaget blandt de 60-64-årige, hvor deltagelsen på arbejdsmarkedet er under gennemsnittet i OECD.

Når det samlede arbejdsudbud kun ligger i midterfeltet, skyldes det, at antallet af arbejdstimer pr. beskæftiget er blandt de laveste i OECD. Danmark har halet ind på de øvrige lande siden midten af 90'erne, men dette skyldes primært, at arbejdstiden er faldet i andre lande. Siden 2000 har arbejdstiden pr. beskæftiget været stort set uændret i Danmark.

3. FOLKESKOLEN**Regeringens mål**

Danske skolebørn skal i 2020 være i top fem internationalt både for så vidt angår læsning, matematik, naturfag og engelsk.

Måling i redegørelsen

PISA-undersøgelsen fra 2009 viser, at 15-årige danske elever ligger hhv. nr. 19, 13 og 20 i læsning, matematik og naturfagene blandt OECD-landene. PISA-undersøgelsen måler ikke de faglige færdigheder i engelsk. I en undersøgelse af færdighederne i engelsk gennemført i skoleåret 2002/2003 i otte europæiske lande indtog danske elever en fjerdeplads.

EU gennemførte i 2010 første runde af en undersøgelse, der testede fremmedsprogskundskaberne blandt europæiske unge. Danmark deltog ikke i første runde, men vil deltage i anden runde, der efter planen gennemføres i 2015. Resultaterne heraf forventes offentliggjort i 2016.

4. UNGDOMSUDDANNELSER**Regeringens mål**

Mindst 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse i 2015.

Måling i redegørelsen

Givet uddannelsesadfærden i 2009 forventes godt 87 pct. af en ungdomsårgang at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse inden for 25 år efter 9. klasse. Andelen, der forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse, er steget med 2,1 pct.point fra 2008 til 2009.

5. VIDEREGÅENDE UDDANNELSER**Regeringens mål**

Mindst 50 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse i 2015.

Måling i redegørelsen

Givet uddannelsesadfærden i 2009 forventes godt 49 pct. af en ungdomsårgang at gennemføre en videregående uddannelse inden for 25 år efter 9. klasse. Andelen er steget med 2,2 pct.point fra 2008 til 2009, og målet om, at mindst 50 pct. af en ungdomsårgang skal have en videregående uddannelse i 2015, er dermed tæt på at være indfriet.

6. VIRKSOMHEDERNES FORSKNING, UDVIKLING OG INNOVATION**Regeringens mål**

Danmark skal i 2020 være blandt de lande i verden, hvor virksomhederne er mest innovative.

Måling i redegørelsen

En række indikatorer peger på, at innovationen i dansk erhvervsliv kun ligger i det internationale midterfelt. Under 40 pct. af de danske virksomheder har introduceret nye produkter og/eller processer inden for de seneste tre år. Det er mindre end i en række andre lande.

7. OFFENTLIG FORSKNING OG UNIVERSITETER**Regeringens mål**

De offentligt finansierede udgifter til forskning og udvikling skal fra 2010 udgøre 1 pct. af bruttonationalproduktet (BNP).

Måling i redegørelsen

Offentlige bevillinger til forskning og udvikling i Danmark ligger i 2011 på 1,07 % af BNP.

8. IVÆRKSÆTTERE**Regeringens mål**

Danmark skal i 2020 være blandt de lande, der er bedst til at skabe nye vækstvirksomheder.

Måling i redegørelsen

I Danmark udgør de nye vækstvirksomheder ca. 0,5 pct. af samtlige virksomheder. Det betyder, at Danmark ligger i midterfeltet blandt de 12 OECD lande, hvor der er tal for nye vækstvirksomheder. Blandt samtlige vækstvirksomheder udgør de nye vækstvirksomheder ca. 11 pct. i Danmark, hvilket ligeledes er i midterfeltet blandt 12 OECD-lande.

9. EFFEKTIV KONKURRENCE**Regeringens mål**

Konkurrencen i Danmark skal være på niveau med de bedste lande.

Måling i redegørelsen

Samlet set peger indikatorerne på, at der endnu er et stykke vej, før konkurrencen er på niveau med de bedste OECD-lande.

Danske forbrugerpriser er højere end i andre sammenlignelige lande. Det gælder også, når der tages højde for forskelle i landenes velstandsniveauer samt moms og afgifter.

Konkurrencen er forbedret en smule fra 2001 til 2008, målt ved konkurrenceindekset. Der er dog tegn på, at konkurrencen er blevet en anelse svagere fra 2007 til 2008.

Kommunerne udbyder en stigende andel af driftsopgaverne i konkurrence. I 2010 udbød kommunerne 25,7 pct. af opgaverne i konkurrence mod 25 pct. i 2009.

På serviceområdet er borgernes muligheder for frit valg øget, eksempelvis på ældreområdet. I 2006 havde ca. 36 pct. af kommunerne mindst én privat leverandør af ydelser til personlig pleje, mens det i 2010 var ca. 82 pct. For den praktiske hjælp er det tilsvarende tal steget fra ca. 72 pct. i 2006 til ca. 95 pct. i 2010.

11. SUND SAMFUNDSØKONOMI

Regeringens mål

Det er regeringens mål at sikre strukturel balance på det offentlige budget i 2020 og generelt sikre en holdbar og stabilitetsorienteret finanspolitik.

Måling i redegørelsen

På en række indikatorer for samfundsøkonomien ligger Danmark godt placeret. De store offentlige budgetoverskud frem til 2008 medgik til at nedbringe gælden og sikre lavere renteomkostninger.

Det har givet Danmark flere handlemuligheder for at dæmpe virkningerne af den internationale økonomiske krise. Danmark fører således den mest lempelige finanspolitik i EU i årene 2009-2010.

Overskuddet på den offentlige saldo er vendt til underskud, som i 2010 foreløbigt er målt til 2,8 pct. af BNP. Den strukturelle offentlige saldo skønnes at falde fra et plus på 2,2 pct. af BNP i 2008, til et underskud på henholdsvis 0,5 pct. af BNP i 2009 og 1,7 pct. af BNP i 2010. Det afspejler i vidt omfang lempelserne under krisen. Den offentlige gæld ifølge ØMU-definitionen er vokset til 43,6 pct. af BNP i 2010 sammenlignet med 41,8 pct. af BNP i 2009.

Regeringen har indgået en aftale om genopretning af dansk økonomi, som styrker den offentlige økonomi med lidt mere end 24 mia. kr. frem mod 2013. Dermed indfries henstillingen fra EU om at bringe det offentlige underskud ned under grænsen i Stabilitets- og Vækstpagten på 3 pct. af BNP senest i 2013.

Desuden er i foråret 2011 indgået aftaler om Reformpakken 2020, herunder aftale om en tilbagetrækningsreform. Dermed er der inkl. Genopretningssaftalen samlet taget initiativer, der kan forbedre de offentlige finanser med 47 mia. kr., og dermed kan der sikres balance på de offentlige finanser i 2020. Endvidere kan aftalen (mindst) sikre finanspolitisk holdbarhed.

12. EFFEKTIV OFFENTLIG SERVICE**Regeringens mål**

Den offentlige sektor skal være blandt de mest effektive og mindst bureaukratiske i verden.

Måling i redegørelsen

Danmark ligger på en førsteplads blandt OECD-landene i forhold til administrationens effektivitet.

Reguleringen af de overordnede rammevilkår for erhvervslivet er generelt gode i Danmark. Et indeks, der bl.a. måler konkurrencebegrænsende regulering, udenlandske virksomheders adgang til det danske marked samt reguleringen i finanssektoren, viser, at Danmark er det land i OECD, der har den højeste kvalitet i reguleringen.

Fra 2001 til og med 2010 er de samlede administrative byrder for virksomhederne i Danmark reduceret med 7,6 mia. kr. om året, hvilket svarer til en reduktion på næsten 25 pct. i forhold til 2001.

---

15. KLIMA OG MILJØ

Regeringens mål

Danmark i 2020 skal være blandt de tre mest energieffektive lande i OECD. Samtidig skal Danmark være blandt de tre lande i verden, der løfter sin vedvarende energiandel mest frem mod 2020. Det skal bidrage til at realisere regeringens vision om dansk uafhængighed af kul, olie og gas.

Danmark skal være et grønt bæredygtigt samfund, og i 2020 skal belastningen af vandmiljøet med næringsstoffer reduceres yderligere i forhold til den aftalte reduktion på 19.000 tons kvælstof i 2015.

Måling i redegørelsen

I løbet af de seneste godt 25 år har Danmarks bruttoenergiforbrug været stort set konstant. Samtidig er økonomien vokset med mere end 75 pct. Dermed er energiintensiteten, dvs. den mængde energi, der bruges til at producere en given mængde varer og tjenester, faldet godt 40 pct. siden 1980. Danmark har i dag en af de laveste energiintensiteter i OECD.

Andelen af vedvarende energi i det danske energisystem er steget betragteligt i de seneste år. I 2009 var andelen af vedvarende energi i Danmark omkring 17,5 pct. Biomasse udgør hovedparten af de vedvarende energikilder, derefter kommer vindkraft, mens øvrige kilder som fx solenergi, geotermisk energi og varmepumper udgør en mindre, men voksende andel. Danmark er et af de OECD-lande, hvor andelen af vedvarende energi er steget mest fra 1980 til 2009.

Landbrugets overskud af kvælstof var i 2009/2010 reduceret til ca. 254.000 tons fra 487.000 tons i 1986/1987. Det er et fald på ca. 48 pct. Der har fra 2008/2009 til 2009/2010 været et fortsat fald i overskuddet af kvælstof fra landbruget.

16. SAMMENHÆNGSKRAFT

Regeringens mål

Danmark skal være blandt de bedste til at skabe lige muligheder, og Danmark skal fastholde sin position som et af de rige lande i verden, hvor indkomstforskellene er mindst, og hvor vi bekæmper fattigdom, ikke rigdom.

Beskæftigelsesfrekvensen for ikke-vestlige indvandrere og efterkommere skal øges med 10 pct.point fra 2010 til 2020 svarende til stigningen i det forgangne årti. Ved indfrielse af målsætningen vil beskæftigelsesfrekvensen for gruppen nå op på ca. 65 pct. i 2020.

Måling i redegørelsen

Danmark er blandt de lande i OECD, hvor indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten er mindst.

Antallet af personer med kun svag tilknytning til arbejdsmarkedet er i 2010 for andet år i træk mindre end 100.000 personer.

Styrket tilknytning til arbejdsmarkedet skyldes blandt andet, at indvandrere fra ikke-vestlige lande har fået bedre fodfæste på arbejdsmarkedet. I 2001 var over 20 pct. af de 18-64-årige indvandrere fra ikke-vestlige lande i arbejdsmarkedets randgruppe. I 2010 var andelen ca. 10 pct.

At indvandrere har fået bedre fodfæste på arbejdsmarkedet ses også i udviklingen i beskæftigelsesfrekvensen. Frem til 2008 er forskellen i beskæftigelsesfrekvensen for indvandrere fra ikke-vestlige lande og personer med dansk oprindelse indsnævret markant.

De seneste års udvikling i beskæftigelsesfrekvenserne afspejler, at ledigheden er steget under den internationale økonomiske krise. Det gælder også for antallet af langtidsledige, der er mere end fordoblet siden krisens begyndelse. Det er en udfordring for integrationen, da indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande har større risiko for at blive langtidsledige end andre.

